

JAAR 2017 VERSLAG

Inleiding.....	3
Financiën in het kort.....	5
Belastinginkomsten	10
Exploitatiesaldi 2013-2017	10
JAARVERSLAG	11
Programma 1 - Mienskip	13
Programma 2 - Onderwijs en Jeugdbeleid	23
Programma 3 - Preventie en Zorg	29
Programma 4 - Werk en Inkomen	39
Programma 5 - Leefomgeving	53
Programma 6 - Ontwikkeling.....	65
Programma 7 - Veiligheid	81
Programma 8 - Dienstverlening.....	87
Programma 9 - Overhead	95
Programma 10 - Algemene dekkingsmiddelen	101
Paragrafen	107
A - Lokale heffingen.....	109
B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing	113
C - Onderhoud kapitaalgoederen	121
D - Financiering.....	125
E - Bedrijfsvoering	129
F - Verbonden partijen	131
G - Grondbeleid	147
H. Overzicht taakvelden versus programma's.....	151
JAARREKENING	159
Balans	161
Overzicht baten en lasten	165
Grondslagen financiële verslaglegging.....	167
Toelichting balans.....	171
Toelichting baten en lasten	191
Verantwoording Wet Normering Topinkomens (WNT)	199
Single Information Single Audit.....	201
Controleverklaring accountant.....	205

Inleiding

2017 was een jaar waarin het coalitieakkoord Mei-inoar ien! centraal stond. Er is hard gewerkt om de doelen uit het coalitieakkoord te realiseren. In dit jaarverslag kijken we terug op deze geleverde prestaties.

Een van de doelen van de gemeente is een gezonde bedrijfsvoering. Op dit onderdeel kunnen we tevreden terugkijken. In 2017 is de financiële positie van de gemeente verder verbeterd. Dit komt niet alleen tot uitdrukking in het resultaat van € 882.000. Maar ook in de totale reservepositie die is toegenomen waardoor de gemeente iets meer financiële speelruimte heeft gekregen.

Als belangrijke economische impuls zijn in 2017 stappen gezet om de regiodeal van Noardeast-Fryslân verder vorm te geven. Door de regiodeal zal de economische groei versnellen en de werkgelegenheid toenemen.

In 2017 is gebleken dat er een belangrijke opgave is voor het sociale domein. De overschotten op het sociaal domein van 2015 en 2016 zijn omgeslagen in tekorten. Dankzij meevallers in andere programma's kan het tekort worden opgevangen.

Met het oog op de te verwachten tekorten in het sociale domein, is het voorstel van het college om het positieve resultaat van 2017 toe te voegen aan de reserves.

De dank gaat uit naar alle medewerkers die zich hebben ingezet om de resultaten te behalen.

Harjan Bruining, wethouder financiën

Financiën in het kort

Het doel van de jaarstukken is om de lezer te informeren over de financiële positie van de gemeente en de in het begrotingsjaar geleverde prestaties. Om dit inzicht te bevorderen worden in dit hoofdstuk enkele belangrijke financiële cijfers op grafische wijze gepresenteerd.

Grootste afwijkingen

De afwijking van het resultaat ten opzichte van de begroting wordt veroorzaakt door meerdere grote en kleinere incidentele afwijkingen. De grootste afwijkingen zijn hieronder op een rij gezet. Een toelichting op de afwijkingen wordt in de verschillenanalyses in de programma's gegeven.

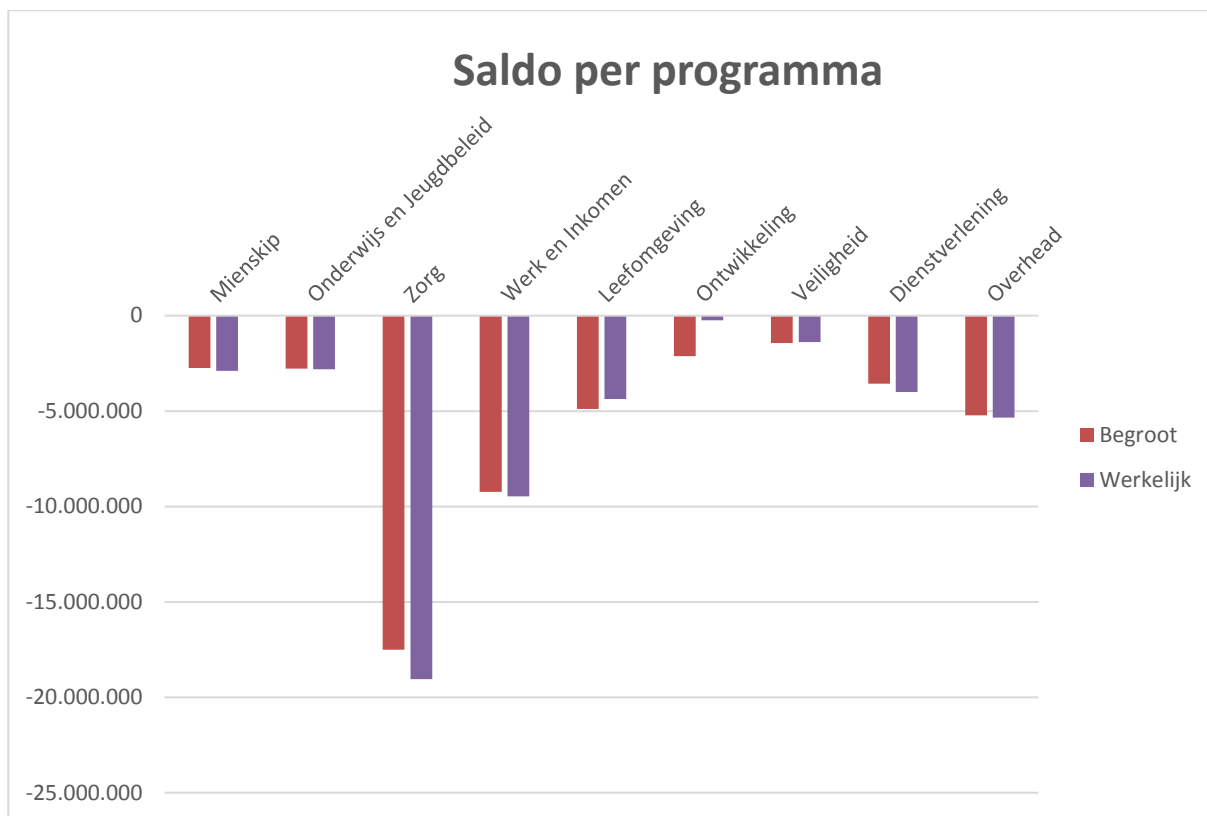
Overzicht grote afwijkingen jaarrekening 2017	
Omschrijving	Bedrag
Begrotingssaldo na najaarsanalyse	884V
<i>1. Mienskip & 3. Werk en inkomen & 4. Preventie en zorg</i> Sociaal Domein	1.872N
<i>5. Leefomgeving</i> Voordeel op groenonderhoud door besparingen 2016 en uit uitvoer door de MOA	97V
Latere uitvoering van werkzaamheden aan Warmoltstrjitte	190V
Niet begrote inkomst Wetterskip in het kader van de 'overdracht stedelijk water'	87V
Lagere kapitaallasten door later afgeronde investeringen	100V
<i>6. Ontwikkeling</i> Toepassing van de POC voor winstnemning bouwgronden en afwaardering ruwe gronden	1.600V
<i>8. Dienstverlening</i> Salariskosten flankerend beleid	150N
Taakstelling formatie	336N
Resultaat werkmaatschappij 8KTD (personeel)	364N
<i>9. Dekkingsmiddelen</i> Niet begrote opbrengsten precariobelasting	460V
Diversen	186V
Totaal grote afwijkingen jaarrekening 2017	928V
Resultaat jaarrekening 2017	882V

Enkele financiële cijfers

De grafieken hebben betrekking op twee soorten gegevens, namelijk de baten en lasten over 2017 en de ontwikkeling van een aantal financiële grootheden over de afgelopen vijf jaar.

Begroting- en rekeningsaldi per programma

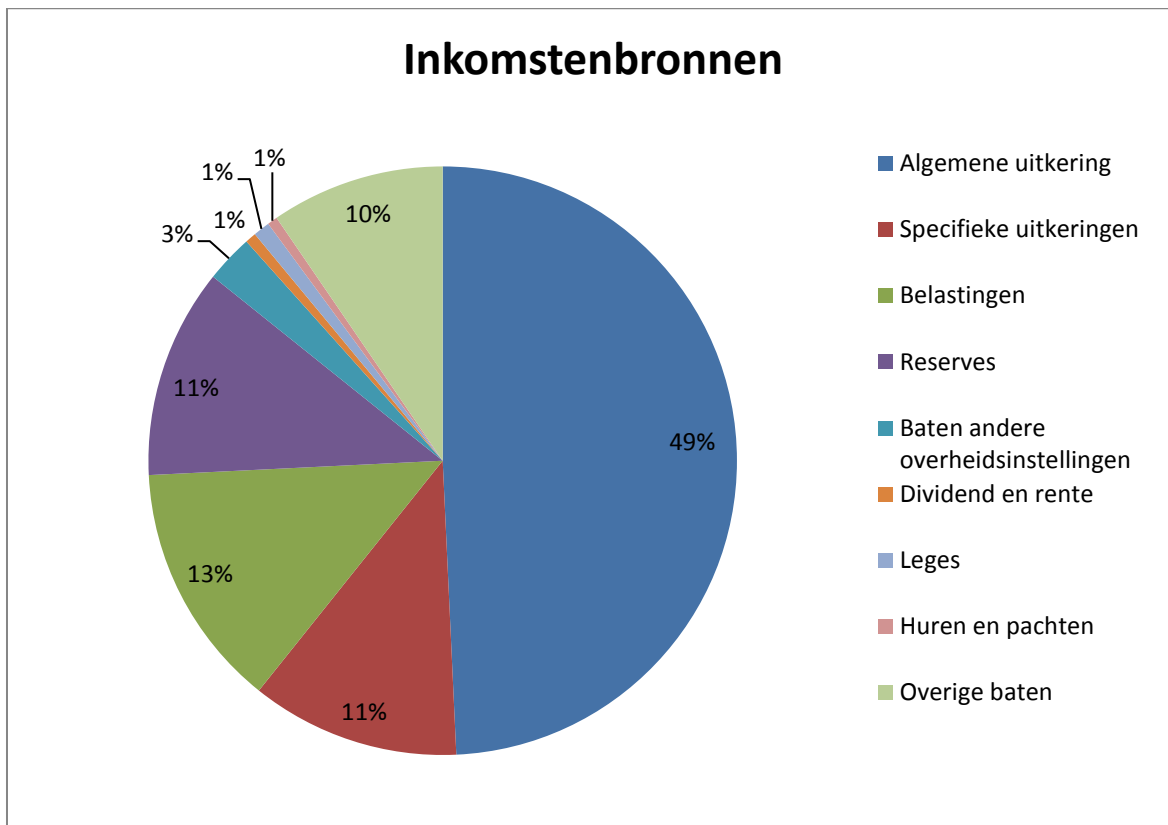
Onderstaande grafiek toont het saldo van baten en lasten van de verschillende programma's voor zowel de begroting als de rekening. Uit deze grafiek blijkt dat de verschillen tussen begroting en rekening beperkt zijn.

Baten ingedeeld naar bron van herkomst

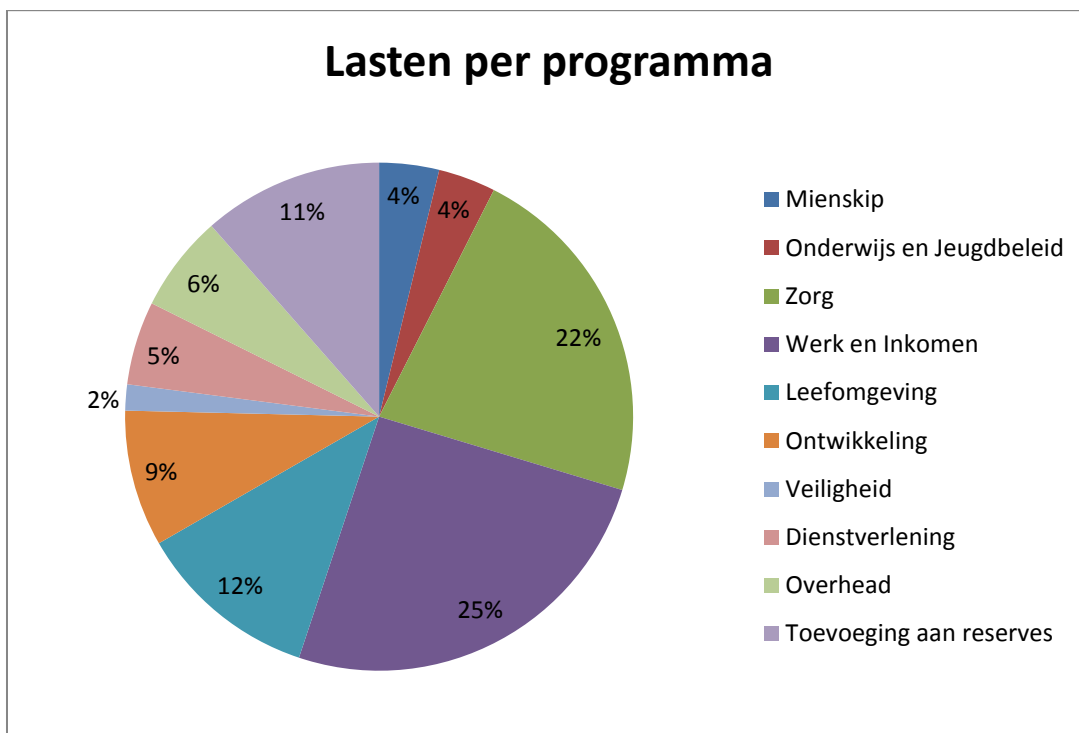
De totale inkomsten over 2017 bedroegen € 89,7 miljoen. Daarvan viel € 51,7 miljoen onder de algemene dekkingsmiddelen, het restant betrof baten op de verschillende programma's of reserves.

In de volgende grafiek zijn de inkomsten van de gemeente ingedeeld naar de bron van herkomst. De centrale rijksoverheid is goed voor 60% van de totale inkomsten. De eigen inkomsten bestaande uit gemeentelijke belastingen, huren, leges en financieringsbaten bedragen 16% van het totaal. De overige baten bestaan uit diverse posten waaronder bijvoorbeeld bijdragen van derden en baten uit verkopen. Reserves zijn strikt genomen geen baten maar dienen wel ter dekking van lasten op de programma's. Daarom is deze post ook in dit diagram opgenomen.

Lasten per programma

De totale lasten over 2017 bedroegen € 88,8 miljoen. De grafiek hieronder geeft aan welk aandeel elk programma in dat totaal heeft.

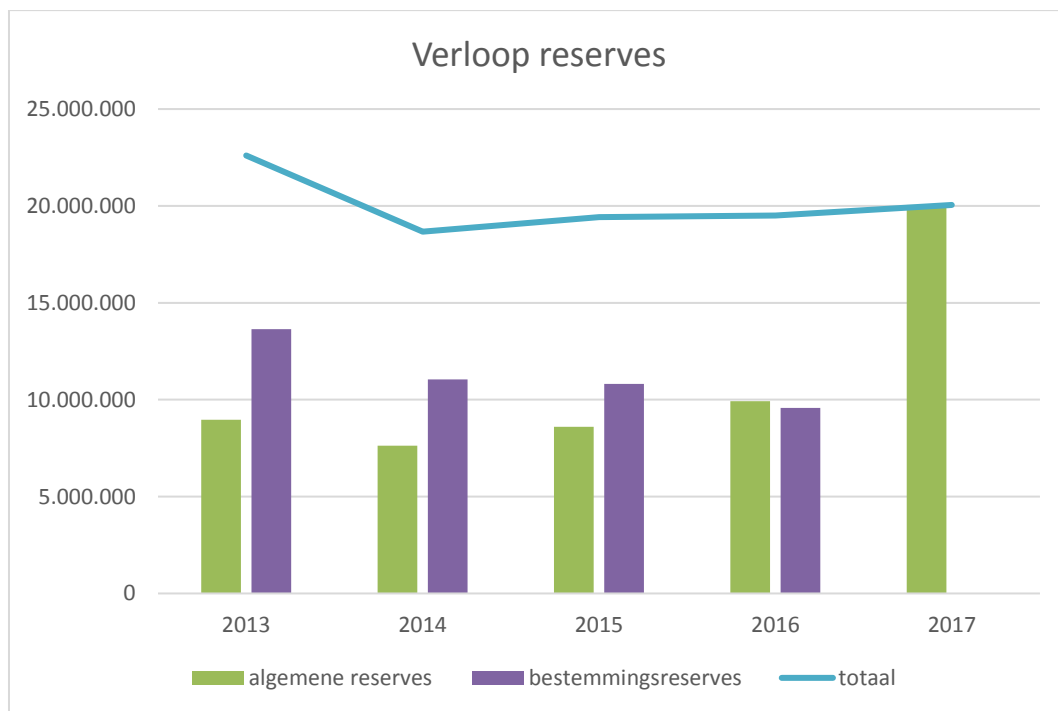

Ontwikkeling reservepositie

Onderstaande grafiek geeft het verloop weer van de omvang van de reserves over de periode 2013-2017. Deze reserves zijn in te delen in:

- Algemene reserves, die vrij besteedbaar zijn en;
- Bestemmingsreserves die aangehouden worden voor een specifiek doel.

De gemeenteraad heeft besloten de laatste categorie op te heffen en over te hevelen naar de algemene reserves. De grootte van de reserves is een indicator voor de financiële speelruimte die de gemeente heeft. De totale omvang van de reserves is in 2017 licht gestegen ten opzichte van 2016.

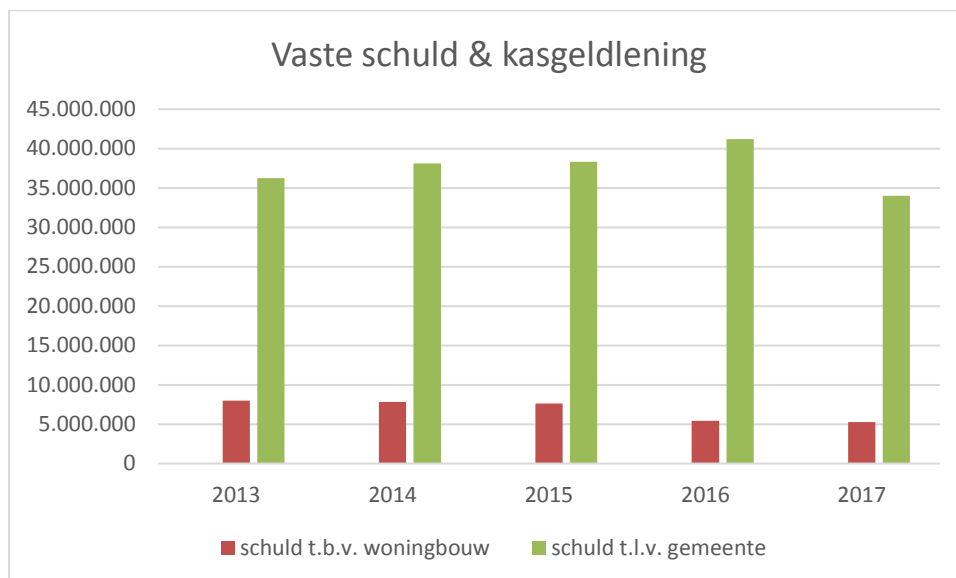

Schuldpositie van de gemeente

De grootte van de schuld is een indicator voor de rentelasten in begroting en rekening. Immers hoe groter de schuld, des te meer rente de gemeente moet betalen. Uiteraard speelt ook het rentepercentage van de verschillende leningen daarbij een rol.

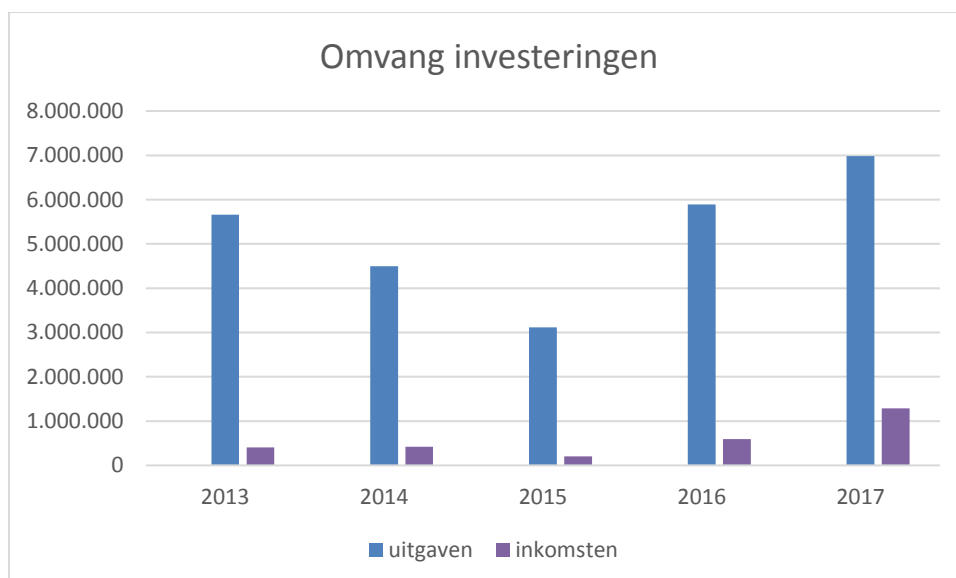
Over de schuld ten behoeve van de woningbouw betaalt de gemeente ook rente; deze krijgen we echter weer terug van WoonFriesland. Daarom is vooral de ontwikkeling van de schuld ten laste van de gemeente van belang. Voor de volledigheid bevat de grafiek ook de kortlopende schuld uit hoofde van eventuele kasgeldleningen. Onderstaand schema toont de ontwikkeling gedurende de periode 2013-2017.

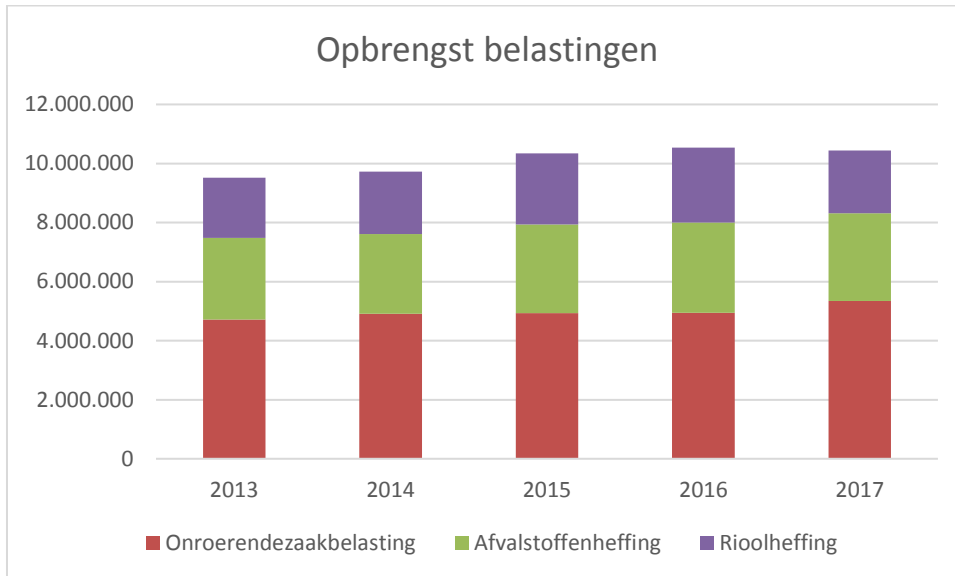
Ontwikkeling investeringsvolume

Investerings zijn nodig om voorzieningen tot stand te brengen of te behouden. Uiteraard kost dit het nodige geld. Soms dragen ook derden bij aan een investering of is er sprake van een bijdrage uit een reserve. De volgende grafiek geeft de gerealiseerde uitgaven- en inkomstenstroom weer die samenhangt met investeringen over de afgelopen vijf jaar. De meeste investeringen vonden plaats in de programma's mienskip, leefomgeving en ontwikkeling. Deze vertegenwoordigen 80% van het totale investeringsvolume. Het gaat hier onder andere om investeringen in sportaccommodaties, aanleg en vervanging van rioleringen, investeringen in wegen en de vergoeding vanwege het project Sinnegreide.

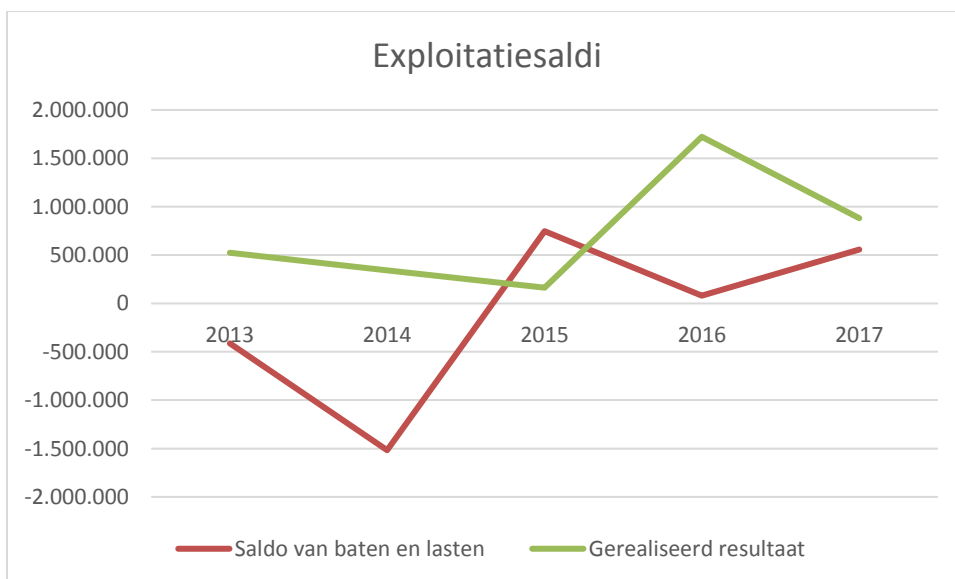
Belastinginkomsten

De gemeente brengt onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolrechten bij inwoners en bedrijven in rekening. Het diagram hieronder toont de grootte van deze totale inkomstenstroom over de afgelopen vijf jaar. Voor een goed vergelijkingsbeeld is de precariobelasting buiten beschouwing gebleven.

Exploitatiesaldi 2013-2017

Het exploitatiesaldi kunnen we op twee manieren weergeven, namelijk het saldo van baten en lasten en het gerealiseerd resultaat. De eerste is het saldo van alle lasten en baten op de programma's exclusief reservemutaties. Dit saldo is gelijk aan de mutatie in het eigen vermogen. Het gerealiseerd resultaat is de som van het saldo van baten en lasten en de reservemutaties. Aan dit bedrag dient de raad nog een bestemming te geven. Onderstaande grafiek toont beide grootheden over de periode 2013-2017.

JAARVERSLAG

Programma 1 - Mienskip

In programma 1 staan de thema's versterking Mienskip, leefbare dorpen, voorzieningen, sport en cultuur centraal. We voeren een beleid gericht op het vergroten van de sociale samenhang, deelname aan de samenleving en het bevorderen van een goed woon- en leefklimaat.

Meidwaan yn 'e Mienskip

- Dorpen/versterking Mienskip: meer tevreden inwoners.
- Sport: meer inwoners doen aan sport en bewegen.
- Cultuur: meer actieve en passieve cultuurparticipatie.

Wat wilden we bereiken?

Leefbaarheid

- Aantrekkelijke leefbare dorpen behouden;
- Passende voorzieningen in de dorpen behouden;
- Betrokkenheid (en invloed) van de Mienskip bij hun eigen dorp vergroten;
- Bereikbaarheid van de dorpen door openbaar vervoer behouden (zie programma 5);
- Op programmatische wijze invulling geven aan het "van buiten naar binnen" oftewel gebiedsgericht werken.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Dorpen betrekken bij de eigen leefomgeving	Aantal dorpen met 'dorps/kernenfoto	0 (2015)	6	11

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Aantrekkelijke leefbare dorpen behouden

Jaarlijks ontvangen de verenigingen van plaatselijk belang leefbaarheidssubsidie. De besteding van de subsidie is divers, doordat de regie bij de plaatselijke belangen zelf ligt. Daarnaast is een actieve samenwerking ontstaan tussen inwoners- en overheidsparticipatie en omgevingsvisie en -wet. Beide zijn van grote invloed op het behouden en vergroten van aantrekkelijke, leefbare dorpen.

Passende voorzieningen in de dorpen behouden

In 2017 is het accommodatiebeleid vastgesteld en verder tot uitvoering gebracht. In dit accommodatiebeleid is behoud van onderwijs, sport en ontmoeting in de elf kernen het uitgangspunt.

Betrokkenheid (en invloed) van de Mienskip bij hun eigen dorp vergroten

Uit de in november 2016 opengestelde subsidieregeling Mienskipsinitiatieven Achtkarspelen zijn in 2017 33 aanvragen gedaan. Hiervan zijn 14 gehonoreerd. Deze hebben bijgedragen aan de leefbaarheid in het betreffende dorp.

19 aanvragen zijn afgewezen, omdat ze in aanmerking kwamen voor een andere gemeentelijke subsidieregeling of doordat het initiatief zich niet richtte op de leefbaarheid en/of sociale cohesie in het dorp.

Daarnaast is in alle dorpen het onderzoek van het project dorpsfoto's afgerond en is gestart met de terugkoppeling van de resultaten aan de dorpen. In dialoog met betrokkenen uit het dorp, de welzijnsorganisatie en portefeuillehouder leefbaarheid zijn afspraken gemaakt over concrete acties voortvloeiend uit de onderzoeksresultaten.

Op programmatische wijze invulling geven aan het "van buiten naar binnen" oftewel gebiedsgericht werken

In de zomer 2017 is gestart met het afnemen van diepte-interviews om de huidige stand van zaken met betrekking tot inwoners- en overheidsparticipatie te onderzoeken. Dit is afgerond met een interactieve sessie in november 2017 en geconcretiseerd tot projecten. Hierbij waren aanwezig: initiatiefnemers, vertegenwoordigers van participatieraden en plaatselijk belangen, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, ambtenaren en raadsleden. Het doel was om te komen tot uitgangspunten voor inwoners- en overheidsparticipatie. Deze uitgangspunten dienen als basis voor een te schrijven initiatiefvoorstel van de raad.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Wat wilden we bereiken?

Sport

- In ieder dorp kunnen kinderen en jongeren een teamsport beoefenen.
- Sport is toegankelijk voor iedereen.
- Levensvatbare voorzieningen moeten voor elk dorp behouden blijven.
- Alle kinderen kunnen beschikken over een zwemdiploma als ze van de basisschool komen.
- Via sportstimulering kunnen basisschoolkinderen kennis maken met verschillende sporten.
- Passieve sportbeleving van hoog niveau blijft toegankelijk.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Meer inwoners doen aan sport en bewegen	Deelname leerlingen op basisscholen aan een activiteit vanuit sportstimulering	> 25% (2015)	>25%	> 25%

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Sport is toegankelijk voor iedereen.

Levensvatbare voorzieningen moeten voor elk dorp behouden blijven.

Uitgangspunt blijft dat het voorzieningenniveau op hetzelfde peil blijft als de afgelopen jaren, waarbij de gemeente bijvoorbeeld onderhoud aan de voorzieningen uitvoert en de verenigingen ondersteunt zodat een ieder op eigen niveau en interesse kan sporten.

De verschillende onderhoudsplanningen voor binnen- en buitensport zijn uitgevoerd. De sporthal Surhuisterveen is weer toekomstbestendig gemaakt.

Drie verenigingen - vv Buitenpost, sc Kootstertille en vv 't Fean '58 - voeren zelf het maai-onderhoud aan hun sportvelden uit.

De oefenhoeken van vv GSVV in Gerkesklooster en sc Kootstertille zijn gerenoveerd. Verder is besloten om in Augustinusga een multifunctioneel speelveld aan te leggen, waarvoor de plaatselijke stichting zelf een groot deel van de financiering heeft geregeld. Hiernaast zijn de kosten van het speelveld gedekt uit beschikbare middelen voor de renovatie van de oefenhoek van vv ASC '75 en een extra bijdrage die de raad beschikbaar heeft gesteld.

Sportcomplex Twijzel is gerenoveerd waarbij kunstgrasvelden voor voetbal en korfbal, en extra parkeerplaatsen zijn aangelegd. De procedure voor de herinrichting van het oude korfbalveld is gestart nadat overeenstemming met betrokken partijen is bereikt.

De raad heeft een besluit genomen over de verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden van voetbal- en korfbalverenigingen. Er is sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid, de aansprakelijkheid ligt bij de gemeente. Daartoe worden nu jaarlijks inspecties op de sportcomplexen uitgevoerd, zoals het ook bij de binnensport al is geregeld.

De tarieven voor de gymzalen, sporthallen, ijsbanen en tenniscomplexen zijn verhoogd met 15%.

De raad heeft besloten om in Buitenpost een nieuw volledig energie-neutraal zwembad te gaan bouwen.

In ieder dorp kunnen kinderen en jongeren een teamsport beoefenen.

Via sportstimulering kunnen basisschoolkinderen kennis maken met verschillende sporten.

Vanuit het project sportstimulering zetten we 'High Five' gemeentebreed in om allerlei sporten in de verschillende dorpen te stimuleren, met als doel het bevorderen van een gezonde actieve leefstijl. 30% van de basisschoolleerlingen heeft meegedaan aan een activiteit vanuit 'High Five' sportstimulering. De gemeente streeft naar een dagelijks beweegaanbod op en rondom de school. Dit hebben we onder andere bereikt door de aanpak Kies voor Hart en Sport en de uitvoering van veel (na- en buiten-)schoolse (team)activiteiten in de verschillende dorpen. In het project 'High Five' hebben we activiteiten vanuit programma 3 'gezond in' integraal opgepakt. Dit betreft ondersteuning voor gezond bewegen, voeding en water drinken.

Passieve sportbeleving van hoog niveau blijft toegankelijk.

Er zijn diverse sportevenementen die voor iedereen toegankelijk zijn. De gemeente subsidieert diverse van deze evenementen, bijvoorbeeld op het gebied van de wiel- en paardensport.

Alle kinderen kunnen beschikken over een zwemdiploma als ze van de basisschool komen.

In 2017 zijn de uitkomsten van de monitor zwemdiploma's aan de raad voorgelegd. Uit de monitor blijkt dat bijna alle kinderen in Achtkarspelen (98,6%) een of meerdere zwemdiploma's hebben gehaald als ze van de basisschool komen.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Alle kinderen kunnen beschikken over een zwemdiploma als ze van de basisschool komen.

Een aantal kinderen beschikt (nog) niet over een zwemdiploma. De gemeente geeft bekendheid aan de mogelijkheden die er zijn voor kinderen van het basisonderwijs om een zwemdiploma te behalen. Een voorbeeld hiervan is het verwijzen naar het jeugdsportfonds.

Wat wilden we bereiken?

Cultuur

- Blijvend uitvoering geven aan het Frysk Taalbelied, onder andere door een vervolg te geven aan de nota Frysk Taalbelied Achtkarspelen 2013-2016.
- Monumentale panden behouden (zie programma 6).
- Basisschoolkinderen komen met een grote diversiteit aan cultuur in aanraking.
- Musea in eigen gemeente bekender maken bij leerlingen van basisschool en voortgezet onderwijs.
- Algemene muzikale vorming (AMV) wordt breed ingezet in het basisonderwijs.
- In ieder dorp worden culturele evenementen en cursussen georganiseerd.
- In 2018 hebben we een eigen cultureel aanbod dat we laten aansluiten bij Kulturele Haadstêd 2018.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Meer actieve en passieve deelname aan cultuur	Algemene Muzikale Vorming op de basisscholen	10 (schooljaar 2013/2014)	16	16

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Blijvend uitvoering geven aan het Frysk Taalbelied, onder andere door een vervolg te geven aan de nota Frysk Taalbelied Achtkarspelen 2013-2016.

Begjin 2017 is de nije Wâlddichter Achtkarspelen oansteld, Meindert Talma út Noardhorn en âld-ynwenner fan Surhústerfean. Yn 2017 hat de doarpsdichter tsien gedichten skreaun.

De Taalferoarding Frysk 2017 is fêststeld, mei regels foar it brûken fan de Fryske taal yn it skriftlik en mûnling ferkear.

De Nota Frysk taalbelied 2017-2021 is fêststeld, mei dêryn ûnder oaren ekstra omtinken foar bern en jongerein.

Foar it personeel binne trije kursussen Frysk útein set: seis meiwurkers dogge dit kursusjier mei oan LearmarFrysk, fjouwer meiwurkers oan PraatmarFrysk en trije meiwurkers ha de kursus SkriuwarFrysk folge.

Algemene muzikale vorming (AMV) wordt breed ingezet in het basisonderwijs.

Cultuurcentrum de Wâldsang geeft op zeventien van de negentien basisscholen in Achtkarspelen muziekonderwijs: AMV en/of muziekprojecten. Hiernaast is het Cultuurcentrum intensief bezig om AMV in te voeren op alle basisscholen. Op zestien basisscholen is dit inmiddels het geval.

In 2018 hebben we een eigen cultureel aanbod dat we laten aansluiten bij Culturele Haadstêd 2018 (LF2018).

In 2017 zijn er twee Ynspiraasjejûnen LF2018 georganiseerd voor inwoners, organisaties en bedrijven in onze gemeente. Op de gemeentelijke infopagina is regelmatig aandacht besteed aan LF2018. Deze initiatieven hebben geresulteerd in een cultureel aanbod met vele activiteiten en evenementen in Achtkarspelen in 2018, die gebundeld zijn in de LF2018-gids.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Basisschoolkinderen komen met een grote diversiteit aan cultuur in aanraking.

Musea in eigen gemeente bekender maken bij leerlingen van basisschool en voortgezet onderwijs.

In ieder dorp worden culturele evenementen en cursussen georganiseerd.

Er is gestart met de inventarisatie van zowel de culturele activiteiten op de basisscholen als van de culturele evenementen en cursussen in de dorpen. De resultaten nemen we mee bij de voorbereidingen van de nieuwe Cultuurnota.

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Stichting / Vereniging

Naam	Stichting Simke Kloostermanlien
vestigingsplaats	Twijzel
openbaar belang	-
bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur
risicoprofiel	 [Laag]

Naam	Stichting Markant Friesland
vestigingsplaats	Buitenpost
openbaar belang	Met het aanstellen van een coördinator wordt de kwaliteit van en de samenwerking tussen de musea in Noordoost Fryslân vergroot, met als beoogd effect toename van recreatie en toerisme.
bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur
risicoprofiel	 [Laag]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.01 Mienskip	Taakveld 05. Sport, cultuur en recreatie		
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
% Niet-wekelijkse sporters	%	58,3 [2016]	50,6 [2012] 58,1 (2014)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
1.1 Leefbaarheid	481	280	201
1.2 Sport	1.685	1.592	93
1.3 Cultuur	942	935	6
1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	252	519	-267
Totaal lasten	3.360	3.326	34
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
1.1 Leefbaarheid	206	-	-206
1.2 Sport	323	328	4
1.3 Cultuur	40	43	3
1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	54	62	7
Totaal baten	624	433	-191
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-2.736	-2.893	-158

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
1.1 Leefbaarheid	270	270	-
1.2 Sport	207	207	-
Totaal baten	477	477	
Saldo reservemutaties	477	477	

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten programma	3.360	3.326	34
Baten programma	1.101	909	-191
Saldo programma	-2.259	-2.417	-158

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Rekening	Verschil
1.2 Sport			
Beschikbaar gesteld voor advocaatkosten voortvloeiende uit pachtconflict Surhuisterveen (voor verdere informatie - zie analyse).	15	6	9
Totaal	15	6	9
Baten			Verschil
1.2. Sport			
Vrijval projectbudget Twijzel - stond op de balans (voor verdere informatie - zie analyse).	0	30	30
Totaal	0	30	30

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
1.1 Leefbaarheid	
<u>Huisvesting welzijnsaccommodaties:</u>	
Bij de post in de begroting MFC Kootstertille is een budgettair neutrale raming opgenomen voor grondverkoop. De verkoop waren oorspronkelijk bedoeld om voor een deel dekking te geven voor de uitgaven op het investeringskrediet. Het blijkt moeilijk te zijn om dit weg te zetten in de markt mogelijk door de voorwaarden die zijn verbonden aan de te realiseren contingents woningbouw. In 2017 heeft e.e.a. niet geleid tot lasten en baten.	206
Afschrijvingen MFC Kootstertille. Het nadeel op de afschrijvingen heeft te maken met de nog niet gerealiseerde verkoop hierboven genoemd. De investering staat voor een hoger bedrag in de boeken dan waarbij met de raming rekening is gehouden.	-5
subtotaal Leefbaarheid	201
1.2 Sport	
<u>Sport algemeen:</u>	
De post "aanschaf, vervanging en reparatie sport- en spelmateriaal" heeft een directe relatie met de budgetten voor klein onderhoud gymzalen en sporthallen. Uitgaven worden soms op het ene budget geboekt en soms op het andere. Per saldo hebben deze budgetten een positief saldo (zie ook Binnensport).	-32
De uitgaven voor het huren van alternatieve gymruimte voor de basisscholen in Buitenpost i.v.m. het gebrek aan reguliere ruimte vallen lager uit dan begroot. Reden daarvoor is enerzijds dat de verhuurder het 2e halfjaar 2017 nog niet in rekening heeft gebracht, en anderzijds minder behoefte aan alternatieve ruimte.	11
De in het kader van sport uitbetaalde subsidies (jeugdsport, sporttechnisch kader, etc.) zijn hoger uitgevallen dan begroot.	-4
<u>Binnensport:</u>	
Per saldo heeft het op een andere manier omgaan met de beheerfunctie gymzalen en sporthallen (o.a. privatisering) een kleine besparing opgeleverd.	9

De overstap naar een nieuw ICT-pakket bracht extra kosten met zich mee.	-6
Een klein voordeel op de begrote kosten voor belastingen en heffingen.	1
De afrekening van de nutskosten leverde per saldo een voordeel op. Een plus op de gasrekening van € 45.000, een plus van € 2.500 de waterrekening en een min op de elektriciteitsrekening van € 5.000.	43
Een voordeel op de post onderhoud die in directe relatie staat met het nadeel op de post "sport- en spelmateriaal" onder het kopje "Sport algemeen". Per saldo voordeel van ± € 7.000.	39
De raming voor telefoonkosten is flink overschreden doordat een internetverbinding in de gebouwen noodzakelijk is om de invoer van het pasjessysteem mogelijk te maken.	-5
De gemeente huurt in Kootstertille gymruimte voor het basisonderwijs van de stichting MFC Kootstertille, dit is contractueel afgesproken. De raming daarvoor was niet op het noodzakelijke niveau, vandaar de overschrijding.	-11
De raad heeft incidenteel € 15.000 beschikbaar gesteld voor advocaatkosten voortvloeiende uit pachtconflict Surhuisterveen. Budget is niet volledig benut. De uitgaven lopen door in 2018.	9
<u>Buitensport:</u>	
De aanleg van het tenniscomplex Harkema is niet afgerond in 2016, waardoor de afschrijving niet start in 2017.	17
Een meevaller op de onderhoudskosten o.a. door MOA, goedkopere inhuur van Caparis (voor de regie-functie) en overname onderhoud door verenigingen op drie sportcomplexen.	21
Saldo van diverse kleinere verschillen (o.a. kapitaallasten).	1
subtotaal Sport	93
1.3 Cultuur	
<u>Cultuurcentrum de Wâldsang huisvesting Buitenpost:</u>	
Op diverse exploitatieonderdelen van de huisvesting zijn kleine voordelen ontstaan.	3
<u>Subsidies cultuur c.a.</u>	
Onderbesteding bij het budget voor amateurkunst. Besteding is afhankelijk van de mate waarin een beroep wordt gedaan op de regeling.	3
subtotaal Cultuur	6
1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	
<u>Sport - personeel en activering:</u>	
De uitgaven voor personeel en activering zijn per saldo met bijna € 17.000 overschreden. Redenen: gevolgen functiewaardering en onvoldoende dekking bezetting (zie ook baten).	-17
<u>Afdeling Ontwikkeling - personeel (m.n. inhuur):</u>	
De overschrijding betreft met name de projectkosten doorontwikkeling Jeugd en Dorpenteams (Sociaal Domein). Dit is begroot bij de uitvoeringskosten van programma 3.	-250
subtotaal Uitvoeringskosten Mienskip	-267
Totaal	34
Baten	Verschil
1.1 Leefbaarheid	
Zie verklaring bij de lasten "MFC Kootstertille".	-206
subtotaal Leefbaarheid	-206
1.2 Sport	
<u>Binnensport:</u>	
Per saldo een tekort op de ontvangen huren en pachten. Redenen: <ul style="list-style-type: none"> gymzalen - meer verhuur dan begroot (+ € 4.000) door hogere vraag. 	-21

<ul style="list-style-type: none"> • sporthallen - lagere pachtinkomsten (per saldo - € 25.000) door huurconflict, BTW-factor verhuur en minder gebruik c.q. huur door VO in Surhuisterveen door andere invulling. 	
<u>Buitensport:</u>	
Een incidentele bate door de verplichte vrijval van het projectbudget Twijzel ten gunste van de exploitatie. Bedrag was bestemd voor dekking deel kosten kunstgras sportcomplex Twijzel. Wijzigingen in het BBV per 2017 blokkeerden deze optie, vandaar de vrijval in de exploitatie. Door het wegvallen van een deel van de potentiële dekking van de investeringskredieten Twijzel stijgen de daaraan gelieerde jaarlijkse afschrijvingslasten.	30
De ontvangen huur valt lager uit dan begroot door de btw-factor, waarover eerder is gerapporteerd, en het nog niet in rekening brengen van de jaarlijks te betalen pacht voor de telefoonmast op sportcomplex Twijzelerheide.	-7
Bijdrage verenigingen in kosten vervanging lampen verlichting hoger dan begroot. Reden: meer lampen vervangen dan verwacht, betekent tegelijkertijd een hogere bijdrage dan verwacht.	3
Saldo diverse kleinere verschillen.	-1
subtotaal Sport	4
1.3 Cultuur	
Bijdrage Lauwers College voor geleverde diensten; geen raming.	3
subtotaal Cultuur	3
1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	
<u>Sport - personeel en activering:</u>	
Aanvullende bijdrage De Friesland Zorgverzekeraar vanwege organisatie extra activiteiten voor sportstimulering c.q. activering.	7
subtotaal Uitvoeringskosten Mienskip	7
Totaal	-191

Programma 2 - Onderwijs en Jeugdbeleid

In programma 2 staan de thema's vergroten onderwijskansen en voldoende voorzieningen voor de jeugd centraal. Binnen het thema vergroten onderwijskansen voeren wij een beleid gericht op het wegwerken van onderwijsachterstanden, actieve sturing op onderwijshuisvesting, aanpak van volwasseneneducatie en laaggeletterdheid. Binnen het thema voldoende voorzieningen voor de jeugd voeren wij een beleid gericht op het bieden van voldoende naschoolse opvang, het stimuleren van eigen initiatieven vanuit de jeugd en het voorzien in ruimten voor jeugdhonken in elk dorp.

Bern, ús takomst

- Vergroten onderwijskansen
- Voldoende voorzieningen voor de jeugd

Wat wilden we bereiken?

Onderwijs en Jeugdbeleid

Vergroten onderwijskansen

- De onderwijsachterstanden nemen af.
- Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) wordt uitgevoerd door gecertificeerde medewerkers.
- Ieder dorp heeft minimaal een basisschool en het liefst een samenwerkingschool.
- Integrale Kindcentra; Het nader vorm en inhoud geven aan de 'brede schoolconcepten' of 'Integrale Kindcentra' zal telkens vanwege te behalen inhoudelijke meerwaarde worden overwogen.
- Alle peuteropvang locaties zijn of worden gecertificeerd tweetalig.
- Initiatieven gericht op betere aansluiting onderwijs en bedrijfsleven worden gesteund.

Overige aandachtspunten

- Onderwijshuisvesting is een prominent onderdeel van het visietraject accommodatiebeleid (programma 1). De herbesteding van schoolgebouwen vormt een extra uitdaging voor ons grondbedrijf (met financieel risico).
- In Buitenpost groeit basisschool De Mienskip al enige jaren uit haar jasje. Daarom is in 2016 een spoedaanvraag om uitbreiding ingediend. Daarnaast staat een eventuele aanpassing van de recent gerealiseerde samenwerkingschool in Augustinusga op het programma (oplevering 2018).
- Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid in Achtkarspelen. In het najaar van 2016 komt het college met een informatieve notitie over de implicaties en een reële inschatting van de lokale omvang/behoefte.

Voldoende voorzieningen voor de jeugd

- We bieden ruimte voor initiatieven waar de jongeren zelf mee komen.
- De jeugd moet in elk dorp een onderkomen hebben, zodat ze niet aangewezen zijn op bars, cafés of op de straat.

- Een keet voor de jeugd op eigen grond van de ouders moet kunnen, voor zover er voldaan wordt aan de gemeentelijke voorwaarden.

Overige aandachtspunten

- We zien dat de verhoging van de leeftijdsgrens voor het toestaan van alcoholgebruik er mede voor zorgt dat het uitgaansgedrag van een grote groep jongeren uit beeld raakt. De categorie jongeren heeft een omgeving nodig die veilig is en hen op gevaren wijst en grenzen stelt.

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Vergroten onderwijskansen

We geven uitvoering aan de beleidsnota Onderwijs "Koers op Kansen II" 2015-2019. Vandaar uit is aansluiting gezocht met de doelstellingen uit het coalitieakkoord. Kort gezegd wordt ingezet op het voorkomen van achterstanden door professionele Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Vervolgens voor leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs de horizon te verbreden, door kennis te maken met de diversiteit in arbeidsmarktperspectieven, door praktijkgericht te leren; uitdagend onderwijs wat kansen biedt voor talentontwikkeling.

Talentontwikkeling

De kwaliteit van het VVE beleid wordt voortdurend bewaakt. De rapportages van de inspectie oordelen positief. De peuteropvang is in Achtkarspelen professioneel georganiseerd.

De stichting "Kennislab Noordoost Friesland" is in 2017 opgericht, Achtkarspelen is actief deelnemer. Het Kennislab initieert projecten, ondersteunt het vorm en inhoud geven aan toekomstgericht onderwijs en legt verbindingen met de arbeidsmarkt. In 2017 werd aansluiting gevonden met het netwerk en activiteiten van het KEI/innovatiehuis, ANNO en de Regiodeal.

Het aanbod en de ontwikkeling van NME activiteiten zijn geborgd (Natuur- en Milieu Educatie) onder de naam Pingo&Pet. Voor Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel wordt samengewerkt met It Fryske Gea. In 2017 is naast de reguliere uitvoering het project '5x beter bezig' aangeboden aan de scholen.

Het onderzoek 'behoefte en aanbod activiteiten Sociale Competenties' voor het onderwijs is afgerond. De bevindingen geven de onderbouwing voor gerichte activiteiten in en rond de school en de ontwikkeling van het gebiedsgericht werken (jeugd en dorpentteams) en het gezondheids- en sportbeleid.

Accommodatiebeleid / Onderwijshuisvesting

Activiteiten 2017:

- teruggave noodlokaal De Lichtbron te Buitenpost (weggehaald)
- uitbreiding De Mienskip te Buitenpost (met twee lokalen)
- buitengebruikstelling locatie Lauwerscollege Surhuisterveen
- uitbreiding VO Surhuisterveen (Singelland/Lauwerscollege)
- besluit tot ver/nieuwbouw samenwerkingschool 'De Twa-ikker' Augustinusga.
- Leegkomende schoolgebouwen worden herbestemd en/of in de markt gezet.

Het project 'Procesbegeleiding dalende leerlingaantallen' Noordoost Friesland verkent intussen de mogelijkheden voor samenwerking tussen de scholen/besturen. In 2018 wordt het eindrapport opgeleverd.

Realiseren doorgaande lijnen

De overgangen van peuteropvang naar het basisonderwijs, van het basis- naar voortgezet onderwijs en vervolgens de oriëntatie/aansluiting op vervolgonderwijs en arbeidsmarkt moet soepel en professioneel verlopen. De beoogde doorlopende verbindingen in leren en in zorg zijn voortdurend onderwerp van gesprek. Zo worden afspraken gemaakt tussen peuteropvang en het basisonderwijs.

In Kootstertille draait in 2017 het programma VVE-thuis. Mede dankzij de betrokken inzet van de professionals in de peuteropvang en de scholen is deze pilot een groot succes. Het bereik is nagenoeg 100%.

Aanpak laaggeletterdheid

De aanpak van laaggeletterdheid heeft in 2017 extra aandacht gekregen. Met medewerking van diverse samenwerkingspartners is een 'digi-taalhuis' in het Vleckehûs Surhuisterveen gerealiseerd; dit biedt een brede toegang naar educatie voor diverse doelgroepen (taallessen, computercursussen, experimenteerruimte, trainingen). Ook de bibliotheek te Buitenpost is sinds september 2017 een digi-taalhuis.

In samenwerking met de MOA worden aldaar op locatie cursussen georganiseerd.

Taalverwerving

Alle peuteropvangvoorzieningen zijn in 2017 reeds 'tweetalig gecertificeerd', zij het nog op verschillende niveaus. Het beleid van Roobol is erop gericht dat in 2019 al haar scholen (6 in Achtkarspelen) als 'trijetalige skoalle' zijn gecertificeerd.

Voldoende voorzieningen voor de jeugd

Jeugd / Kinderen van 0-12 jaar kunnen naschools activiteiten volgen op het gebied van sport, cultuur en welzijn. Er worden in ieder dorp activiteiten georganiseerd voor jeugd- en jongeren tot en met 17 jaar. Vanuit de welzijnsopdracht wordt er vraaggericht gewerkt. (zie ook programma 1).

In alle dorpen is een fysieke ruimte aanwezig die gebruikt wordt of kan worden als jeugdhonk. In drie dorpen wordt deze ruimte momenteel niet gebruikt (Buitenpost, Boelenslaan en Twijzel). Het blijkt overal lastig om de jeugd boven de twaalf jaar 'naar binnen te krijgen'. Jeugd en jeugdhonkbesturen kunnen bij de jongerenwerkers aankloppen om hen te helpen met het binnenhalen van deze doelgroep; de besturen worden daar actief op gewezen.

In zowel Surhuizum als Surhuisterveen heeft een groep vrijwilligers in 2017 het jeugdhonk opgeknapt. Daar wordt nu, met hulp van de jongerenwerker, getracht om weer de jeugdsoos op te zetten.

Er waren in 2017 bij de gemeente geen jeugdketen op ouderlijke grond bekend waar het gedoogbeleid op van toepassing was.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Verbonden partijen

Er zijn geen specifieke verbonden partijen verbonden aan dit programma.

Beleidsindicatoren BBV

Progr.02 Onderwijs en Jeugdbeleid	Taakveld 04. Onderwijs			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar		
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	1,2 [2017]	[2015]	2,1 (2012)
Absoluut verzuim	aantal	0,8 [2017]	0,6 [2016]	2,0 (2014)
Relatief verzuim	aantal	59,6 [2017]	28,8 [2016]	72,0 (2014)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
2.1 Onderwijs	2.331	2.394	-62
2.2 Jeugdbeleid	646	616	30
2.3 Uitvoeringskosten Onderwijs en Jeugdbeleid	173	176	-3
Totaal lasten	3.151	3.186	-3
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
2.1 Onderwijs	336	332	-4
2.2 Jeugdbeleid	36	37	1
Totaal baten	372	369	-3
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-2.779	-2.817	-38

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal baten			
Saldo reservemutaties			

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	3.151	3.186	-35
Baten programma	372	369	-3
Saldo programma	-2.779	-2.817	-38

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
2.1 Onderwijs			
Onderwijs projecten Koers op kansen.	102	66	36
Totaal	102	66	36
Baten			Vershil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Vershil
2.1 Onderwijs	
Aan de scholen is er minder klein onderhoud verricht voor o.a. vandalisme.	12
Wegens hogere investeringen voor de scholen zijn meer kapitaallasten doorberekend.	-31
De projecten waarvoor gedurende enkele jaren een budget beschikbaar is zijn nog niet volledig afgerond. De projecten zijn uitgevoerd binnen de totale onderwijsmiddelen voor Koers op kansen.	14
De vertraging in de aanbestedingsprocedure van het leerlingenvervoer maakte het sluiten van (kostenverhogende) overbruggingscontracten nodig. De overschrijding blijkt dan ook in de eerste maanden te zijn veroorzaakt. Vanaf augustus is de uitvoering van het leerlingenvervoer gegund aan Jobinder. Het is nog te vroeg te concluderen of het nieuwe contract op termijn gunstig uitvalt. De kosten voor leerlingenvervoer zijn moeilijk te voorspellen. Werkelijke kosten zijn afhankelijk van diverse omstandigheden; het aantal leerlingen dat in aanmerking komt, de afstanden en de individuele omstandigheden.	-71
Het werkbudget voor algemene onderwijskosten is niet volledig benut.	20
subtotaal Onderwijs	-62
2.2 Jeugdbeleid	
Aan de inspectie van de gebouwen peuteropvang is minder besteed c.q. de inspecties zijn nog niet volledig afgerond.	53
Van de stichting peuteropvang is nog een voordelige afrekening over 2016 ontvangen. Per saldo een voordeel op de subsidieverstrekking.	14
Op het SCW is over voorgaande jaren een BTW correctie toegepast.	-42
Voordeel op de bijdrage aan de Werkmaatschappij 8KTD.	5
subtotaal Jeugdbeleid	30
2.3 Uitvoeringskosten Onderwijs en jeugdbeleid	
Gering verschil op salariskosten.	-3
subtotaal Uitvoeringskosten Onderwijs en jeugdbeleid	-3
Totaal	-3
Baten	Vershil
2.1 Onderwijs	
Lagere eigen bijdrage ouders leerlingenvervoer.	-4
subtotaal Onderwijs	-4

2.2 Jeugdbeleid	
Gering verschil in de te ontvangen huur gebouwen peuteropvang.	1
subtotaal Jeugdbeleid	1
Totaal	-3

Programma 3 - Preventie en Zorg

De gemeente investeert veel in de zorg voor inwoners die het (tijdelijk) niet zelf redden. Het eenduidig meten wat deze investeringen opleveren, is niet altijd mogelijk. Inmiddels is helder dat er sprake is van tekorten in het Sociaal Domein. De analyse van deze tekorten vindt momenteel plaats. In de begroting 2019 zal deze analyse leiden tot een vervolg-aanpak voor de komende jaren

Dit hoofdstuk geeft aan welke doelen vanuit het coalitie akkoord en de begroting zijn geformuleerd voor 2017 als het gaat over preventie en zorg en wat daarvan in de praktijk is gerealiseerd.

Soarch foar wa't it nedich hat

- Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg.
- Meer ouderen en meer mensen met een beperking kunnen het leven leiden wat ze willen.
- Meer tevreden mantelzorgers.
- Gezondere inwoners.
- Minder middelengebruik onder kinderen en jongeren (alcohol, drugs en roken).

Wat wilden we bereiken?

Preventie en zorg

Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg

- Jeugdzorg in Achtkarspelen is laagdrempelig.
- In Achtkarspelen geven we adequaat invulling aan de zorgplicht.
- Ouders met opvoedingsvragen kunnen terecht bij het CJG/ Jeugdteam.
- We blijven inzetten op schoolmaatschappelijk werk.
- We werken volgens het uitgangspunt: één gezin, één plan, één hulpverlener.

Meer ouderen en meer mensen met een beperking kunnen het leven leiden dat ze willen

- Ouderen kunnen daar waar mogelijk in hun eigen dorp blijven wonen.
- Ouderen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om actief mee te doen in de samenleving.
- Ouderen krijgen de zorg die ze nodig hebben (maatwerk).
- Eenzaamheid onder ouderen wordt actief bestreden.

Overige aandachtspunten

- De doelgroep van WMO bestaat naast ouderen ook uit burgers met een beperking. Meer tevreden mantelzorgers
- Mantelzorgers voelen zich beter ondersteund bij de uitvoering van hun werkzaamheden.
- Mantelzorgers kunnen zonder problemen een beroep doen op vervanging.
- Mantelzorgers beschikken over voldoende deskundigheid.
- Mantelzorgers kunnen altijd een beroep doen op een deskundige.
- Luisteren naar de mantelzorger en aansluiten bij wat zij willen en nodig hebben.

Gezondere inwoners

- Kinderen en jongeren van 4 tot 18 jaar voldoen aan de beweegnorm.
- Het percentage overgewicht onder kinderen en jongeren is gedaald.
- Het aantal volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm is toegenomen.
- Het aantal jongeren dat rookt en alcohol gebruikt is afgenomen.
- Het aantal jongeren dat hard- of softdrugs gebruikt is gedaald.

Minder middelengebruik onder kinderen en jongeren (alcohol, drugs en roken)

- Het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren is gedaald.
- Het gebruik van alcohol en drugs door minderjarigen wordt ontmoedigd.
- Het bestrijden van drugsgerelateerde criminaliteit heeft blijvend aandacht.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg	Aantal kinderen in specialistische jeugdzorg	739	729	853
Meer ouderen en meer mensen met een beperking kunnen het leven leiden dat ze willen.	Gemiddelde score van ouderen en mensen met een beperking voor de mate van zelfregie en kwaliteit van leven.	5,5 (2014)	6	Niet gemeten wegens samenvoegen en enquêtes
Meer tevreden mantelzorgers.	Aantal geregistreerde mantelzorgers dat tevreden is.	150 (2015)	200	Tevredenheidsonderzoek vindt plaats in 2018
Gezondere inwoners	Het aantal scholen dat gezondheidsbeleid voert	14 (2014)	19	19
Minder middelengebruik onder kinderen en jongeren	Alcohol recentelijk gedronken, 12-18 jaar (gezondheidsmonitor GGD Fryslân)	52%(2012)	40% (2016)	40%(2016)

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg

Het doel om minder kinderen in de specialistische jeugdzorg te krijgen is niet gerealiseerd. Hoewel de cijfers met enige terughoudendheid moeten worden bekeken omdat registratie en administratie nog niet helemaal op orde zijn, is het aantal kinderen in de specialistische zorg toegenomen. Daarmee past Achtkarspelen in een landelijke trend, die nog niet volledig te verklaren is. Een deel van de verklaring ligt waarschijnlijk in het feit dat het doel: "we bieden laagdrempelige jeugdzorg" wel is behaald.

De in de begroting opgenomen subdoelen:

- In Achtkarspelen geven we adequaat invulling aan de zorgplicht
- Ouders met opvoedingsvragen kunnen terecht bij CJG (Centrum Jeugd en Gezin)
- Jeugdzorg in Achtkarspelen is laagdrempelig

zijn alle drie behaald. Het Jeugdteam heeft in 2017 358 aanmeldingen gehad en in 2017 633. Dit illustreert de laagdrempeligheid, het feit dat ouders het team weten te vinden met hun vragen over opvoeding en dat we goed op weg zijn met de adequate invulling van de zorgplicht. Tegelijkertijd is het waarschijnlijk zo dat het feit dat het jeugdteam meer mensen bereikt, ook tot een toename van de inzet van specialistische zorg heeft geleid.

Inzetten op schoolmaatschappelijk werk.

Ook dit subdoel is gerealiseerd. De samenwerking tussen jeugdteam, ouders en onderwijs heeft in 2017 er onder meer toe geleid dat er door speciaal opgeleide jeugdwerkers trainingen sociale vaardigheden zijn gegeven aan basisschoolleerlingen. Overigens wordt de term "schoolmaatschappelijk werk" niet meer gehanteerd.

Werken op basis van het uitgangspunt 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener.

In 2017 is gestart met het in de praktijk brengen van bovenstaand uitgangspunt. Omdat in het jeugdteam sprake is geweest van personele wisselingen, bleek het niet altijd mogelijk om het principe van "1 hulpverlener" hoog te houden.

Andere resultaten op het gebied van de adequate invulling van de zorgplicht.

De adequate invulling van de zorg is ook het doel van de sinds januari van dit jaar geïmplementeerde nieuwe manier van inkopen. In 2017 is de nieuwe aanbesteding jeugdhulp voorbereid. De jeugdhulp wordt nu resultaatgericht ingekocht. Dit betekent dat er sprake is van samenhangende trajecten en hoofd -en onderaannemerschap. Deze nieuwe systematiek vraagt een andere manier van denken bij aanbieders, verwijzers en jeugdteams. Er zijn zo'n 180 aanbieders gecontracteerd, variërend van ZZP-ers tot Jeugdhulp Friesland. Op deze manier is zowel de keuzeruimte als het aanbod zo groot mogelijk. Een groot aanbod helpt ook bij het beperken van de wachtlijsten.

Meer ouderen en meer mensen met een beperking kunnen het leven leiden dat ze willen

Ouderen kunnen daar waar mogelijk in hun eigen dorp blijven wonen.

In 2017 is het weer gelukt om door ondersteuning vanuit de Wmo ouderen zo lang mogelijk in eigen dorp te laten wonen. Om de zorg rondom inwoners beter op elkaar af te stemmen zijn er zogenoemde cliëntreizen 'dementie' en 'ggz' ontwikkeld. Met een cliëntreis worden ervaringen van cliënten in beeld gebracht tijdens de verschillende fases van de ziekte. Dit is een instrument om de samenwerking tussen het medisch en het sociaal domein te verbeteren en mede daardoor bij te dragen aan de mogelijkheid om zo lang mogelijk zelfstandig maar met ondersteuning in eigen dorp te blijven wonen.

Daarnaast is in 2017 een pilot uitgevoerd met betrekking tot de samenwerking tussen dorpenteam en de wijkverpleegkundige. Op basis daarvan is de samenwerking geïntensiveerd en zijn de lijntjes korter gemaakt waardoor vlot kan worden geschakeld tussen de betrokken partijen.

Ouderen krijgen de zorg die ze nodig hebben (maatwerk).

Op basis van resultaatsturing zijn nieuwe raamovereenkomsten afgesloten met aanbieders van Hulp bij het Huishouden, dagbesteding en begeleiding. Het is mogelijk gemaakt om zwaardere vormen van zorg in de thuissituatie in te zetten en zo nog meer maatwerk te leveren.

De aanbestedingsprocedure Hulpmiddelen (o.a. rolstoelen, scootmobiel) is gezamenlijk met Tytsjerksteradiel en de DDFK gemeenten gestart. De huidige werkwijze met daarin een gezamenlijk depot van alle gemeenten is voortgezet.

De voorbereidingen voor de start van de mobiliteitscentrale zijn getroffen. Op 1 januari 2018 is gestart met het Wmo- en leerlingenvervoer via Jobinder.

Beschermd wonen is via Sociaal Domein Friesland opnieuw aanbesteed. Er is gekozen voor resultaatsturing. Het is mogelijk gemaakt om inwoners met een indicatie voorbeschermd wonen met zwaardere zorg thuis te laten blijven wonen.

Ouderen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om actief mee te doen in de samenleving.

In 2017 heeft samenwerking tussen sport en gezondheid en de inzet van de middelen voor de wijkverpleegkundige geleid tot de pilot 'sociaal vitaal'. De pilot richt zich op gezond ouder worden en is in 3 dorpen van start gegaan. Daarbij wordt aandacht besteed aan het verbeteren van de fysieke conditie en op het versterken van sociale vaardigheden. Dit laatste is van belang bij het tegengaan van eenzaamheid bijvoorbeeld.

Eenzaamheid onder ouderen wordt actief bestreden.

Er is vooral ingezet op bewustwording rondom deze problematiek. Er zijn workshops georganiseerd voor verschillende groepen zoals wijkverpleegkundigen, medewerker van het dorpenteam maar ook voor vrijwilligers.

Meer tevreden mantelzorgers

In 2017 is geen tevredenheidsmeting onder de mantelzorgers gehouden. Deze wordt in plaats daarvan in 2018 uitgevoerd.

Mantelzorgers voelen zich beter ondersteund bij de uitvoering van hun werkzaamheden.

Om de ondersteuning van mantelzorgers beter te laten aansluiten bij hun vraag zijn in 2017 zogenoemde 'mantelzorgdialogen' gehouden. De dialogen hebben aangetoond dat de gewenste ondersteuning niet eenduidig in te vullen is. Zo ervaart een aantal mantelzorger de mantelzorgcafé's als van grote meerwaarde, terwijl anderen juist liever niet de ervaringen en verhalen van anderen willen aanhoren. Voor 2018 is het activiteitenplan op basis van deze ervaringen aangepast.

Er is gestart met de pilot OZO-verbindzorg. Dit is een digitaal platform waarin de (zorg)partijen rondom de inwoner kunnen communiceren over de zorg en waarbij de cliënt de regie heeft. Het instrument zorgt ervoor dat mantelzorgers eenvoudig kunnen worden meegenomen in de communicatie, waardoor zij worden ontlast.

De drie andere subdoelen zijn nog niet gerealiseerd; dit wordt bij het hoofdstuk "welke doelen zijn nog niet bereikt" verder toegelicht.

Gezondere inwoners

Het doel om gezondere inwoners te realiseren is deels gehaald. Want het is wel behaald voor het thema middelengebruik, maar nog niet voor het thema overgewicht.

Zoals als mogelijkheid vermeld stond in de programmabegroting 2017, is ervoor gekozen om de extra locaties voor het consultatiebureau te sluiten. Met de 3 reguliere locaties verspreid over de gemeente sluiten we aan bij de Friese norm.

Of de inwoners in Achtkarspelen gezonder zijn, wordt volgens de afgesproken indicator gemeten aan de hand van het aantal officiële Gezonde Scholen. Het gaat hier om scholen die volgens een bepaalde landelijke werkwijze aandacht besteden aan gezondheid. In 2017 is er 1 Gezonde School bijgekomen. We verwachten geen verdere toename en laten deze indicator los per 2019.

Of er sprake is van gezondere inwoners kan afgelezen worden van periodieke GGD-cijfers. De meeste recente zijn opgeleverd in 2017 (vergelijking 2012-2016). De cijfers zijn onderling niet vergelijkbaar wegens een verschil in weging, het gaat dus om een indruk. Ze worden gebruikt in onderstaande toelichting.

Aangaande het middelengebruik in onze gemeente gelden de volgende subdoelen:

Het aantal jongeren dat rookt en alcohol gebruikt is afgenomen.

Zie de toelichting onder: *Het bestrijden van drugsgelateerde criminaliteit heeft blijvend aandacht.*

Het aantal jongeren dat hard- of softdrugs gebruikt is gedaald.

Zie de toelichting onder: *Het bestrijden van drugsgelateerde criminaliteit heeft blijvend aandacht.*

Het gebruik van alcohol en drugs door minderjarigen wordt ontmoedigd.

Zie de toelichting onder: *Het bestrijden van drugsgelateerde criminaliteit heeft blijvend aandacht.*

Het bestrijden van drugsgelateerde criminaliteit heeft blijvend aandacht.

Deze 4 subdoelen lijken grotendeels te zijn gehaald.

Er is een afname van het aantal rokers, zowel onder volwassenen als jongeren. Het percentage jongeren dat 'recent' alcohol heeft gedronken, lijkt lager te liggen dan in 2012 en bovendien niet meer hoger dan het Fries gemiddelde. De leeftijd waarop kinderen voor het eerst alcohol drinken ligt inmiddels hoger dan voorheen. De groep zware drinkers onder jongeren lijkt te zijn afgenomen, dit geldt niet voor de groep volwassen zware drinkers. En het percentage cannabisgebruik en harddrugsgebruik in Achtkarspelen ligt nog steeds laag, bovendien lager dan in Friesland.

Het rapport van de RKC is gebruikt als input voor een activiteitenplan voor Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Een ambtelijke beleidsgroep deed dit als voorbereiding voor de aan te stellen 'Coördinator Minder Middelengebruik 8k en TD'. Daarnaast was de lokale denktank GAMMA met haar diverse partners, zoals politie en VNN, nog steeds actief. Onderzocht is binnen o.a. de horeca en sportverenigingen hoe het staat met het naleven van de regel 'niet verstrekken van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar'. Er blijkt nog verbetering nodig. De uitkomsten zijn besproken met de betrokkenen.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg

Het aantal kinderen in de specialistische jeugdzorg niet is gedaald. De toename is in het hele land aan de orde.

Het cijfer (739) van de nulmeting (2016) moet wel genuanceerd worden. De verwerking van de verwijzingen/declaraties bij de zorgaanbieders is niet actueel. Het merendeel van de verwijzingen zijn afkomstig van rechtstreekse verwijzers, zoals huisartsen. In 2017 is het voorstel voor een Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd voorgelegd aan de huisartsen om de samenwerking met het Jeugdteam te versterken. Dit is nog niet gelukt. Over oorzaken, aanpak en positionering van verschillende partijen lopen de meningen over deze complexe materie nog uiteen. In 2018 blijft gewerkt worden aan de relatie met de huisartsen en wordt gezocht naar effectieve manieren om onze jeugd optimaal te helpen.

Meer ouderen en meer mensen met een beperking kunnen het leven leiden dat ze willen

Ouderen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om actief mee te doen in de samenleving. Er is in 2017 een start gemaakt met 'Sociaal Vitaal' in 3 dorpen. Er wordt gekeken hoe dit ook in de overige dorpen gerealiseerd kan worden.

Eenzaamheid onder ouderen wordt actief bestreden.

In 2018 is middels de Welzijnsopdracht expliciet aandacht voor dit thema gevraagd.

Meer tevreden mantelzorgers

Een beroep doen op vervanging en deskundigheid

Mantelzorgers kunnen nog niet altijd een beroep doen op vervanging. In 2018 gaat de gemeente de mogelijkheden voor respijt zorg onderzoeken en waar mogelijk vergroten. Ook wordt gekeken of zogenaamde 'maatjes' (eventueel na een cursus) meer en vaker kunnen worden ingezet om zo de deskundigheid waarover mantelzorgers kunnen beschikken te versterken.

De bekendheid van de mogelijkheden van ondersteuning van mantelzorgers bij de dorpen- en jeugdteams is een punt waarvoor in 2018 meer aandacht nodig is. Dit is opgenomen in de nieuwe opdracht aan Kern.

Gezondere inwoners

De drie subdoelen over de beweegnorm en overgewicht zijn niet gehaald. Voldoende bewegen en een gezond gewicht vraagt een grote gedragsverandering van onze inwoners. Gedragsverandering duurt gemiddeld 10 jaren. Dit thema vraagt dus meer inzet en tijd.

Het gaat om de volgende subdoelen:

Kinderen en jongeren van 4 tot 18 jaar voldoen aan de beweegnorm.

Zie de toelichting onder: *Het percentage overgewicht onder kinderen en jongeren is gedaald.*

Het aantal volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm is toegenomen.

Zie de toelichting onder: *Het percentage overgewicht onder kinderen en jongeren is gedaald.*

Het percentage overgewicht onder kinderen en jongeren is gedaald.

Periodieke GGD-cijfers worden gebruikt om een indruk te geven van de doelbereiking. De meeste recente zijn opgeleverd in 2017 (vergelijking 2012-2016).

Er blijkt dat nog steeds slechts 20% van de jongeren 12-18 jaar voldoende beweegt. Volwassenen zijn minder gaan bewegen, terwijl 65+ers wel meer zijn gaan bewegen. Het aantal jongeren met overgewicht in onze gemeente is stabiel gebleven. Daarmee is de gewenste afname nog niet gerealiseerd. Het overgewicht onder volwassenen is in onze gemeente zelfs toegenomen naar meer dan de helft van de volwassen inwoners.

We gaan door met JOGG (landelijk project Jongeren op gezond gewicht), als stimulans om gezond te eten, te drinken en voldoende te bewegen. Er is bijvoorbeeld in 2017 voor gekozen om 0-4 jarigen water te laten drinken in plaats van suikerhoudende drankjes op voorschoolse voorzieningen. Diverse naschoolse sportactiviteiten zijn uitgevoerd en daarbij is water en fruit aangeboden. Er zal in 2018 meer bekendheid worden gegeven aan het JOGG project met de naam 'Achtkarspelen fit'.

We verwachten geen toename meer van het aantal officiële Gezonde Scholen. Er komen veel thema's op scholen af. En een school kan zelf actief aandacht besteden aan gezondheid op school, zonder officieel Gezonde School te zijn. Maar een gezonde schoolomgeving voor onze jongeren is wel belangrijk. Daarom wordt in 2018 een opfrisactie gestart. De GGD kijkt mee op scholen die hiervoor open staan en geeft hulp op maat. Bijvoorbeeld bij het inrichten van een gezonde kantine, een uitdagend schoolplein, of het actualiseren van het anti-pestbeleid.

Verloskundigen plus andere deskundigen zijn in 2017 voor het eerst gezamenlijk via de methode Centering Pregnancy met groepen zwangeren in gesprek gegaan. Het gaat daarbij over gezond zwanger zijn en een gezonde leefstijl, ook na de geboorte. Ook hier gaan we mee door.

Er bleek in 2017 dat een toenemend aantal jonge gezinnen pedagogische hulp thuis nodig heeft. Met maximaal vijf huisbezoeken van de JGZ pedagoog zijn relatief kleine opvoedproblemen opgelost. Zo werden grotere problemen voorkomen. Ook dit wordt voortgezet.

Door het project Sociaal Vitaal is een groep ouderen gaan bewegen. We gaan hiermee door. Gezien de opvallende negatieve gezondheidscijfers van volwassenen zal die doelgroep ook aandacht moeten krijgen de komende periode. Dit geldt overigens, naast het thema overgewicht, eveneens voor het thema alcoholgebruik.

Verbonden partijen

Er zijn geen specifieke verbonden partijen verbonden aan dit programma.

Beleidsindicatoren BBV

Progr.03 Preventie en Zorg	Taakveld 06. Sociaal domein				
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar			
Jongeren met delict voor rechter	%	1,3 [2015]	1,3 [2015]	1,8 (2012)	
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,3 [2016]	1,3 [2016]	1,1 (2015)	
Jongeren met jeugdhulp	%	11,6 [2017]	13,3 [2016]	12,8 (2015)	
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,3 [2016]	0,3 [2016]	0,4 (2015)	
Wmo-clïënten met een maatwerkarrangement	aantal	54,0 [2017]	50,0 [2016]	540,0 (2015)	

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
3.1 Jeugd	8.245	10.175	-1.929
3.2 Zorg	8.938	8.715	223
3.3 Uitvoeringskosten Zorg	798	482	316
Totaal lasten	17.981	19.372	-1.390
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
3.2 Zorg	475	323	-152
Totaal baten	475	323	-152
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-17.506	-19.049	-1.543

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
3.2 Zorg	3.018	3.018	-
Totaal baten	3.018	3.018	
Saldo reservemutaties	3.018	3.018	

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	17.981	19.372	-1.390
Baten programma	3.493	3.340	-152
Saldo programma	-14.489	-16.031	-1.543

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Verschil
n.v.t.			
Totaal			
Baten			Verschil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
Algemeen:	
<p>Met ingang van 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk geworden voor door het rijk overgehevelde taken in het kader van het sociaal domein. Dit betreffen taken op het gebied van Participatie, WMO en Jeugd. Hiervoor ontvangt de gemeente financiële middelen in de vorm van een integratie-uitkering. Het onderdeel participatie is verantwoord onder programma 4.</p> <p>De lasten en baten van de taken met betrekking tot het sociaal domein zijn net als in 2015 en 2016 ook voor het jaar 2017 "budgettair neutraal" in de begroting opgenomen. Hiervoor is gekozen omdat we nog onvoldoende ervaringscijfers hadden voor de opbouw en samenstelling van de benodigde budgetten.</p> <p>Voor de jaarrekening 2017 is binnen programma 3 sprake van een tekort van in totaal € 1.543.000. Het tekort doet zich voor binnen de taken met betrekking tot de Jeugd. In de jaren 2015 en 2016 was dit ook het geval. Het overschot op de wmo is niet meer toereikend om het tekort bij de jeugd te compenseren.</p> <p>Bij de overheveling van de budgetten werd (landelijk) verondersteld dat er kostenbesparingen zouden optreden, omdat de gemeenten dichterbij (hun) burgers staan en daardoor op een efficiëntere wijze de middelen kunnen inzetten. Uit onderzoek is inmiddels gebleken, dat het dichterbij de burger staan voor de kostenontwikkeling een negatief effect tot gevolg heeft. Door de benadering van de burger vanuit de gedachte "Eén gezin, één plan en één regisseur" komt eerder en vaker een meervoudige problematiek boven tafel, waarop vervolgens actie wordt ondernomen, maar tevens kostenverhogend werkt.</p> <p>Een ander uitgangspunt bij het overnemen van de rijkstaken is het betrekken van professionals die daarvoor opgeleid zijn bij de zorg die wordt toegekend. Het voordeel hiervan is dat verwacht mag worden dat een zorgvrager wordt geholpen op de voor hem of haar meest passende manier. Het nadeel is, dat de gemeenten daardoor minder grip heeft op de kostenontwikkeling. Instellen van budgetplafonds geven in dit kader alleen maar schijnzekerheid, omdat bij het voldoen aan gesteld wettelijke criteria voor het in aanmerking komen voor hulp deze geboden moet worden. Binnen het sociaal domein hebben we veel met dit soort regelingen met een zogenaamd open eind karakter te maken.</p> <p>Op basis van de ontwikkelingen in 2017 wordt een winstwaarschuwing afgegeven. Op dit moment wordt eraan gewerkt om meer inzicht in de toekomstige ontwikkeling van de budgetten binnen het sociaal domein te verkrijgen. De uitkomsten hiervan worden betrokken bij de opstelling van de begroting 2019.</p>	
3.1 Jeugd:	

Binnen het onderdeel jeugd is sprake van een tekort van € 1.929.000. De overschrijding in 2017 wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal zorgvragers in combinatie met een toename in het zware zorgsegment.	
Voor 2016 was in totaal een balanspost opgenomen van € 2.533.000 waarvan € 1.344.000 als vrijval in de exploitatie 2017 is gekomen. De overschrijding op de lasten 2017 is € 3.273.000, maar door de vrijval van de balanspost (€ 1.344.000) € 1.929.000.	-1.929
Wettelijk gezien mogen zorgaanbieders vijf jaar na verleende zorg nog factureren en zal de gemeente de factuur moeten betalen. Daar waar dit mogelijk is wordt de invloed van de ouder boekjaren zoveel mogelijk beperkt door het opnemen van balansposten voor deze nog te verwachten verplichtingen. Omdat in 2015 er nog sprake was van een reserve is destijds geen balanspost opgenomen.	
subtotaal Jeugd	-1.929
3.2 Zorg:	
De onderschrijding op de WMO wordt veroorzaakt door een onderbesteding op de kosten maatschappelijke zorg en voorzieningen zoals huishoudelijke hulp, vervoersvoorzieningen en hulpmiddelen.	223
subtotaal Zorg	223
3.3 Uitvoeringskosten zorg:	
Het voordeel op deze uitvoeringskosten houdt met name verband met (en compenseert) de overschrijding op de uitvoeringskosten in programma 1.	316
subtotaal Uitvoeringskosten Zorg	316
Totaal	-1.390
Baten	Verschil
3.2 Zorg	
Afrekening gemeente Leeuwarden eigen bijdrage beschermd wonen 2016	-14
Eigen bijdragen (verlaging prijs en daling aantallen)	-84
SVB Afrekening PGB 2016 (de opgenomen balanspost voor de terugontvangst van de SVB wegens teveel betaalde voorschotten was gebaseerd op de geprognosticeerde afrekening dd oktober 2016. Blijkens de definitieve afrekening is de prognose van bestedingen door de SVB te laag geweest).	-54
subtotaal Zorg	-152
Totaal	-152

Programma 4 - Werk en Inkomen

Het participatiebeleid van de gemeente streeft naar een inclusieve samenleving, waarin elke inwoner tot zijn recht kan komen. Een inclusieve samenleving is gefundeerd op waarden als diversiteit en gelijkwaardigheid en maakt dat iedereen welkom is en zich thuis voelt.

Het armoedebeleid "Iedereen van Waarde" heeft tot doel dat iedereen in de dagelijkse praktijk mee kan doen. Niemand mag langdurig aan de zijlijn staan. Indien nodig krijgt de inwoner ondersteuning bij het zoeken naar werk en daar waar even geen eigen inkomen is vormt de bijstand een tijdelijk vangnet. In 2017 is het participatiebedrijf MOA gestart om nog meer inwoners passend werk te bieden.

Wurkje, meidwaan, minder earmoed en eltsenien in plak

- Meer inwoners participeren.
- Minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening.
- Minder inwoners verkeren in armoede.
- Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt.
- Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid.
- Iedereen is welkom en voelt zich thuis.

Wat wilden we bereiken?

Participatie

Meer inwoners participeren

- De werkloosheid tenminste terugbrengen tot het Fryske gemiddelde.
- De jeugdwerkloosheid tenminste terugbrengen tot het Fryske gemiddelde.
- Inwoners die een uitkering van de gemeente krijgen en die in staat zijn om te werken, besteden een deel van hun tijd aan de maatschappij.
- Het aantal jongeren zonder startkwalificatie terugbrengen.
- Jongeren tot 27 jaar werken of volgen een opleiding.

Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt

- Streefwaarde: WSW'ers en mensen met een arbeidsbeperking die via MOA werkzaam zijn, werken zoveel mogelijk bij een regulier bedrijf. 35% van de SW'ers van Achtkarspelen werkt bij een regulier bedrijf.
- De SW'ers die aangewezen zijn op werk in aangepaste omstandigheden (beschut) behouden hun werkplek bij Caparis NV. Omdat het personen met ernstigere arbeidsbeperkingen betreft zal de productiviteit lager liggen en zullen de begeleidingskosten hoger zijn. Hierdoor zal de bijdrage voor bedrijfsvoering, omgerekend per SW-medewerker, aan Caparis NV hoger worden. Mensen die niet in een bedrijf kunnen werken krijgen een maatwerkoplossing.
- Achtkarspelen trekt zich voor een deel terug uit Caparis en richt de MOA (Maatschappelijke Onderneming Achtkarspelen) op. De MOA wordt een zelfstandige rechtspersoon, met de gemeente als eigenaar. De opdracht aan de MOA is om marktconform te werken en de ambitie is dat de kosten niet hoger worden dan het huidige beschikbare budget voor vergelijkbare voorzieningen.
- Op 1 januari 2017 gaat de MOA van start en begonnen wordt met het uitvoeren van het bestek openbare ruimte en regiewerk.

Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid

- De ontwikkeling van de MOA als lokaal werkbedrijf van de gemeente Achtkarspelen in samenwerking met werkgevers en de mienskip.
- Mensen die niet in een bedrijf kunnen werken krijgen een maatwerkoplossing.

Iedereen is welkom en voelt zich thuis

- Inwoners moeten zich blijvend veilig kunnen voelen.
- Adequate hulpverlening voor de inwoner en het gezin.
- Het huisvesten van vergunninghouders heeft prioriteit.
- Een eventueel noodzakelijk te vestigen asielzoekerscentrum zal een opvangcapaciteit hebben van maximaal 350 personen.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Meer inwoners participeren	Aantal niet werkende werkzoekenden in Achtkarspelen (Bron: basisset UWV)	12,3 (2014)	11,8	9%
Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt	Aantal inwoners met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers via de MOA	0 (2014)	20	10
Meer samenspel tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid creëren	Aantal samenwerkingsverbanden gericht op (arbeids-) participatie	0 (2014)	2	4
Iedereen is welkom en voelt zich thuis	Jaarlijkse taakstelling huisvesting vergunninghouders s1	71*	78** taakstelling 2017 = 39	47

* betreft de taakstelling huisvesting vergunningshouder 2016

** streefwaarde is onderhevig aan instroom vluchtelingen in Nederland en kan tussentijds door het Rijk worden gewijzigd.

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Meer inwoners participeren

Meer inwoners participeren

In Achtkarspelen is in 2017 het gemiddelde percentage niet werkende werkzoekenden 9%. Hiermee heeft Achtkarspelen de streefwaarde van 11,8% ruim gehaald. Onlangs zijn de werkloosheidspercentages van het CBS gepresenteerd, Achtkarspelen scoort hier 4,5% en zit hiermee onder het Friese (5,2%) en Nederlandse percentage (4,9%).

In 2017 heeft het UWV kanttekeningen geplaatst bij de betrouwbaarheid van de cijfers uit de Basisset Regionale Arbeidsmarktinformatie. Juist deze basisset is voor de gemeente de bron om het werkloosheidspercentage te duiden. Het UWV beschouwt de cijfers over de niet-werkende werkzoekenden (NWW) primair als een administratief gegeven. Deze cijfers worden in steeds sterkere mate bepaald door de registratieprocessen van UWV en gemeenten, waardoor het NWW steeds minder bruikbaar is voor het duiden van arbeidsmarktontwikkelingen. Een alternatief is nog niet voor handen.

Werkloosheid van inwoners tot 27 jaar

Het jeugdwerkloosheidspercentage in Friesland bedraagt gemiddeld 6,4% over 2017. In Achtkarspelen bedraagt dit 6,2%. Met dit percentage zit Achtkarspelen eveneens onder het landelijke gemiddelde van 6,3%. De afgelopen coalitieperiode heeft Achtkarspelen met het jeugdwerkloosheidspercentage (jaargemiddelde) onder het Fryske gemiddelde gezeten en daarmee de coalitieambitie gehaald.

Ook hier moet rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid van de cijfers.

Tijd besteden aan de maatschappij

Om inwoners die een uitkering krijgen toch mee te laten doen op een zinvolle manier zijn in 2017 verschillende acties ingezet. Zo is als methodiek Klimmen op eigen Kracht (KOEK) gebruikt en als ondersteunende instrumenten Dyn Ynset en de vrijwilligersbank van Kearn voor de bemiddeling naar vrijwilligerswerk.

Startkwalificatie

De doelgroep jongeren is veranderd met de inwerkingtreding van de Participatie Wet. Jongeren met een arbeidsbeperking die voorheen onder de werking van de Wajong vielen, vallen nu onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Hierdoor begeleiden we voor het eerst jongeren die aan het plafond van hun leervermogen zitten en mogelijk nooit in de gelegenheid zijn een startkwalificatie te behalen.

Eind 2017 waren er 46 jongeren bij Participatie bekend, waarvan 30 geen startkwalificatie hebben. Hiervan zijn 12 jongeren vergunninghouder en inmiddels met een inburgeringstraject gestart en 17 jongeren met een VSO/PRO (speciaal onderwijs) achtergrond. Voor de jongeren waarvan nog sprake is van leervermogen worden maatwerktrajecten ingezet met als doel - op termijn - de startkwalificatie te behalen.

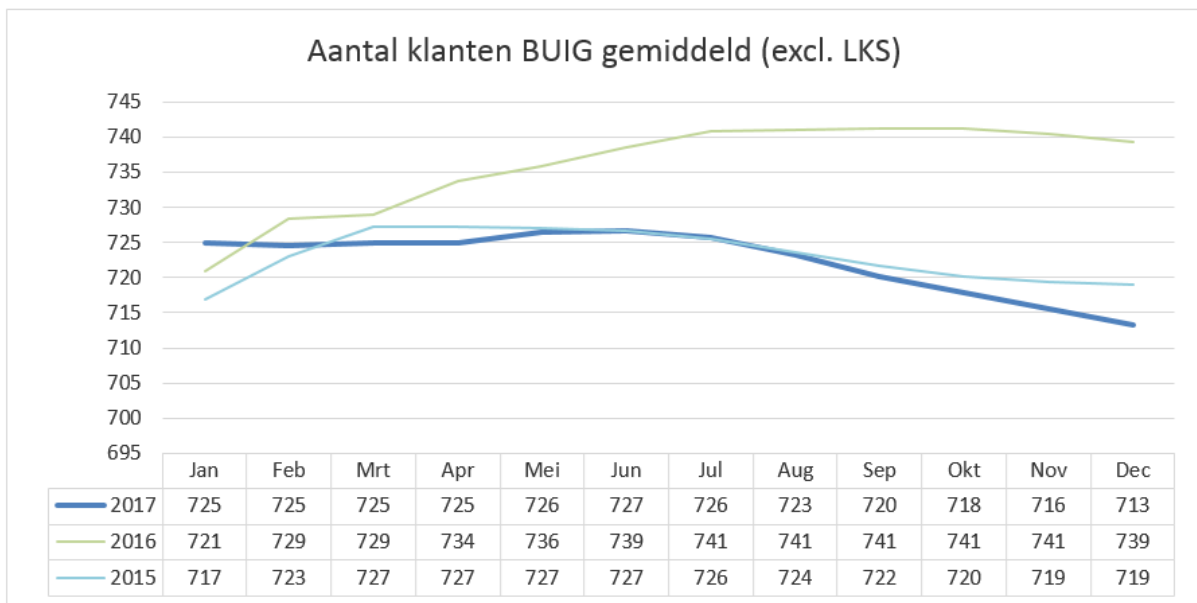
Werken en opleiding

In 2017 zijn 35 jongeren gestart aan de WOW! Netwerkbijeenkomsten (Wurkje oan Wurk) of heeft de bijbehorende methodiek gevolgd. Daarvan zijn 21 jongeren uitgestroomd naar fulltime werk, 11 jongeren uitgestroomd naar parttime werk en 2 jongeren gestart met een opleiding. Eén jongere is uitgestroomd om andere redenen.

Metselproject Bouma

Naar aanleiding van een aangenomen motie op d.d. 13 juli 2017 is Achtkarspelen gestart met het metselproject Bouma. De raad heeft hiervoor € 125.000 beschikbaar gesteld door een onttrekking aan de algemene reserve (BUIG-project). De ambitie is om gedurende het project 15 mensen duurzaam te laten uitstromen in de bouwsector als timmerman, metselaar of schilder. Er zijn sinds juli 2017 25 werkzoekenden aangemeld; daarvan zijn 7 personen duurzaam uitgestroomd naar werk, 15 personen om andere redenen uitgestroomd en 3 personen zijn nog in traject.

Door het aantrekken van de arbeidsmarkt zijn veel werkzoekenden met een relatief korte afstand tot de arbeidsmarkt, uitgestroomd naar de reguliere arbeidsmarkt. Dit is terug te zien in de werkelijke BUIG-aantallen (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten);

Op zich een mooi resultaat, keerzijde van de medaille is dat bepaalde bestaande werkgelegenheidsprojecten niet meer passend zijn voor de groep werkzoekenden die nog niet de afstand tot de arbeidsmarkt hebben overbrugd. Een aantrekkende conjunctuur heeft tot gevolg dat werkzoekenden met een korte afstand tot de arbeidsmarkt sneller werk vinden, soms zelfs zonder inzet van een re-integratie instrument en/of ondersteuning van de gemeente. De groep werkzoekenden met een groter(e) afstand tot de arbeidsmarkt lukt dat niet zelfstandig. Zij zijn aangewezen op ondersteuning van de gemeente. Gezien de (multi-)problematiek van deze groep werkzoekenden vraagt dit andere instrumenten / werkgelegenheidsprojecten dan bijvoorbeeld het Bouma project. Maatwerktrajecten en flexibele werkgelegenheidsprojecten zal vaker ingezet moeten worden. Volumeafspraken bij bijvoorbeeld werkgelegenheidsprojecten zijn voor deze groep niet haalbaar.

Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt

Werknemers WSW

In 2017 was 33,6% van de werknemers van Caparis werkzaam bij een regulier bedrijf. Dit is een daling ten opzichte van 2016 (36,4%).

Het stopzetten van de instroom WSW, natuurlijk verloop en de overgang van SW medewerkers naar gemeenten verklaart de daling.

Maatwerk

Degenen die beschut werk (onder de WSW) nodig hebben, werken via Caparis NV. Om nieuw beschut werk, onder de participatiewet uit te voeren, is in 2017 een aanbesteding uitgevoerd. Dit is aan vier partijen gegund.

Start MOA

Per 1 januari 2017 is de MOA van start gegaan!

De MOA is gevestigd in een pand op de Molenweg in Surhuisterveen en is gestart met een directeur en 3 stafmedewerkers. In de loop van 2017 is het aantal medewerkers toegenomen door de groenovername (zie kopje MOA en gemeentelijk groen). Daarnaast biedt de MOA MOAi Wurk (zie kopjes participatiebedrijf en maatwerkoplossingen) en MOAi Grien (programma 5). Tevens worden er ook mogelijkheden geboden voor mensen met een WMO indicatie.

Hoewel de MOA nog maar kort geleden is gestart kunnen we nu al spreken van een succes. De naamsbekendheid wordt groter onder de inwoners en ondernemers, diverse re-integratietrajecten zijn gestart, de activiteiten in het kader van de groenvoorziening lopen goed en er zijn al diverse initiatieven met verenigingen opgestart.

Omdat de MOA programma overstijgend werkt, wordt in dit jaarverslag op meerdere plaatsen verslag van activiteiten gedaan die verricht zijn door de MOA. In de loop van 2018 zal Stichting MOA via het college een jaarverslag en jaarrekening 2017 aanbieden aan de raad. Hierin wordt de gemeenteraad uitgebreid meegenomen worden in de activiteiten en financiën van het afgelopen jaar.

MOA en gemeentelijk groen

Per 1 april 2017 zijn de WSW medewerkers die op het groenbestek van de gemeente werkten officieel overgegaan naar de MOA. De MOA voert het groenbestek uit.

Overdracht SWers: detacheringen en begeleid werken

De herstructurering van Caparis is vertraagd door personele wisselingen in de directie. De overname van de meer SW-ers door de gemeente is onderdeel van de herstructurering van het bedrijf.

Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid

Lokaal participatiebedrijf

De MOA is als lokaal participatiebedrijf gestart. Via MOAi Wûrk kunnen op jaarbasis 34 personen werkervaring opdoen. Zo zijn in 2017 door deelnemers ruimtes gebouwd in het pand van de MOA en ruimen deelnemers structureel zwerfafval binnen de bebouwde kom op. Ook is er een start gemaakt met de Talentenkeet (aangenomen motie d.d. 6 juli 2017, BUIG-projecten) en biedt de MOA op maat ondersteuning bij het verbeteren van hun taalvaardigheid, rekenvaardigheid en computervaardigheid in het kader van het project laaggeletterdheid aan de deelnemers.

De MOA ontwikkelt op basis van interesse en vaardigheden van de klant c.q. medewerker activiteiten en werkzaamheden.

In 2017 hebben deelnemers de gelegenheid gehad zich te bekwamen in schoonmaak, sorteren, naaien, houtwerk, administratie, computer, productie en klussen.

Maatwerkoplossingen: Meester - gezelschap & mienskipsinitiatief

In 2017 is het meester-gezelschap traject gestart. Er is een werkleider aangenomen vanuit de bijstand die zijn talenten en kennis nu overdraagt op anderen. Een nieuwe inwoner bleek een ervaren coupeuse en brengt anderen nu deze vaardigheden bij.

De MOA is in 2017 samen met plaatselijk belang van Surhuisterveen een mienskip initiatief aangegaan met het planten van krokussen bij de invalswegen van het dorp en ter aankleding van het centrum.

Iedereen is welkom en voelt zich thuis

Veilig voelen

Het streven naar een gemeente waarin alle inwoners zich veilig voelen, is een programma-overstijgend coalitiedoel. Het is onderdeel van programma 7 (veiligheid) en een strategische doelstelling binnen het sociaal domein.

Wanneer mensen zichzelf kunnen zijn en deel kunnen nemen aan de samenleving, levert dit een algemeen gevoel van veiligheid op. Dit wordt niet gemeten op een manier die in dit verslag kan worden weergegeven maar de activiteiten in het kader van participatie en welzijn leveren een belangrijke bijdrage aan een merkbaar veiliger samenleving voor alle inwoners.

Taakstelling huisvesting vergunninghouders

In 2017 heeft Achtkarspelen de wettelijke taakstelling huisvesting gehaald. Achtkarspelen heeft 8 vergunninghouders meer gehuisvest en neemt dit positieve resultaat mee naar 2018.

De taakstelling in 2016 was 71 vergunninghouders huisvesten en in 2017 39 vergunninghouders huisvesten. De taakstelling wordt door het rijk halfjaarlijks vastgesteld en gebaseerd op de instroom vluchtelingen in Nederland. Dit verklaart het verschil in taakstelling tussen 2016 en 2017.

Inburgeren en integreren

Participatieverklaringstraject

In 2017 zijn we gestart met het geven van de workshops participatieverklaring aan volwassen gehuisveste vergunninghouders. Per 2017 is het ondertekenen van de verklaring door de vergunninghouder wettelijk verplicht. Het is de start van het inburgeringstraject en is bedoeld om nieuwkomers te wijzen op de rechten en plichten en de fundamentele waarden van de Nederlandse samenleving.

Welzijnsopdracht

In 2017 heeft de gemeente opdracht gegeven aan de welzijnsorganisaties om samen met de inwoners en de verschillende partijen in het veld binnen elk dorp een sociaal maatschappelijk netwerk te realiseren. Het doel is integratie van onze nieuwe en huidige inwoners te stimuleren en faciliteren. Een voorbeeld is het Integratiediner Mei-inoar ite op 16 oktober 2017 in Harkema.

Uitwerking motie 'huisvesting statushouders'

Door enerzijds extra inspanningen van gemeenten en anderzijds door een teruglopende asielinstroom, zijn achterstanden in de huisvesting van vergunninghouders door alle gemeenten in Friesland ingelopen.

Op 18 mei 2017 heeft de raad een motie vreemd aan de orde van de dag aangenomen om geen verder vervolg te geven aan de opdracht om 250 - 300 vergunninghouders in de gemeente te huisvesten.

Uitwerking motie '(nood)opvang vluchtelingen'

Op basis van het feit dat zowel de regietafel als het COA hebben aangegeven dat er geen vraag meer is naar vluchtelingenopvang, is de uitwerking van het plan voor vluchtelingenopvang in Achtkarspelen in oktober 2016 stopgezet. De asielinstroom is gestabiliseerd en een vervolg van het plan is in 2017 niet nodig gebleken.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Werkloosheidspercentage gelijk brengen aan Fryske gemiddelde

Het Fryske werkloosheidspercentage over 2017 is gemiddelde 8,9%. We willen de werkloosheid in Achtkarspelen hierop aan laten sluiten. Dit is in 2017 op 0,1% na gelukt (9%). Kanttekening is de betrouwbaarheid van de cijfers geleverd door het UWV. Het UWV hoopt in 2018 met een nieuw aanbodcijfer te komen dat minder gevoelig is voor administratieve handelingen.

Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt

De gemeente blijft zich richten op de inclusieve arbeidsmarkt. Er is recent een vignet geïntroduceerd voor ondernemers in de gemeente die mensen met een arbeidsbeperking kansen bieden. De doelstelling blijft in 2017 achter vanwege de latere start van de MOA in januari 2017 in plaats van zomer 2016.

Wat wilden we bereiken?

Inkomen

Minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening

- Het aantal bijstandsgerechtigden terugbrengen (beter dan het Fries gemiddelde).
- Bijstandsgerechtigden verrichten vrijwilligerswerk en/of volgen een opleiding.
- Fraude met voorzieningen en uitkeringen moet consequent opgespoord worden.

Minder inwoners verkeren in armoede

- Het aantal huishoudens in armoede verlagen.
- Het aantal mensen dat genoodzaakt is tot gebruik van de voedselbank verlagen.
- Kinderen mogen niet in armoede leven.
- Voorkomen dat minima in een sociaal isolement raken.
- Daar waar de wet en de financiële ruimte van de gemeente de mogelijkheid bieden van individuele steun doet de gemeente dat met oog voor de eigen verantwoordelijkheid van mensen.
- Het aantal mensen in schulddienstverlening terugbrengen.
- Het inzetten van vrijwilligers bij budgetbeheer

Overige aandachtspunten

- Samen met het Programma Onderwijs en Jeugdbeleid wordt een instrumentarium ontwikkeld ter bestrijding van laaggeletterdheid.
- Via de Lokale Educatieve Jeugd Agenda (LEJA) worden aan scholen budgetteringsprogramma's voor jongeren aangeboden.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening	Aantal cliënten BUIG (BUIG: Gebundelde uitkering, waarmee de inkomensvoorzieningen door gemeenten worden gefinancierd)	740 (2014)	720	713
Minder inwoners verkeren in armoede	Het aantal huishoudens onder de armoedegrens	7%	7%	ongeveer 800 huishoudens (= 6,9% van het totaal aantal huishoudens)

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening

Aantal bijstandsgerechtigden

Sinds augustus 2017 daalt het aantal bijstandsgerechtigden (onderdeel van het aantal cliënten BUIG) gestaag. Het gemiddelde aantal huishoudens met een bijstandsuitkering was eind december 2017: 641 (5,4% van het totaal aantal huishoudens). Over de gehele provincie Fryslân bedroeg dit percentage 6,4%.

Vrijwilligerswerk/opleidingen

Zie hoofdstuk Participatie

Fraudebestrijding

In 2017 is het staande beleid gecontinueerd.

Minder inwoners verkeren in armoede

Huishoudens in armoede

Blijkens de meeste recente cijfers van het CBS (2015) is het percentage huishoudens met een inkomen rond bijstandsniveau gedaald naar ongeveer 6,9%. Ten opzichte van het jaar dáárvoor is dit een daling van 1,1%. Deze niet actuele cijfers van het CBS bieden geen indicatie voor het gevoerde beleid in 2017. Duidelijk is wel dat in 2017 gemiddeld een veel beter gebruik is gemaakt van de regelingen. Dit komt vooral door het vergroten van de bekendheid van de regelingen, zoals is voortgekomen uit de evaluatie Armoedebeleid (Informatiecarrousel 30 maart 2017).

Voedselbank

De Voedselbank heeft in 2017 gemiddeld 60 voedselpakketten per tweewekelijkse uitreiking verstrekt (19 alleenstaanden, 32 gehuwden met maximaal 2 kinderen en 9 gehuwden met meer dan 2 kinderen). In 2016 werden gemiddeld nog 69 pakketten per twee weken verstrekt.

Kinderen in armoede

Via de aansluiting bij Kindpakket.nl (Leergeld, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds) kregen in 2017 374 kinderen in totaal 934 verstrekkingen (in 2016 waren deze getallen respectievelijk 283 en 709).

Voorkomen sociaal isolement

Door de gerichte acties in het kader van "tijd besteden aan de maatschappij" binnen het doel "Meer inwoners participeren" voorkomt de gemeente een sociaal isolement zoveel mogelijk. Ter stimulering kan de Kansregeling worden ingezet (zie verder ook hoofdstuk Participatie).

Individuele steun

Financiële ondersteuning vindt steeds gericht plaats. Hierbij wordt een vraag om ondersteuning vanaf 2017 steeds meer vanuit de bedoeling van de regels en minder vanuit de regels zelf opgepakt. Dit wordt "de omgekeerde toets" genoemd. Hierdoor kan de inwoner sneller en beter worden geholpen.

Schulddienstverlening

Achtkarspelen probeert door middel van vroegsignalering problematische schuldensituaties te voorkomen. Hierdoor daalt het aantal schuldhulptrajecten verder. Eind 2016 waren dit nog 175 en eind 2017 nog 144.

Vrijwilligers bij budgetbeheer

Afhankelijk van de zwaarte van de financiële problematiek bij personen of gezinnen heeft het dorpenteam in 2017 vrijwilligers via Kearn of de vrijwilligers van Humanitas Thuisadministratie ingezet om te helpen bij budgetbeheer.

Laaggeletterdheid

In 2017 zijn in samenwerking met het bibliotheekwerk, het Friesland College en Stichting Lezen en Schrijven in Surhuisterveen en in Buitenpost twee digitaalhuizen geopend. Via een gerichte aanpak zijn vervolgens deelnemers geworven. Laaggeletterdheid is een probleem dat vanuit verschillende invalshoeken en activiteiten wordt aangepakt. Het is een complexe materie waar volop aandacht voor is.

Budgetteringsprogramma's voor jongeren

Scholen voorzien hier zelf in en hebben aangegeven hiervoor geen ondersteuning van de gemeente nodig te hebben.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân
vestigingsplaats	Drachten
openbaar belang	De wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot de Wet Sociale Werkvoorziening zijn door de deelnemende gemeenten ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling (SW Fryslân). Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie, maar heeft de taken uitbesteed aan de NV Caparis. De deelnemende gemeenten zijn rechtstreeks aandeelhouder van de NV. Onze gemeente heeft hierin een belang van 8,8%. Per 1 januari 2015 treedt de Participatiewet in werking. Met de inwerkingtreding van deze wet, komt de Wet sociale werkvoorziening te vervallen. De ambtelijke begeleidingscommissie is bezig met de voorbereidingen ten aanzien van de afbouw SW. Gemeenten zijn verplicht om beleid te maken voor het realiseren van beschut werk en deze lokale invulling in een verordening vast te leggen. Het Rijk gaat de inzet van de voorziening beschut werk ook monitoren. Er zal daarom concrete besluitvorming door de GR SW Fryslân moeten plaatsvinden over de afbouw van de bestaande SW en de invulling van de Participatiewet.
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur
risicoprofiel	 [Hoog]

Stichting / Vereniging

Naam	MOA
vestigingsplaats	Surhuisterveen
openbaar belang	De gemeente heeft de opdracht om inwoners te laten participeren naar vermogen vanuit de WSW, de participatiewet en de WMO.
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	

Vennootschap / Coöperatie

Naam	Caparis NV
vestigingsplaats	Drachten
openbaar belang	De NV is verantwoordelijk voor het bieden van werk aan WSW-ers.
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	 [Hoog]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.04 Werk en Inkomen	Taakveld 06. Sociaal domein			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar		
% Jeugdwerkloosheid	%	1,8 [2015]	1,8 [2015]	3,0 (2012)
% kinderen in armoede	%	5,5 [2015]	5,5 [2015]	4,3 (2012)
Aantal re-integratievoorzieningen	aantal	46,1 [2017]	41,9 [2016]	473,7 (2015)
Bijstandsuitkeringen	aantal	41,6 [2017]	42,9 [2016]	416,1 (2015)
Netto arbeidsparticipatie	%	64,9 [2016]	64,9 [2016]	63,3 (2015)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
4.1 Participatie	6.731	6.978	-247
4.2 Inkomen	13.066	12.643	423
4.3 Uitvoeringskosten Werk en Inkomen	2.406	2.579	-173
Totaal lasten	22.202	22.199	2
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
4.1 Participatie	50	343	293
4.2 Inkomen	12.791	12.349	-442
4.3 Uitvoeringskosten Werk en Inkomen	132	43	-89
Totaal baten	12.973	12.734	-238
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-9.229	-9.465	-236

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
4.1 Participatie	1.096	1.096	-
4.2 Inkomen	2.632	2.753	121
Totaal baten	3.728	3.849	121
Saldo reservemutaties	3.728	3.849	-121

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	22.202	22.199	2
Baten programma	16.701	16.583	-118
Saldo programma	-5.501	-5.616	-115

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
Kosten armoedebeleid.	134	134	0
MOA.	100	100	0
Kosten inzake vrijwilligers bij budgetbeheer.	20	20	0
Kosten huisvesting statushouders.	15	14	1
Totaal	269	268	1
Baten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Vershil
4.1 Participatie	
Hogere re-integratiekosten dan begroot, dit wordt echter deels gecompenseerd door de ontvangst van een ESF subsidie en de doorbelasting aan Tytsjerksteradiel van de gezamenlijke re-integratiekosten (zie baten).	-174
Hogere uitgaven aan de WSW dan begroot, maar gecompenseerd door doorbelasting van loonkosten WSW-ers aan twee gemeenten (zie baten).	-35
Hogere uitgaven statushouders dan begroot, hier staan hogere baten vanuit het COA tegenover.	-37
subtotaal Participatie	-247

4.2 Inkomen	
Deze lagere uitgaven dan begroot worden gecompenseerd door de lagere inkomsten (zie baten).	518
Hogere uitgaven minimabeleid door met name door hogere uitgaven bijzondere bijstand dan begroot, wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de hogere baten dan begroot.	-111
Lagere uitgaven schulddienstverlening.	15
subtotaal Inkomen	423
4.3 Uitvoeringskosten Werk en Inkomen	
Overschrijding door hogere loonkosten in de Werkmaatschappij 8KTD dan begroot.	-173
subtotaal Uitvoeringskosten Werk en Inkomen	-173
Totaal	2
Baten	Verschil
4.1 Participatie	
Positief verschil t.o.v. begroting betreft ontvangst ESF subsidie.	108
Het positieve verschil betreft een doorbelasting aan de gemeente Tytsjerksteradiel van de gezamenlijke re-integratiekosten.	111
Het positieve verschil t.o.v. de begroting betreft de doorbelasting van de loonkosten van WSW-ers aan twee gemeenten.	35
Het positieve verschil t.o.v. de begroting betreft de hogere bijdrage vanuit de COA (zie lasten).	38
subtotaal Participatie	293
4.2 Inkomen	
Lagere inkomsten BUIG dan begroot (zie lasten).	-514
Hogere ontvangsten minimabeleid dan begroot door ontvangsten bijzondere bijstand.	55
Het voordeel wordt m.n. veroorzaakt door hogere ontvangsten schulddienstverlening.	17
subtotaal Inkomen	-442
4.3 Uitvoeringskosten werk en Inkomen	
Betreft de dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren ad. € 90.000.	-89
subtotaal Uitvoeringskosten werk en inkomen	-89
Totaal	-238

Programma 5 - Leefomgeving

Achtkarspelen kent een prachtige woonomgeving. Door de ligging in de Noardlike Fryske Wâlden kunnen we genieten van een eeuwenoud cultuurlandschap. De elzensingels, de houtwallen en de pingo's zijn karakteristiek.

De dorpen en de gemeente hebben een rijke historie. De eigen identiteit en cultuur is sterk. Hoe we met elkaar leven in de dorpen en welke voorzieningen er zijn geeft de leefbaarheid weer. De verwachting is dat door vergrijzing en ontgroening de leefbaarheid in de kleinere dorpen onder druk komt te staan. In Achtkarspelen kun je "noflik wenje" en dat moeten we voor de toekomst borgen.

Veel werkzaamheden binnen het programma Leefomgeving hebben een regulier en cyclisch karakter en zijn gericht op het beheren van de openbare leefomgeving.

It hiem fan 'e mienskip

- Een duurzame, schone en veilige leefomgeving creëren en in stand houden.
- Het betaalbaar houden van het openbaar groen door een besparing te realiseren.
- Het op een adequate manier ontdoen van afvalwater en het beperken van wateroverlast.
- Een duurzame en efficiënte inzameling en verwerking van afval en het bestrijden van zwerfafval.

Wat wilden we bereiken?

Groen

- Het groenbeleid (in gang gezette en toekomstige besparingen) heroverwegen.
- Bevriezen van ingeboekte besparingen en waar mogelijk terugdraaien van besparingen op het openbaar groen.
- Waar mogelijk streven naar meer biodiversiteit als uitgangspunt in beleid.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Betaalbaar houden openbaar groen door een besparing hierop te realiseren	Aantal m ² 's perken en plantsoenen dat omgevormd is naar goedkopere onderhoudsvarianten	Oppervlakte 2014 (x 1.000)	60	doel is heroverwogen en omvormingen gestopt

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Het groenbeleid (in gang gezette en toekomstige besparingen) heroverwegen.

De bezuinigingen bestonden uit twee belangrijke maatregelen: het omvormen van areaal naar goedkopere beheersvarianten en het minder vaak schoffelen, bijmaaien en kantsteken. De gemeente is gestopt met het omvormen van perken naar siergazon, al omgevormde delen zijn wel zo gelaten. In het groenbestek zijn de maatregelen met betrekking tot aantal beurten schoffelen, bijmaaien en kantsteken weer op het niveau van vóór de bezuinigingen.

Bevriezen van ingeboekte besparingen en waar mogelijk terugdraaien van besparingen op het openbaar groen.

Zowel het bevriezen (stoppen met omvormen) als het terugdraaien (aantal onderhoudsbeurten weer op niveau) is gelukt.

2017 was het eerste jaar waarin de MOA het onderhoud van het openbaar groen heeft uitgevoerd. Zij hebben de extra werkzaamheden uitgevoerd binnen het oorspronkelijke budget. Ook zijn de financiële effecten van de eerder gedane omvormingen in 2017 goed merkbaar in de onderhoudskosten. Samen zorgen deze punten voor een onderschrijding op het groenbudget.

Waar mogelijk streven naar meer biodiversiteit als uitgangspunt in beleid.

Op het gebied van openbaar groen is gekozen voor inrichting die, binnen de mogelijkheden, bijdraagt aan de verhoging van biodiversiteit. Zo heeft de gemeente op een aantal locaties in het najaar bloemmengsel gezaaid; bermen in beeld gebracht die potentieel waardevol zijn voor biodiversiteit. Deze krijgen in de toekomst een maaibeleid dat bijdraagt aan de ontwikkeling van biodiversiteit. Een belangrijke bijdrage is de uitbreiding van de groengordel rond Buitenpost. Door ontwerp en inrichting ontstaan leefgebieden voor een breed palet aan flora en fauna.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Het opnemen van biodiversiteit als echt uitgangspunt in beleid. De komst van de omgevingsvisie en -wet biedt mogelijkheden om dit punt beter te verankeren, niet alleen in het openbaar groen maar in heel Achtkarspelen.

Wat wilden we bereiken?

Wegen en Verkeer

- Alle dorpen fysiek bereikbaar houden door openbaar vervoer.
- Betere ontsluiting over de weg op de A7 door opwaardering van De Skieding.
- Versnelde uitvoering van de verdubbeling van het spoor Leeuwarden-Groningen.
- Buitenpost als stopplaats voor de huidige sneltrein behouden.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Alle dorpen fysiek bereikbaar houden door middel van openbaar vervoer	Aantal dorpen dat ontsloten wordt door openbaar vervoer	Alle dorpen	Idem	alle dorpen
Betere ontsluiting van gemeente op A7 door opwaardering Skieding	Realisatie van de opwaardering	Nog niet gerealiseerd	Wel	nog niet
Versnelde uitvoering verdubbeling van	Realisatie van de verdubbeling	Nog niet gerealiseerd	Wel	nog niet

spoor Leeuwarden - Groningen				
Buitenpost als stopplaats voor de huidige sneltrein behouden	Buitenpost is stopplaats voor de huidige sneltrein	Ja	Ja	ja

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Betere ontsluiting over de weg op de A7 door opwaardering van De Skieding.

Provinciale Staten neemt in 2018 een besluit over de adaptieve maatregelen voor de Skieding. In 2017 nam de provincie al een besluit om de bestaande Skieding aan te pakken en enkele basismaatregelen ten behoeve van de verkeersveiligheid en doorstroming te treffen. Over de adaptieve maatregelen zijn gesprekken gevoerd met aan- en omwonenden, gemeenten en andere belangenpartijen. Onderwerpen van gesprek zijn het realiseren van voorpaden en het realiseren van een ovonde ter hoogte het Wildveld/Heidelaan. De gemeente Achtkarspelen heeft een voorkeursvariant aangedragen voor een tweede ontsluiting van het Lauwerskwartier. Deze variant staat beschreven in het voorstel, Provinciale Staten zal hierover nog een besluit moeten nemen.

Versnelde uitvoering van de verdubbeling van het spoor Leeuwarden - Groningen en Buitenpost als stopplaats voor de huidige sneltrein behouden.

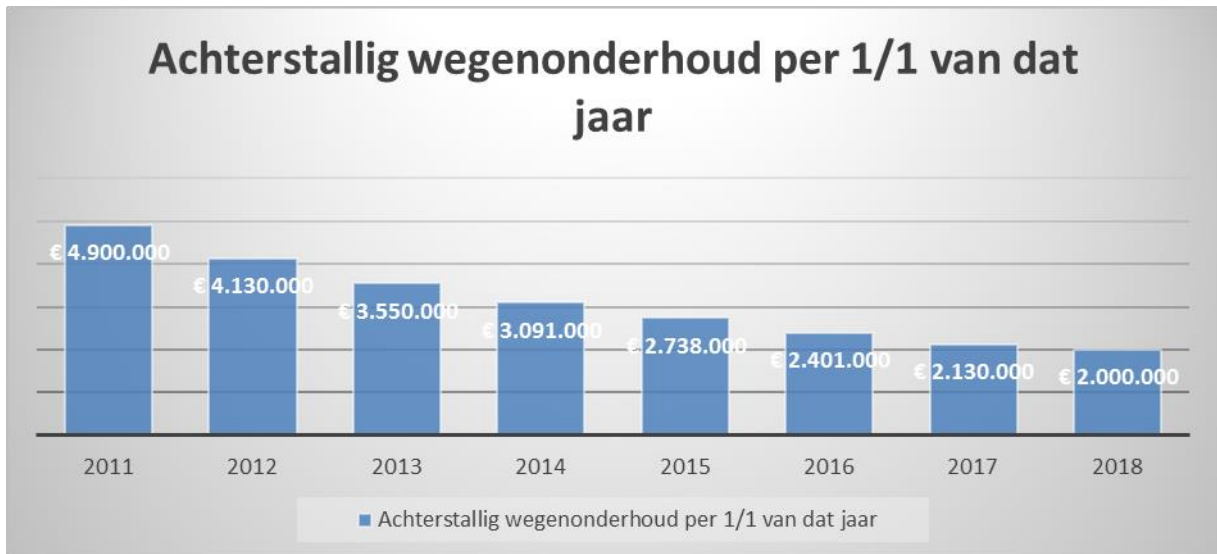
De provincies Groningen en Fryslân werken aan plannen voor de verdubbeling van het spoor Leeuwarden – Groningen. De inzet van de gemeente is erop gericht om Buitenpost als stopplaats van de huidige sneltrein te behouden.

Wegenonderhoud

In de notitie "Review en vooruitblik 2016 –2020 (kapitaalgoed wegen)" is een meerjarenplanning opgenomen voor zowel het groot wegenonderhoud als de rioolvervangingen.

Het achterstallig wegenonderhoud bedraagt eind 2017 € 2.000.000, dat komt neer op een verlaging van 59,2% ten opzichte van peildatum (1-1-2011). Dit is meer dan de ten doel gestelde 46,7% en hiermee lopen we voor op de doelstelling. Deze 'voorsprong' is al grotendeels gerealiseerd in de jaren 2011 en 2012. Verder is sprake van een na-ijleffect van onderhoudswerken die zijn 'bekostigd' uit budgetten van eerdere boekjaren.

De verlaging van het achterstallig wegenonderhoud van eind 2016 naar eind 2017 bedraagt 3%. De verwachting is dat, nu er door de raad minder geld beschikbaar is gesteld, het inlopen van het achterstallige wegenonderhoud minder snel gaat.

Achtkarspelen heeft in 2017 behoorlijk wat onderhoudswerkzaamheden aan de gemeentelijke wegen uitgevoerd. Zo zijn o.a. de volgende wegen aangepakt:

- Start reconstructie Warmoltsstrjitte Harkema
- Start reconstructie Doarpstrjitte Surhuizum
- Start reconstructie Jeltingalaan Buitenpost
- Herstraten Oanne Binnesloane Twijzelerheide
- Bestraten parkeerterrein De Sannen Drogeham
- Bestraten Bernhardlaan Buitenpost
- Asfalteren De Trije Roeden Boelenslaan
- Herstraten De Uithof Gerkesklooster
- Reconstructie Monnikeweg Gerkesklooster.

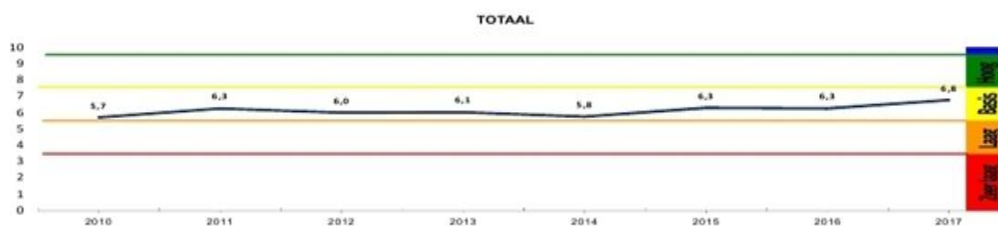
Concreet waren in de begroting 2017 voor groot wegenonderhoud de volgende posten opgenomen:

- Groot wegenonderhoud niet levensduur verlengend € 199.552.
- Inhaalslag groot wegenonderhoud niet levensduur verlengend € 108.426.
- Rationeel wegbeheer € 699.000.
- Inhaalslag groot wegenonderhoud levensduur verlengend € 148.615.

Dit is een totaal van € 1.155.593. Hiervan wordt het wegenonderhoud niet levensduur verlengend gedekt uit een voorziening. De onderste twee posten, levensduur verlengend wegenonderhoud, zijn investeringskredieten. Deze posten komen één jaar na afronding van de laatste werkzaamheden van de investering terug in de exploitatie als kapitaallasten. De kapitaallasten staan nu twee jaar na het investeringskrediet in de meerjarenbegroting.

De gemiddelde kwaliteit van de wegen voldoet aan het uitgangspunt van gemiddeld basis, echter is dit een gemiddelde wat inhoudt dat er naast nieuwe wegen die hoog scoren ook wegen zijn die laag scoren (achterstallig). Het gemiddelde kwaliteitscijfer is licht gestegen.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Wat wilden we bereiken?

Afval

- Duurzame en efficiënte inzameling en verwerking van afval
- Het bestrijden van zwerfafval

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefsw.	Werkelijk
Zorg voor een goed milieu en vermindering hoeveelheid zwerfafval. Bewoners bewust maken van eigen invloed hierop. Het maken van een projectplan voor inzet van beschikbare rijksmiddelen.	Aantal activiteiten die bijdragen aan het realiseren van de doelen (vermindering hoeveelheid en bewustwording).	3 (2014)	6	Alle dorpen doen mee met project (11) en buitengebied door MOA
	Van de aanwezige scholen in Achtkarspelen doet 80% mee aan een of meerdere activiteiten op dit gebied.		80%	via nme centrum aan alle scholen aangeboden (himmelwike en 5 x beter bezig)
Er moet nu betaald worden voor het brengen van afval op de milieustraat. Onderzoeken van de (financiële en milieutechnische) consequenties wanneer dit gratis zou zijn. <i>Dit is inmiddels ingevoerd.</i>	Sorteeranalyses van (rest)afval	Analyses afgelopen jaren	Idem	idem
	Hoeveelheid en fracties van de verschillende afvalstromen op milieustraat	Aantal aparte fracties 2014	> 2014	> 2014
	Afname hoeveelheid afval in huiscontainers	Hoeveelheid 2014	< 2014	<2014

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Duurzame en efficiënte inzameling en verwerking van afval

In de winterperiode is de GFT-inzameling aangepast. In december, januari en februari wordt de groene container om de vier weken gelegegd. 2016 is het eerste jaar dat dit winterregime volledig is uitgevoerd. In eerste instantie (winter 2015-2016) hebben de inwoners moeten wennen aan de nieuwe regelmaat. Deze winter verliep de omschakeling makkelijker.

Sinds 2015 hoeft er niet meer aan de poort bij de milieustraat te worden betaald voor het brengen van afval. De kosten worden nu via de heffing verdeeld over alle inwoners. Het verdwijnen van het "poorttarief" leidt nog steeds tot hoge bezoekersaantallen en de aanvoer van veel meer afval dan voorheen. Het totale aantal kilogrammen aan afval in de Sortibak is sinds de invoering van het kostenloos aanbieden ook gedaald, maar niet in verhouding tot de extra aanvoer op de milieustraat.

De kosten en opbrengsten van de afvalstromen schommelen. De prijzen zijn afhankelijk van de mondiale economie, afval is echt een wereldmarkt. Een aantal punten in de verschillenanalyse is hierop terug te voeren.

Het bestrijden van zwerfafval

Zowel binnen als buiten de bebouwde kom loopt het zwerfafvalproject door. Dit jaar is het aantal dorpen dat meedoet aan het inzamelen van zwerfafval binnen de bebouwde kom weer uitgebreid. Zij ontvangen hiervoor een vergoeding. Alle dorpen doen inmiddels mee aan het project. Het inzamelen van zwerfafval in het buitengebied is vanaf dit najaar door de MOA opgepakt. De MOA geeft aan dat de medewerkers enthousiast zijn over het werk. Elk kwartaal ontvangt de gemeente een rapport met een overzicht van de resultaten, hotspots en aanbevelingen. Het totale project wordt bekostigd uit de landelijke zwerfafvalvergoeding. Deze is beschikbaar tot 2022.

Er zijn ook, los van bovenstaand project, spontane burgerinitiatieven om zwerfafval op te ruimen. Deze acties faciliteert de gemeente met materialen en het ophalen van het afval.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Duurzame inzameling van afval.

Ondanks de aandacht voor het scheiden van afval (bijvoorbeeld door de Sortibakcampagne en via de afvalapp) zijn we nog (lang) niet in de buurt van de landelijke doelstelling (VANG, Van Afval Naar Grondstof) op dit gebied. De doelstelling is om in 2020 maximaal 100 kilogram restafval per persoon te hebben en een scheidingspercentage van 75%. De uitdaging voor Achtkarspelen zit vooral in de "100 kilo". Op dit moment heeft een gemiddelde inwoner van Achtkarspelen nog ca. 180 kilo aan restafval. Uit sorteeranalyses blijkt dat nagenoeg de helft van de inhoud van de Sortibak niet daarin thuishoort. De grootste "foute" deel is GFT. Om de 100 kilo te halen zal dus het deel dat nu ten onrechte in de Sortibak verdwijnt via het goede kanaal (groene container, glasbak etc.) moeten worden aangeboden. Hiervoor is het nodig om blijvend aandacht te vragen voor afvalscheiding en dit ook zo makkelijk mogelijk te maken. De verschillende mogelijkheden hiervoor en de impact hiervan brengen we in beeld.

De afvalbrenger scheidt het afval zelf op de milieustraat door het in de juiste afzetbak te deponeren. Vanwege de onverminderd hoge bezoekersaantallen op de milieustraat is op piekmomenten extra personeel nodig om dit goed te begeleiden. Daarnaast wordt, in samenwerking met de MOA, ingezet op verbeterde scheiding en stimulering van hergebruik. De MOA zet mensen in om bruikbare goederen een tweede leven te geven en afval dat kan worden gescheiden in "schone" fracties te demonteren. Bijvoorbeeld een bankstel: wanneer dit niet meer voor hergebruik geschikt is, wordt dit gescheiden in hout, textiel en metaal. Voorheen werd zo'n bankstel ongescheiden als grof huishoudelijk afval afgevoerd.

Wat wilden we bereiken?

Riolering

- We willen ons op een adequate manier ontdoen van afvalwater en wateroverlast beperken.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Op een adequate manier ontdoen van afval- en regenwater en het beperken van wateroverlast	Afgekoppeld verhard en dakoppervlak/jaar (totaal)	10.000 m ² (2011)	23.000	16972 m ² totaal vanaf 2011 105847 m ²

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

We willen ons op een adequate manier ontdoen van afvalwater en wateroverlast beperken.

Rioolvervangingen en afkoppelen hemelwater

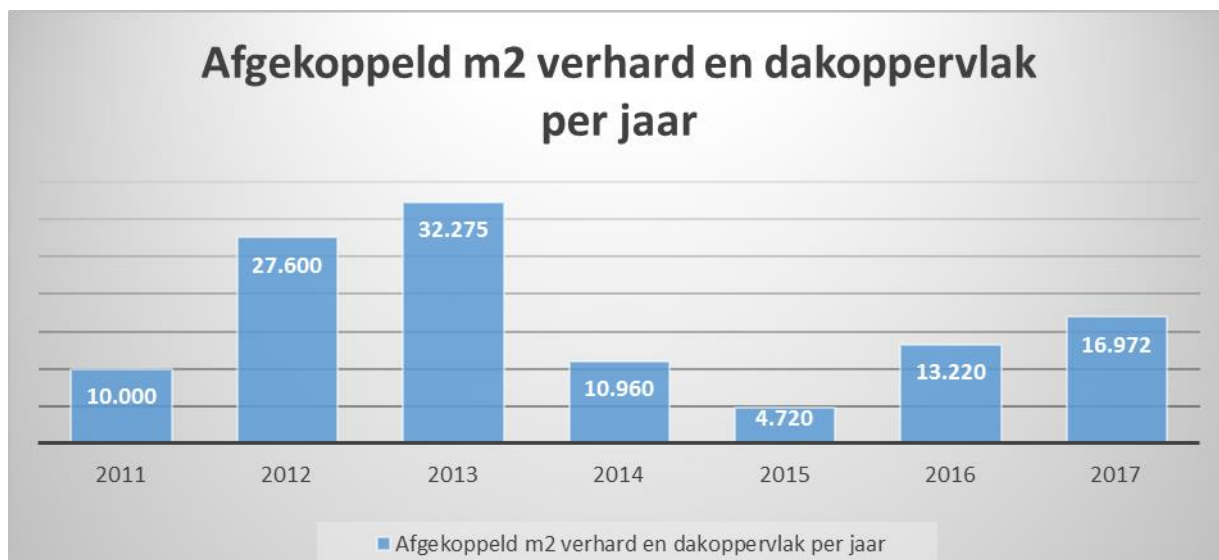
In 2017 heeft Achtkarspelen o.a. de volgende rioolvervangingen en aanleg van regenwaterstructuren gerealiseerd:

Rioolvervangingen:

- Stationsgebied Buitenpost (o.a. Schoolstraat/Stationsstraat)
- De Koaten Kootstertille (combi met werk provincie Fryslân)
- Jeltingalaan Buitenpost
- Doarpsstrjitte Surhuizum
- Warmoltsstrjitte Harkema (start project, afronding 2018)
- Molenerf Buitenpost (reparatieproject)

De gemeente sluit bij het afkoppelen van regenwater zoveel mogelijk aan bij de geplande rioolvervangingen. Zo is in 2017 verhard en dakoppervlak afgekoppeld in de volgende projecten:

- Stationsgebied Buitenpost (o.a. Schoolstraat/Stationsstraat)
- De Koaten Kootstertille (combi met werk provincie Fryslân)
- Jeltingalaan Buitenpost
- Doarpsstrjitte Surhuizum
- Warmoltsstrjitte Harkema (start project, afronding 2018)

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Vennootschap / Coöperatie

Naam	OMRIN NV (Fryslân Miljeu)
vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	● [Middel]
Naam	OMRIN NV (Afvalsturing Friesland)
vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval.
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	● [Middel]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.05 Leefomgeving	Taakveld 02. Verkeer en vervoer		
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	10,0 [2015]	10,0 [2015] 7,0 (2014)
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	11,0 [2015]	11,0 [2015] 12,0 (2014)

Progr.05 Leefomgeving	Taakveld 07. Volksgezondheid en Milieu		
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
Fijn huishoudelijk restafval	kg	217,0 [2016]	211,0 [2015] 216,0 (2014)
Hernieuwbare elektriciteit	%	3,4 [2016]	4,7 [2015] 4,0 (2014)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
5.1 Groen	1.591	1.469	122
5.2 Wegen en Verkeer	3.089	2.747	342
5.3 Gebouwen	592	587	5
5.4 Afval	2.862	2.984	-122
5.5 Riolering	1.464	1.416	48
5.9 Uitvoeringskosten Leefomgeving	889	905	-15
Totaal lasten	10.487	10.108	379
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
5.1 Groen	6	21	14
5.2 Wegen en Verkeer	55	79	23
5.3 Gebouwen	7	14	6
5.4 Afval	3.550	3.757	207
5.5 Riolering	1.980	1.869	-111
5.9 Uitvoeringskosten Leefomgeving	1	-	-1
Totaal baten	5.601	5.739	138
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-4.886	-4.369	518

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
5.1 Groen	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
5.1 Groen	95	95	-
5.2 Wegen en Verkeer	55	55	-
Totaal baten	150	150	
Saldo reservemutaties	150	150	

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten programma	10.487	10.108	379
Baten programma	5.751	5.889	-138
Saldo programma	-4.736	-4.219	518

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Verschil
In de najaarsanalyse aangevraagd, maar niet besteed budget voor werkzaamheden aan de Warmoltsstrjitte (zie analyse verschillen).	190	-	190
Totaal			
Baten			Verschil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
5.1 Groen	
Vacature is niet ingevuld, waardoor een meevaller. Vacature vervalt per 1-1-2018.	23
Een meevaller op het onderhoudsbudget openbaar groen onder te verdelen in:	97
• Uitvoering door de MOA in plaats van Caparis;	40
• Na-ijl effect van ombuigingen in 2016;	32
• Uitvoering van meerwerk, door het terugdraaien van ombuigingen, goedkoper uitgevoerd door de MOA.	25
Diverse kleine verschillen.	2
subtotaal Groen	122
5.2 Wegen en verkeer	
Kleine overschrijding gladheidsbestrijding. Kosten variëren door wisselende omstandigheden. Budget is per 2017 met €25.000 verhoogd, daardoor een kleiner verschil dan voorheen.	-19

Bij de najaarsanalyse is budget aangevraagd voor werkzaamheden aan de Warmoltsstrjitte. De start van de werkzaamheden is echter, o.a. door een verlate aanbesteding, later begonnen dan verwacht. De werkzaamheden zijn inmiddels gestart. Het is daarom belangrijk dat het restant bestemd wordt voor de werkzaamheden in 2018. Dit wordt aan de raad voorgelegd middels het bij het jaarverslag behorende raadsvoorstel.	190
Vanaf 2016 wordt, in het kader van de overdracht stedelijke water, een bijdrage ontvangen van Wetterskip Fryslân. Deze is nog niet begroot. De gevolgen van deze ontwikkeling worden uitgewerkt in een voorstel aan de raad, welke in 2019 worden verwacht.	87
Een voordeel op afschrijvingslasten door het later afronden van investeringen.	60
Een meevaller op verkeersmaatregelen te land, door onder andere een onvoorziene eenmalige bijdrage voor verkeerseducatie.	8
Een voordeel op diesel vanwege lagere dieselprijzen dan begroot.	9
Diverse kleine verschillen.	7
subtotaal Wegen en verkeer	342
5.3 Gebouwen	
Diverse kleine verschillen.	5
subtotaal Gebouwen	5
5.4 Afval	
Vanwege ziekte eigen personeel en een toename van werk is er meer werk voor de milieustraat uitbesteed bij Omrin dan begroot.	-35
Door het gratis mogen aanbieden van huisvuil op de milieustraat en omdat er meer aansluitingen waren dan begroot is het aanbod gestegen. Daarnaast was er ook een hogere tonnageprijs voor GFT dan begroot.	-41
Door nat weer is niet alle compost afgevoerd, daardoor minder kosten in 2017.	15
Door het gratis mogen aanbieden van grof huishoudelijk afval op de milieustraat is het aanbod gestegen. Daarnaast was er sprake van een licht hogere tonnageprijs.	-19
Er zijn minder kunststoffen afgevoerd dan begroot.	11
Er is een omwisselactie geweest van de minicontainer naar de Sortibak, dit heeft kosten met zich meegebracht. Daartegenover staat een voordeel op logistiek. Per saldo een tegenvaller.	-16
Lasten voor zwerfafval zijn niet begroot, staat een inkomst tegenover (zie baten).	-50
Diverse kleine verschillen.	13
subtotaal Afval	-122
5.5 Riolering	
In 2017 was er onvoorzien groot onderhoud nodig aan een veegauto. In de voorgaande jaren is vervanging uitgesteld, waardoor kapitaallasten zijn bespaard (zie voordeel afschrijvingslasten). Eerder een voordeel, nu een nadeel.	-13
Meevaller op o.a. bergbezinkbassins, IBA's, drukrioleringen en pompgemalen. Door betere monitoring en risico gestuurd beheer, worden apparaten en materialen efficiënter benut.	28
Er is minder werk uitbesteed aan derden, omdat dit deels ondergebracht is bij een student, daarnaast is er minder uitbesteed m.b.t. het GRP i.v.m. het eind 2016 vastgestelde GRP.	14
Meevallers op in 2017 aangemaakte budgetten door het eind 2016 vastgestelde GRP. 2017 is daardoor een overgangsfase tussen oude en nieuwe budgetten. Per 2018 beter begroot.	30
Lagere afschrijvingslasten door later afgeronde investeringen (zie veegauto).	36
Kleine meevaller op personeelslasten Team Riolering. Door wisselingen in functies zijn posities niet het hele jaar bezet geweest.	10
Lasten voor bodemdaling zijn niet begroot, staat een inkomst tegenover (zie baten).	-57
subtotaal Riolering	48
5.9 Uitvoeringskosten Leefomgeving	
Kleine overschrijding op salariskosten.	-15

subtotaal Uitvoeringskosten Leefomgeving	-15
Totaal	379
Baten	Verschil
5.1 Groen	
Het NODR heeft geclaimde schade aan gemeentebomen geïnd, hier is in de begroting geen rekening mee gehouden.	12
Diverse kleine verschillen.	2
subtotaal Groen	14
5.2 Wegen en verkeer	
Door betere software en daardoor betere monitoring van aan te leggen kabels is een hogere vergoeding ontvangen voor de aanleg van kabels onder wegen binnen de bebouwde kom. Daar tegenover staan de hogere kosten van de nieuwe software. Per saldo een meevaller.	18
Diverse kleine verschillen.	5
subtotaal Verkeer en vervoer	23
5.3 Gebouwen	
Diverse kleine verschillen.	6
subtotaal Gebouwen	6
5.4 Afval	
Hogere winstuitkering c.q. dividend vanuit Omrin.	10
Door het gratis mogen aanbieden van klein chemisch afval op de milieustraat is het aanbod licht gestegen. Daarnaast was er sprake van een hogere marktprijs voor metaal dan begroot.	9
Door een nabetaling van 2016 en doordat facturatie verlaat plaatsvindt (laatste nota 2016 in 2017 etc.), toch een voordeel, ondanks een lager ingezameld aantal tonnen.	34
Verwerking ontvangst overige baten inzake afvalinzameling kunststoffen vanuit 2018 welke betrekking had op kwartaal 4 uit 2017.	95
Hogere tonnageprijs en minder hoeveelheid dan begroot, per saldo een meevaller.	65
Resultaat op de afvalstoffenheffing door o.a. meevallers op de inzameling van afval.	-56
Baten voor zwerfafval zijn niet begroot, staat een last tegenover (zie lasten).	50
subtotaal Afval	207
5.5 Riolering	
Resultaat op de rioolheffing door o.a. meevallers op exploitatieposten zoals het GRP, uitbestede werk (zie lasten) en afschrijvingslasten. Daardoor ook minder toe te rekenen compensabele BTW.	-175
Baten voor bodemdaling zijn niet begroot, staat een last tegenover (zie lasten).	57
Diverse kleine verschillen.	7
subtotaal Riolering	-111
Totaal	138

Programma 6 - Ontwikkeling

In programma 6 staan de thema's economische zaken en toerisme, locatie-ontwikkeling, ruimtelijk beleid, bouwen en wonen, milieu, duurzame ontwikkeling en de Kruidhof centraal.

Op de toekomst voorbereid

Voor het programma Ontwikkeling zijn de onderstaande doelen geformuleerd:

- Werken: versterking van de economische positie van de gemeente Achtkarspelen en daarmee behoud van de bestaande en waar mogelijk groei van de werkgelegenheid.
- Recreatie en toerisme: versterking van de recreatieve en toeristische sector.
- Vergunningverlening: Kansen en ontwikkelingsmogelijkheden voor burger en bedrijf worden via efficiënt georganiseerde vergunningprocedures mogelijk gemaakt.
- Wonen: een toereikend, duurzaam, kwalitatief goed en op de behoefte afgestemd woningaanbod.
- Ruimtelijk Beleid - het beleid is uitnodigend en biedt ruimte voor ontwikkeling.
- Duurzame ontwikkeling: zorg dragen voor een veilige, leefbare en duurzame samenleving.
- Een aantrekkelijke en toekomstbestendige Kruidhof.

Wat wilden we bereiken?

Economische zaken en toerisme

Werken

- Verdere ontwikkeling bestaande bedrijventerreinen richting A7.
- Realisering watergebonden bedrijventerrein Skûlenboarch.
- Bestaande werkgelegenheid in Achtkarspelen behouden en versterken.
- Hoogwaardige en innovatieve werkgelegenheid in de regio vergroten.
- Het bieden van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers.
- Bij aanbesteding van werken zoveel mogelijk (meervoudig) of onderhands aanbesteden aan lokale ondernemers.
- Achtkarspelen stimuleert en faciliteert de ontwikkeling van innovatieve broedplaatsenlocaties.
- Goed functionerende detailhandel.
- Aanleg van een glasvezelnetwerk.
- Stimuleren doorgroei eenmanszaken.

Recreatie en toerisme

- De wandel- en fietsmogelijkheden worden uitgebreid, zoveel mogelijk door oude kerk-, fiets- en trekpaden weer op te knappen, in afstemming met andere gemeenten.
- Plan Doorvaart Achtkarspelen stimuleren.
- Verblijfsrecreatie bevorderen.
- Cultuurtoerisme stimuleren.
- Bezoekersaantallen van De Kruidhof/IJstijdenmuseum/Themapark De Spitkeet verhogen.
- Bekendheid en klantgerichtheid van het toerisme verbeteren.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Bestaande werkgelegenheid behouden en versterken	Verhouding banen t.o.v. inwoners	24,58 % (2014)	Blijft stabiel	25,80%
Het blijven bieden van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers	Cijfer tevredenheid ondernemers (cf. Ranking verkiezing ondernemer-vriendelijkste gemeente Noord-Nederland)	9 ^e plek (2013)	Top tien positie	Wordt in 2018 weer bekend gemaakt.
Actueel fietspadenplan	Aantal aangelegde fietspaden en verbindingen		1	1
Een onderzoek om tot een definitieve beoordeling van de haalbaarheid van het Vaarplan Achtkarspelen te komen.	Uitgewerkt onderzoek			nog geen uitgewerkt onderzoek

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Werken

Verdere ontwikkeling bestaande bedrijventerreinen richting A7.

In 2017 is gestart met gesprekken met de omwonenden van het Lauwerskwartier 2^e fase en met de bestemmingsplanprocedure. Eind 2017 is een inventarisatie gedaan naar de grootte van de vraag naar nieuwe bedrijventerrein.

Realisering watergebonden bedrijventerrein Skûlenboarch.

In verband met de plannen voor een industrieterrein aan het water is aansluiting gezocht bij Frisian Ports, een samenwerking tussen de havengemeenten uit Fryslân. Voor realiseren van een watergebonden bedrijventerrein is instemming van de provincie nodig. Hiervoor zijn onderzoeken naar het belang van en de situatie rondom het vervoer over water nodig. Deze onderzoeken zijn in 2017 uitgevoerd, maar de politieke duiding laat nog op zich wachten.

Bestaande werkgelegenheid in Achtkarspelen behouden en versterken.

Er zijn verschillende werkgelegenheidsprojecten gestart om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt dicht bij werk te brengen. Ten opzichte van 2016 is het aantal banen met 3.078 gestegen, (bron Cijfers werkgelegenheid 2017 Kamer van Koophandel). De grootste toenames zaten in de sectoren Bouwnijverheid, Onderwijs en Zakelijke dienstverlening.

Hoogwaardige en innovatieve werkgelegenheid in de regio vergroten en Achtkarspelen stimuleert en faciliteert de ontwikkeling van innovatieve broedplaatsenlocaties.

Door het sluiten van een Regiodeal 1^e fase is een start gemaakt met een investeringsprogramma voor de economie van Noordoost Fryslân en dus ook Achtkarspelen (voor meer informatie over de Regiodeal zie www.Dwaande.nl). Deze regiodeal is ondertekend door meer dan 40 partijen waaronder onze gemeente. Eind 2017 zijn de eerste stappen in de uitvoering hiervan gezet door een versterking van het KEI (Kennis en Innovatiehuis Noordoost Fryslân). Door extra formatie worden er nu netwerken in de bouw en metaal opgezet.

Bij aanbesteding van werken zoveel mogelijk (meervoudig) of onderhands aanbesteden aan lokale ondernemers.

In 2017 is in overleg met lokale ondernemersverenigingen gewerkt aan nieuw inkoopbeleid dat op 21 maart 2018 in werking treedt. De gemeenten hebben volgens dat beleid "oog voor de regionale economie en het MKB zonder dat dit tot discriminatie van ondernemers leidt". Uitgangspunt is dat ondernemers gelijke kansen moeten krijgen. Dit kan door waar mogelijk/wenselijk gebruik te maken van percelen in aanbestedingen, het toestaan van het aangaan van combinaties en onderaanneming, het verminderen van de lasten en het voorkomen van onnodig zware selectie- en gunningscriteria. In gevallen waar een enkelvoudige inkoop en/of een meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure volgens de aanbestedingsregels is toegestaan, wordt rekening gehouden met de regionale economie en regionale ondernemers. Dit doen de gemeenten door, indien mogelijk, bij iedere meervoudig onderhandse aanbesteding minimaal één ondernemer uit de regio uit te nodigen. Onder regio wordt in dit beleid in ieder geval verstaan de bij het ANNO-verband aangesloten gemeenten: Achtkarspelen, DDFK gemeenten (toekomstig Noord-East Fryslân en Dantumadiel) en Tytsjerksteradiel.

Goed functionerende detailhandel.

Na een eerste inventarisatie op gebied van leegstand en verpaupering van bedrijfslocaties in de dorpscentra is er voor gekozen om de problematiek zorgvuldiger te bestuderen. Een stagiaire doet in 2018 onderzoek naar kansen en (on)mogelijkheden, de resultaten van dit onderzoek worden verwacht rond de zomer van 2018.

Verder is er een pilot gestart met SpareSpace, een concept waarbij (gedeelde) winkelruimte en begeleiding wordt aangeboden voor startende winkeliers. Dit is samen met H&I Surhuisterveen en de Rabobank opgepakt.

Aanleg van een glasvezelnetwerk.

Vanaf 2016 zet de provincie meer in op sturing en minder op kleinschalige initiatieven van onderop. Er is een tenderprocedure opgestart waarbij de provincie Fryslân een achtergestelde lening van € 35 miljoen beschikbaar wordt gesteld aan de marktpartij die in heel Fryslân in de witte gebieden (aansluitingen waar minder dan 30 mb beschikbaar is) glasvezel gaat aanleggen. KabelNoord heeft deze tender gewonnen en start hiermee in 2018 in Achtkarspelen.

Nieuw regionaal bedrijventerreinen convenant (Bedrijventerrein-Surhuisterveen richting A7 en Skûlenboarch)

Over de inhoud van het convenant is regionale overeenstemming bereikt. De verdere uitwerking vindt in 2018 plaats.

Volgen van het project met betrekking tot de visieontwikkeling voor de toekomst van het centrum van Surhuisterveen.

Het proces is gestart in 2017 en is klaar in 2018. Dan ligt er een visie op de gewenste centrumontwikkelingen.

Recreatie en toerisme

Uitbreiden wandel- en fietsmogelijkheden

Het project 'beleef en geniet van de Twizelermieden' is in samenwerking met Plaatselijk belang Twijzel en Staatsbosbeheer uitgevoerd. Hierbij zijn o.a. een fietspad en twee vogelkijkhutten gerealiseerd, waardoor het gebied door inwoners en toeristen nog beter bezocht en beleefd kan worden.

Het Streekpad is gerealiseerd en is in het voorjaar van 2018 geopend.

Overleg met de Plaatselijk Belangen in Achtkarspelen heeft de eerste aanzet gegeven voor het nieuwe fietspadenplan. Achtkarspelen werkt dit in 2018 in samenwerking met de Plaatselijke Belangen verder uit.

Plan doorvaart Achtkarspelen stimuleren

Met Tytsjerksteradiel is het afgelopen najaar bestuurlijk en ambtelijk overleg gevoerd over vaarroute De Leijen-Surhuisterveen. Verder is gesproken over koppelkansen in ANNO verband binnen het thema Griene en Blau. In 2018 wordt verder gezocht naar draagvlak voor de opstelling van een integrale gebiedsontwikkelingsvisie, ten bate van de landschappelijke inpassing.

Cultuurtoerisme stimuleren

Er is gewerkt aan drie routes in IZI travel (gratis app met audiogidsen voor musea, steden en andere gebieden) om inwoners en toeristen verder kennis te laten maken met de rijke cultuurhistorie in Achtkarspelen.

Bekendheid en klantgerichtheid van het toerisme verbeteren

De stichting RMT heeft haar jaarlijkse financiële bijdrage ontvangen om de regio te promoten en ondernemersnetwerken te versterken.

Samen met de toeristische ondernemers is gekeken op welke manier Toeristisch Achtkarspelen een doorstart kon maken en welke functie zij kan en wil vervullen.

In ANNO verband is het projectplan voor het op te stellen regionaal economische beleid vastgesteld. De voorbereidingen voor aanbesteding zijn getroffen. In 2018 wordt dit beleid opgesteld.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Aanleg van een glasvezelnetwerk.

De aanleg van een glasvezelnetwerk is nog niet gestart, maar is in 2017 wel richting de uiteindelijke oplossing gekomen. Verwachting is dat er medio 2018 mee gestart wordt.

Wat wilden we bereiken?

Ruimtelijk beleid

- Blijvend woongenot voor de inwoners.
- Het actueel houden van alle bestemmingsplannen.

- Vernieuwing en verbetering van het agrarisch bedrijfsleven faciliteren door middel van het bestemmingsplan buitengebied.
- Landelijke geurnormen zijn uitgangspunt voor de intensieve veehouderij.
- In de regio Harkema – Drogeham moet bij (ver)nieuwbouw aantoonbaar milieuwinst worden geboekt.
- Het college spant zich in voor woningbouw aan De Singel in Harkema.
- Voorbereiding treffen voor de invoering van de Omgevingswet in 2019.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Beleid formuleren voor de intensieve veehouderij in onze gemeente	Beleidsnotitie	geen beleid	gereed	gereed
Actuele ruimtelijke kaders	Voldoen aan wettelijke eisen	100 %	100 %	100%

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Ruimtelijk beleid

Blijvend woongenot voor de inwoners

Bij het blijvend woongenot voor inwoners is aandacht voor veiligheidsaspecten (zie ook programma 7) en ruimtelijke aspecten. Bij het toepassen van ruimtelijke instrumenten (zoals bestemmingsplannen en afwijkingen daarvan) is aandacht voor het woon- en leefklimaat van inwoners. Ontwikkelingen mogen het woon- en leefklimaat niet onevenredig aantasten, daarbij is onder andere aandacht voor milieu, gezondheid, welstand en stedenbouw.

Het actueel houden van alle bestemmingsplannen

De bestemmingsplannen die gelden binnen de gemeente zijn actueel (op grond van de Wet ruimtelijke ordening mogen bestemmingsplannen niet ouder zijn dan 10 jaar).

Vernieuwing en verbetering van het agrarisch bedrijfsleven faciliteren door middel van het bestemmingsplan buitengebied.

In 2014 is het bestemmingsplan Buitengebied vastgesteld. Het bestemmingsplan biedt ruimte voor vernieuwing en verbetering van agrarische activiteiten.

Landelijke geurnormen zijn uitgangspunt voor de intensieve veehouderij & In de regio Harkema–Drogeham moet bij (ver)nieuwbouw aantoonbaar milieuwinst worden geboekt.

Geuruitstoot is het enige milieuaspect waarvoor de gemeente andere normen kan stellen. Daarom is de geurverordening voor het gebied Harkema-Drogeham in september 2017 vastgesteld. Deze verordening wordt meegenomen in het beoordelen van vergunningsaanvragen. Dit voorkomt een verdere toename van de geuruitstoot in dit gebied.

Het college spant zich in voor woningbouw aan De Singel in Harkema

De raad is in oktober 2017 geïnformeerd over de mogelijkheden voor extra woningbouw.

Binnen het huidige woningbouwprogramma zijn maximaal vier woningen mogelijk. Dit kan alleen als de geuruitstoot vanuit de kalvermesterij wordt verlaagd. Na overleg met de veehouder blijkt hier geen haalbare oplossing voor te zijn. Alle vier woningen bouwen is daarom niet haalbaar, wel is er nog één vrijstaande woning mogelijk. De procedure hiervoor start in 2018.

Voorbereiding treffen voor de invoering van de Omgevingswet in 2019

De voorbereiding op de Omgevingswet, het uitvoeren van het plan van aanpak, is de komende jaren een doorlopend proces. In 2017 besloot de Minister de inwerkingtreding van de Omgevingswet uit te stellen naar 1 januari 2021. De nieuwe datum doet echter weinig af aan de opgave voor en ambitie van individuele gemeenten. De datum heeft geen gevolgen voor de einddatum van de transitie. Deze is en blijft 2029. Een groot deel van deze transitie gaat over een andere manier van werken als overheid richting samenleving en in een keten. Open, samenhangend, flexibel, uitnodigend en innovatief zijn daarbij de kernwoorden.

Op 16 maart 2017 heeft de raad een invoeringsstrategie gekozen. De raad koos voor de onderscheidende strategie (stap voor stap veranderen en daar waar initiatieven zich voordoen). De raad heeft ook de ambitie voor de komende jaren uitgesproken (een forse vernieuwingsslag met een externe focus aansluitend bij het programma Burgerparticipatie).

In 2017 is ook aandacht besteed aan kennisvergaring en het inventariseren van het bestaande gemeentelijk beleid op het gebied van de fysieke leefomgeving. Ter voorbereiding op de omgevingsvisie heeft op 27 september 2017 een workshop plaatsgevonden voor raadsleden (over de rol en verantwoordelijkheden van de gemeente en de initiatiefnemer). In 2018 wordt een (concept)omgevingsvisie opgesteld.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Wat wilden we bereiken?

Bouwen en wonen

Vergunningverlening

- Betrouwbare en korte vergunningprocedures.
- Doelmatige handhaving vergunningsvoorschriften, waarbij in de eerste plaats wordt gekeken naar de bedoeling van de wetten in plaats van de formele toepassing.
- Verpaupering actief tegengaan

Wonen

- Voldoende aanbod starters-, senioren- en zorgwoningen in ieder dorp.
- Minimale wachtlijst reële woningzoekenden.
- Het opknappen van verouderde woningen en buurten.
- Bevorderen duurzame bouw.
- Inbreidingsplannen per dorp realiseren.
- Visie op Wonen en zorg.
- Invoering nieuwe Woningwet

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Visie Wonen en zorg		geen	gereed	gereed
Prestatieafspraken op basis van nieuwe Woningwet	Prestatieafspraken met corporaties	geen	wel	gereed (jaarlijkse cyclus)
Minimale wachtlijst urgente woningzoekenden	Aantal (urgente) woningzoekenden	Analyse in 2015/2016	Daling 5%	Daling 4% (van 1393 naar 1335 bij SWA)

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Vergunningverlening

Betrouwbare en korte vergunningsprocedures

Er loopt een proces tot harmonisatie en efficiëntere werkprocessen bij de behandeling van vergunningaanvragen. In afwachting van een nieuw Wabo-systeem stagneert dit enigszins. De verwachting is dat aan het einde van 2018, als een Wabo-programma is geïmplementeerd, de werkprocessen optimaal zijn ingericht.

Toezicht en Handhaving en Vergunningverlening

Om inzichtelijk te krijgen in hoeverre organisatie en medewerkers voldoen aan gestelde kwaliteitscriteria is een nulmeting uitgevoerd. Deze nulmeting is afgerond. In 2017 is gewerkt aan een verbeterplan, inhoudende welke acties moeten worden ondernomen om te voldoen aan de criteria (opleiding, verschuiving van taken (interne en/of extern)).

Met betrekking tot de proceskant van de kwaliteitscriteria wordt gewerkt aan een provinciebrede risicoanalyse. Dit geldt voor de gehele Wabo-taak, inclusief vergunningverlening.

Doelmatige handhaving.

In 2017 is nieuw handhavingsbeleid vastgesteld. In dit beleid is nadrukkelijk de doelmatigheid van de handhaving meegenomen.

Wonen

Wonen en zorg

In 2017 is gestart met de uitvoering van de in 2016 opgestelde visie op het gebied van wonen en zorg. Hiertoe is een afwegingskader voor initiatieven op het gebied van wonen en zorg gemaakt.

Prestatieafspraken

De prestatieafspraken met woningcorporaties kennen (na invoering van de nieuwe Woningwet) een jaarlijkse cyclus om tot concrete afspraken te komen voor het betreffende jaar.

Actualisatie van uitvoeringsprogramma behorend bij de Woonvisie vindt plaats, om de mogelijkheden die de (nieuwe) Woningwet gemeenten biedt beter te benutten.

De Woonvisie vormt het kader voor woningcorporaties voor het zogeheten jaarlijkse 'bod' met voorgenomen activiteiten waarmee een (redelijke) bijdrage wordt geleverd aan het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid. Dit bod vormt de basis voor de te maken prestatieafspraken.

Regionale opgave

Het toekomstbestendig maken van de (sociale huur-)voorraad vraagt om aandacht. In 2017 is gewerkt aan afspraken met corporaties en voorlichting van particulieren.

Wachlijst (urgente) woningzoekenden.

De woningcorporaties hebben een gemeentelijke taakstelling voor huisvesting van vergunninghouders, hieraan is in 2017 voldaan. Directe gevolgen hiervan voor reguliere woningzoekenden zijn niet merkbaar. Het totaal aantal woningzoekenden is bij Stichting Woningbouw Achtkarspelen in 2017 met ruim 4% afgenomen, van WoonFriesland zijn geen cijfers beschikbaar.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Herijking woningbouwprogramma

Onze gemeente praat in regionaal verband met de provincie over actualisatie van het woningbouwprogramma met als doel het integraal afstemmen en afwegen van planvorming en plancapaciteit. Korte termijn groeipotentie en ambitie wordt hierbij afgewogen tegen een krimpscenario op iets langere termijn. Vanaf 2018 wordt ingezet op monitoring van de markt om de discussie over dit dilemma cijfermatig te kunnen voeren.

Wat wilden we bereiken?

Duurzame ontwikkeling

- Een toename van energieneutrale en -zuinige woningen realiseren.
- In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân.
- Inzetten op dorpsinitiatieven uit de Mienskip.
- Zon op maatschappelijk vastgoed.
- Initiatieven hernieuwbare energie.
- Duurzaam ondernemen.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Duurzame Dorpsinitiatieven	Aantal dorpen dat een initiatief ontwikkeld heeft (Nota duurzaamheid 2014-2018)	In 2014 geen initiatieven bekend	2	2

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Het duurzaamheidsbeleid is gebaseerd op de duurzaamheidsnota 2014-2018 en het uitvoeringsprogramma ANNO-energietransitie. Begin 2018 is de geactualiseerde uitvoeringsagenda gepresenteerd aan de raad. Deze geeft weer wat er in 2017 is uitgevoerd. Hieronder volgt een overzicht aan de hand van de indicatoren.

Een toename van energie neutrale en -zuinige woningen realiseren/ Inzetten op dorpsinitiatieven uit de Mienskip.

De gemeente heeft samen met De Energiewerkplaats een Innovatiesubsidie (VNG-gelden) aangevraagd en verkregen voor procesbegeleiding van het "Energiebespaarabonnement Harkema". (25.000,- 1^e fase/ 65.000,- 2^e fase). Een initiatief voor verduurzaming van woningen voor en door energiecoöperatie. De gemeente heeft een zakelijke duurzaamheidslening beschikbaar gesteld als cofinanciering voor verduurzaming van de eerste 11 woningen in het project (100.000,- uit budget dorpsgerichte aanpak).

In Buitenpost is een energiecoöperatie opgericht. Met 3 andere dorpen wordt gestart met een Mienskipsenergieplan.

In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân & initiatieven hernieuwbare energie.

Solarfields heeft in juli 2017 SDE+ verkregen voor het realiseren van de Sinnegreide en start in 2018 met de aanleg. In oktober 2017 vond een informatiebijeenkomst plaats voor lokale bedrijven en geïnteresseerde inwoners, over de werkzaamheden.

Zon op maatschappelijk vastgoed.

In 2017 is een motie aangenomen om te investeren in zonnepanelen/duurzaamheid. Hiervoor is een inventarisatie gedaan naar de gebouwen en opties. Op basis hiervan wordt een plan van aanpak opgesteld dat in het 2^e kwartaal van 2018 op agenda van de raad komt.

Duurzaam ondernemen.

Eind 2017 is gestart met een project voor verduurzaming MKB.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

In 2017 is onderzocht of Achtkarspelen zonder extra investering Fairtrade-gemeente kan worden. Hiervoor is een stageopdracht uitgezet. Dat blijkt niet realistisch. In 2018 wordt het onderzoek alsnog gestart.

Wat wilden we bereiken?

De Kruidhof

- Een toekomstbestendige De Kruidhof als groene netwerk organisatie in de regio.
- Verzelfstandiging van de getransformeerde De Kruidhof per 1 januari 2019.
- Verbinding Kulturele Haadstêd- 2018 via de programmalijs 'Silence of the Bees'.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefsw.	Werkelijk
Toekomstbestendige Kruidhof	Nieuwbouw bezoekerscentrum en tuincafé		2017	2017
	Verzelfstandiging		1-1-2019	
	WMO Dagbesteding		1-1-2018	

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

De Kruidhof

Een toekomstbestendige De Kruidhof als groene netwerk organisatie in de regio
De nieuwbouw van het bezoekerscentrum en het tuincafé is ultimo 2017 opgeleverd binnen de begroting.

Verzelfstandiging van de getransformeerde De Kruidhof per 1 januari 2019 is in voorbereiding.

Met de locatiepartners van de Kruidhof zijn gesprekken gestart over de opzet en de realisatie van de verzelfstandiging en transformatie per 1-1-2019. Leidraad is een (concept) gemeentelijke startnotitie

Kulturele Hoofdstad 2018 - 'Silence of the Bees'

Per 1 juli 2017 is het biodiversiteitsproject "B-Rhapsody" gestart. Het project is gelinkt is aan Kulturele Hoofdstad 2018 via de programmaliijn Silence of the Bees. B-Rhapsody is een grensoverschrijdend Europees Interregproject binnen de Eems-Dollard Regio. Samengewerkt wordt met onder meer de botanische tuinen van Oldenburg en Emden. Ook de onderwijssector in de vorm van Van Hall Larenstein en de Universiteit van Oldenburg is betrokken. Het totale project behelst een bedrag van ca. € 800.000, waarvan ca. de helft gefinancierd wordt vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), de andere helft wordt gefinancierd uit eigen bijdragen van deelnemers en provinciale bijdragen.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

De haalbaarheid van WMO Dagbesteding wordt in 2018 onderzocht. Randvoorwaarde is dat de nieuwbouw van De Kruidhof is gerealiseerd, alvorens met een dagbestedingsproject kan worden gestart.

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Welstandscommissie Hûs en Hiem
vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	-
bestuurlijk belang	Een wethouder van de gemeente is lid van het AB van Hûs en Hiem.
risicoprofiel	 [Laag]

Naam	FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)
vestigingsplaats	Grou
openbaar belang	Verlenen van omgevingsvergunningen
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	 [Middel]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.06 Ontwikkeling	Taakveld 03. Economie					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar				
Banen	aantal	510,8	[2017]	508,6	[2016]	491,1 (2015)
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	verhouding	71,0	[2013]	71,0	[2013]	71,0 (2013)
Functiemenging	%	42,7	[2017]	43,0	[2016]	42,2 (2015)
Vestigingen	aantal	136,5	[2017]	134,6	[2016]	130,3 (2015)

Progr.06 Ontwikkeling	Taakveld 08. Volkshuisv., RO en Sted. Vern. (Vhrosv)					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar				
Demografische druk	%	76,8	[2017]	76,8	[2017]	58,4 (2016)
Nieuwbouw woningen	aantal	2,6	[2015]	2,6	[2014]	1,9 (2013)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
6.1 Economische zaken en toerisme	482	471	10
6.2 Locatie-ontwikkeling	1.302	4.046	-2.744
6.3 Ruimtelijk beleid	732	725	7
6.4 Bouwen en wonen	945	917	27
6.5 Milieu	585	534	51
6.6 Duurzame ontwikkeling	176	132	44
6.7 Kruidhof	362	384	-21
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling	356	371	-15
Totaal lasten	4.939	7.579	-2.641

Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
6.1 Economische zaken en toerisme	6	5	-1
6.2 Locatie-ontwikkeling	1.580	6.125	4.545
6.3 Ruimtelijk beleid	179	195	16
6.4 Bouwen en wonen	383	312	-71
6.6 Duurzame ontwikkeling	-	55	55
6.7 Kruidhof	111	130	19
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling	561	513	-48
Totaal baten	2.821	7.335	4.514
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-2.118	-244	1.874

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
6.3 Ruimtelijk beleid	50	50	-
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling	293	293	-
Totaal baten	343	343	
Saldo reservemutaties	343	343	

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	4.939	7.579	-2.641
Baten programma	3.164	7.678	4.514
Saldo programma	-1.775	99	1.874

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
6.2 Locatie ontwikkeling			
Mutaties voorzieningen.	0	41	-41
Afwaardering ruwe gronden.	0	795	-795
Totaal	0	836	-836
Baten			Vershil
6.2 Locatie ontwikkeling			
Winstneming bouwgrondexploitatie.	460	2.450	1.990
Opbrengst grondverkoop.	90	572	482
Mutaties voorzieningen.	0	137	137
Totaal	550	3.159	2.609

6.3 Ruimtelijk beleid			
Vergoeding borgtocht lening.	0	5	5
Bijdrage project opgave Wonen.	0	11	11
Totaal	0	16	16
6.7 Kruidhof			
In 2015 is bij een subsidie-afrekening een te hoge bate op de kwekerij ingeboekt. In 2017 is dit gecorrigeerd.	0	-18	-18
Bijdragen i.v.m. verrichte re-integratieactiviteiten.	0	6	6
Totaal	0	-12	-12
Totaal	130	3.163	2.613

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
6.1 Economische zaken en toerisme	
Per saldo geringe voordelen in met name onderhoud en werkbudgetten.	10
subtotaal Economische zaken en toerisme	10
6.2 Locatie ontwikkeling	
Balanssaldo complexen bouwgrondexploitatie.	-1.943
Afwaardering boekwaarde ruwe gronden.	-795
Doorbelaste uren bouwgrondexploitatie niet ten laste van de complexen.	-110
Onderuitputting c.q. vacatureruimte op salariskosten.	60
Onderbesteding budget voor overige kosten.	14
Provinciale bijdrage project bodemsanering.	14
Op het budget voor kadasterkosten is slechts een gering bedrag besteed.	16
subtotaal Locatie ontwikkeling	-2.744
6.3 Ruimtelijk beleid	
Onderuitputting c.q. vacatureruimte op salariskosten.	7
subtotaal Ruimtelijk beleid	7
6.4 Bouwen en wonen	
Het budget voor het inlenen van personeel is niet volledig benut.	27
subtotaal Bouwen en wonen	27
6.5 Milieu	
Voor de bijdrage aan de FUMO voor milieuwerkzaamheden is rekening gehouden met overdracht extra taken. De herverdeling van milieutaken is nog niet volledig doorgevoerd.	30
Lagere bijdrage aan de werkmaatschappij.	14
Werkbudgetten voor bouwstoffenbesluit en geluidhinder zijn niet volledig benut.	7
subtotaal Milieu	51

6.6 Duurzame ontwikkeling		
Tegenover de kosten voor duurzaamheid staat bij de baten een bijdrage voor de Innovatieve aanpak energiebesparing.		-56
Het project dorpsgerichte aanpak duurzaamheid is inmiddels gestart en zal het komende jaar uitvoering aan worden gegeven.		100
subtotaal Duurzame ontwikkeling		44
6.7 Kruidhof		
Overschrijding op loonkosten door gevolgen functiewaardering en niet begrote BAB-banen.		-18
Lagere huisvestingskosten, m.n. onderhoud, vanwege nieuwbouw.		2
Inkoop winkel hoger dan begroot (zie baten).		-4
Saldo van diverse kleinere verschillen.		-1
subtotaal Kruidhof		-21
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling		
Hogere salariskosten team Infra.		-15
subtotaal Uitvoeringskosten Ontwikkeling		-15
Totaal		-2.641
Baten		Verschil
6.1 Economische zaken en toerisme		
Klein verschil in de inkomsten van de weekmarkten.		-1
subtotaal Economische zaken en toerisme		-1
6.2 Locatie ontwikkeling		
Balans boekwaarden bouwgrondexploitatie.		1.942
Winstnemering bouwgrondexploitatie.		1.990
Hogere opbrengst percelen grond. Voor verkoop stroken grond is voor 4 jaar een bate in de begroting opgenomen. In 2017 is aanmerkelijk meer grond verkocht.		482
Vrijval voorziening bouwrijp maken.		136
Kleine overige verschillen.		-5
subtotaal Locatie ontwikkeling		4.545
6.3 Ruimtelijk beleid		
Vergoeding borgtocht lening.		5
Bijdrage in project opgave Wonen.		11
subtotaal Ruimtelijk beleid		16
6.4 Bouwen en wonen		
Wegens na-ijl effecten van de verslechterde economische omstandigheden blijven de verkopen van bouwkavels achter ten opzichte van de planning. Dit heeft effect op de inkomsten uit bouwleges.		-71
subtotaal Bouwen en wonen		-71
6.6 Duurzame ontwikkeling		
Bijdragen in het project Innovatieve aanpak energiebesparing.		55
subtotaal Duurzame ontwikkeling		55

6.7 Kruidhof	
Niet begrote inkomsten uit ziekengeld, BAB-subsidies en verleende diensten aan derden.	12
Een tegenvaller op de kwekerij-inkomsten door correctie van een subsidie-afrekening uit 2015 (zie incidenteel).	-2
Verkoop winkel hoger dan begroot (zie lasten).	5
Een hogere opbrengst dan begroot uit sponsoring, evenementen en re-integratie (zie incidenteel).	9
De inkomsten uit de verhuur van het tuincafé zijn lager dan begroot door de nieuwbouw en de invloed daarvan op de openingstijden van het tuincafé.	-7
Saldo van diverse kleinere verschillen.	2
subtotaal Kruidhof	19
6.9 Uitvoeringskosten Ontwikkeling	
Op de dekkingsrekening voor salariskosten zijn minder uren doorbelast. Voor de dekking van salariskosten worden uren geschreven op de bouwgrondexploitatie. Er konden minder uren worden toegerekend dan was verwacht.	-48
subtotaal Uitvoeringskosten Ontwikkeling	-48
Totaal	4.514

Programma 7 - Veiligheid

In programma 7 staan de thema's veilige woon- en leefomgeving, verbinding veiligheid en sociaal domein en de samenwerking met externe veiligheidspartners centraal.

Feiligens Foarop

- Veilige woon- en leefomgeving.
- Verbinding veiligheid en sociaal domein: de burger de passende hulp bieden.
- Samenwerking externe veiligheidspartners: versterken en continueren samenwerking.

Wat wilden we bereiken?

Veilige woon- en leefomgeving

- Burgers moeten zich blijvend veilig kunnen voelen.
- Verbinding veiligheid en sociaal domein: de burger de passende hulp bieden.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Blijvend veiligheidsgevoel behouden in woonomgeving van de burger d.m.v. buurtbemiddeling	meer dan 50% geslaagde bemiddelingen (gemeente i.s.m. buurtbemiddeling)	1 (in 2015 1 geslaagd traject via dit budget)	>50%	66%

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Veilige woon- en leefomgeving

Er zijn in totaal 3 casussen aangemeld vanuit team veiligheid. Hiervan zijn 2 zaken geslaagd.

Het Digitaal Opkopers Register (DOR) is geïmplementeerd. Het DOR is onderdeel van preventie van woninginbraken en heeft als doel heling van tweedehands goederen tegen te gaan.

In 2017 is de APV gewijzigd met betrekking tot het afschieten van carbid. Vooraf moesten de carbidploegen hiervan melding doen bij de gemeente. Er zijn 24 plaatsen aangewezen om carbid te schieten. Met de campagne "wie is de Bock" is aandacht gevraagd voor de veiligheid door te schieten met ballen in plaats van deksels.

In 2017 is het Bibob-beleid vastgesteld. De Wet Bibob (Wet Bevordering Integriteit Beoordeling door het Openbaar Bestuur) heeft als doel de integriteit van de overheid te beschermen. Doel van de beleidslijn is het voorkomen van ongewild faciliteren van criminele activiteiten of het investeren van crimineel vermogen.

Verbinding veiligheid en sociaal domein: de burger de passende hulp bieden

In 2017 is geïnvesteerd op de relatie tussen het veiligheidsdomein en het sociaal domein.

Door zaken lokaal beter op elkaar af te stemmen kan worden voorkomen dat een casus moet worden opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er is een escalatiemodel gemaakt aan de hand van de landelijke methodiek AVE, Aanpak Voorkomen Escalatie. Dit project moet nog worden afgerond. Verder is er een training georganiseerd waarbij escalatie van een incident werd geoefend. Bij deze training stond de samenwerking tussen school, gemeente en andere ketenpartners centraal.

In 2017 zijn er 5 casussen waarbij het Veiligheidshuis is ingezet. Ten opzichte van 2015 is sprake van een dalend aantal casussen dat wordt aangemeld bij het Veiligheidshuis (in 2015: 14 casussen, 2016: 8). Dit houdt overigens niet in dat er minder casuïstiek is, maar dat meer zaken lokaal (door gebiedsteam en/of eenheid veiligheid) worden opgepakt.

In de politieregistraties blijft het cijfer "overlast door verward/overspannen persoon" redelijk stabiel. In 2017 waren er viertal grote casussen in de gemeente Achtkarspelen die grotendeels hebben geleid tot het aantal van 109 meldingen in deze gemeente.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Wat wilden we bereiken?

Fysieke veiligheid

Samenwerking externe veiligheidspartners: versterken en continueren samenwerking

- Handhaving van wet- en regelgeving meer richten op overtreders dan op degenen die het goed voor elkaar hebben.
- Strak toezicht op de GR Veiligheid.
- Handhaving politiepost in gemeentehuis.

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Samenwerking externe veiligheidspartners: versterken en continueren samenwerking

Veiligheidsregio:

Naast het jaarlijkse oefenmoment voor onze crisisorganisatie op districtsniveau, is er ook een oefening georganiseerd waarbij een sociaal incident centraal stond. Geoefend is dat een vader zijn kind heeft ontvoerd van een school.

In 2017 is het Dekkingsplan 2.0 vastgesteld, waarbij voor heel Friesland is vastgelegd welke opkomsttijden in de regio van de brandweer verwacht kunnen worden. Daarnaast biedt een dekkingsplan inzicht in de positionering van kazernes, de meest efficiënte spreiding van materieel en de gewenste beschikbaarheid van vrijwilligers in relatie tot de risico's.

Verder is vanuit de gemeente input geleverd ten behoeve van een nieuw Regionaal Risicoprofiel. Dit wordt in de loop van 2018 verder opgepakt door de Veiligheidsregio.

Politiepost:

Naast de reguliere bezetting wordt er dagelijks gebruik gemaakt van de politiepost in het gemeentehuis door ander politiepersoneel. De politie kan 7 dagen per week van 7:00 tot 23:00 gebruik maken van de post in het gemeentehuis.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Niet van toepassing

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Veiligheidsregio Fryslân
vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> · Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziektenbestrijding; · Ondersteuning van de Friese gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van gezondheidsbeleid; · Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, alsmede hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen.
bestuurlijk belang	Deelname in algemeen bestuur
risicoprofiel	 [Hoog]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.07 Veiligheid	Taakveld 01. Veiligheid				
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar			
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal	1,1 [2016]	1,1 [2016]	1,2 (2015)	
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal	3,6 [2017]	4,1 [2016]	3,7 (2015)	
Hardekern jongeren	aantal	0,0 [2014]	0,0 [2014]	0,0 (2014)	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal	3,2 [2017]	4,1 [2016]	4,6 (2015)	
Verwijzingen Halt	aantal	62,0 [2016]	62,0 [2016]	68,8 (2014)	
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal	0,7 [2016]	0,7 [2016]	0,4 (2015)	

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
7.1 Veilige woon- en leefomgeving	1.341	1.327	14
7.2 Fysieke veiligheid	132	119	13
Totaal lasten	1.473	1.446	27

Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
7.1 Veilige woon- en leefomgeving	6	6	-
7.2 Fysieke veiligheid	38	49	11
Totaal baten	44	55	11
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-1.429	-1.391	38

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
n.v.t.	-	-	-
Totaal baten			
Saldo reservemutaties			

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten programma	1.473	1.446	27
Baten programma	44	55	11
Saldo programma	-1.429	-1.391	38

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Verschil
n.v.t.			
Totaal			
Baten			Verschil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
7.1 Veilige woon- en leefomgeving	
Lagere bijdrage aan waterleidingsbedrijf voor jaarlijks gebruik openbare brandkranen.	10
Gering verschil in bijdrage aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF).	4
subtotaal Veilige woon- en leefomgeving	14

7.2 Fysieke veiligheid	
Voor de crisisbeheersing zijn geen kosten gemaakt voor trainingen en ingrijpende maatregelen op het gebied van crisistaken.	20
Extra gemeentelijke expert aangesteld voor deelname in crisisteam VRF.	-7
subtotaal Fysieke veiligheid	13
Totaal	27
Baten	Verschil
7.2 Fysieke veiligheid	
Extra vergoeding van VRF voor uitbreiding formatie experts crisisbeheersing.	11
subtotaal Fysieke veiligheid	11
Totaal	11

Programma 8 - Dienstverlening

In programma 8 staan de thema's omtrent het KCC, basisregistraties en het bestuur centraal. Binnen deze thema's is het beleid gericht op een excellente dienstverlening waarbij de integrale klantvraag centraal staat, het zorgen voor een uitstekende kwaliteit en waarborging van volledigheid en betrouwbaarheid van basisgegevens, transparantie, stimulering burgerinitiatieven en het in algemene zin "in control" zijn binnen de gemeentelijke organisatie.

Goede dienstverlening aan inwoners en ondernemers door laagdrempelige toegang tot het klantcontactcentrum en het ambtelijk apparaat

- Het gemeentekantoor is op kantooruren geopend.
- Goed functionerende gemeente met maximale zeggenschap voor de inwoners.
- Wegwerken overbodige regelgeving en bureaucratie.
- Achtkarspelen blijft zelfstandig als bestuurlijke eenheid.
- Vergroten van de zeggenschap, bestuurlijk en financieel, op de gemeenschappelijke regelingen.

Wat wilden we bereiken?

KCC

Dienstverlening

- Meer *digitale dienstverlening*.
- Meer *op afspraak*.
- Als organisatie *uitstekend telefonisch bereikbaar*.
  - De inwoner mag zien binnen welke termijn hij geholpen wordt. We hebben organisatie breed inzicht in de afspraken die zijn gemaakt om ook na te kunnen gaan of ze zijn nagekomen. We zullen de klant daarover informeren en actie als de haalbaarheid van een afgesproken termijn ter discussie staat. De service normen staan daarin centraal.

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streefw.	Werkelijk
Excellente dienstverlening waarbij de integrale klantvraag centraal staat.	Telefonische bereikbaarheid 8k-td.	95% (maart 2015)	95%	95%
	% inkomende telefoontjes (binnen kantooortijden) dat binnen 30 seconden wordt opgenomen.	60%	80%	geen gegevens
	% inkomende telefoontjes waar direct antwoord op wordt gegeven	50%	70%	50%

	%Telefoontjes worden in het KCC in het Frysk aangenomen	99%	100%	99%
--	---	-----	------	-----

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Dienstverlening

De concrete doelstellingen voor 2017 waren:

- verder verbeteren van de telefonische bereikbaarheid
- organiseer de klantreis
- verbeter de digitale dienstverlening voer zaakgericht werken in.

Aan het eerste punt is voldaan. Door invoering van een zogenaamde flexibele schil kunnen fluctuaties in het telefonische klantverkeer beter worden opgevangen. De bereikbaarheid is stabiel gebleken: 95%. Dit is 3% meer dan het landelijke beeld waar meer dan 8% van de bellers geen gehoor krijgt.

De zogenaamde klantreis blijkt een goed instrument om de wens van de klant om te zetten naar verbetering van de dienstverlening. Door als organisatie echt naar de klant te luisteren, zijn verbeteringen doorgevoerd in de vorm van aanpassing van brieven, verandering van processen en verbeteren van bereikbaarheid. Deze methode van werken wordt voortgezet.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

De digitale dienstverlening maakt zijn verwachtingen niet waar. De klant kan bijvoorbeeld niet inzien wat de status is van een afgenomen dienst. De afname van producten via de digitale snelweg is voor Achtkarspelen nog niet echt op gang gekomen.

Het zaakgericht werken is daar een voorbeeld van. Dit is in 2017 niet gelukt en is de aanleiding geweest om de ICT-architectuur kritisch te bekijken.

Wat wilden we bereiken?

Basisregistraties

- Aansluiting op mijn overheid
- Informatiebeheer
  - Basisgegevens zijn afkomstig uit een bekende bron en de kwaliteit, volledigheid en betrouwbaarheid zijn hierdoor gegarandeerd.
  - Realiseren van een eenmalige opslag en meervoudig gebruik van basisgegevens voor de dienstverlening en digitalisering.
  - Een betrouwbaar en actueel archief te voeren, zowel analoog als digitaal.
- Betere handhaving, opsporing en fraudebestrijding en administratieve lastenverlichting.

- Uitbouw stelsel basisregistraties
  - Voor 2017 geplande activiteiten betreffen de (afronding van de) aansluiting van de WOZ op de landelijke voorziening, de modernisering van de Basisregistratie Personen (BRP), en het optimaliseren en ontsluiten van de diverse koppelingen tussen registraties en systemen.
- Informatiebeveiliging door invoeren van de Baseline Informatievoorziening Gemeenten (BIG).

Doel	Indicator(en)	Nulmeting	Streef w.	Werkelijk
Zorgen voor een uitstekende kwaliteit, de volledigheid en betrouwbaarheid van basisgegevens	Behalen audits op basisregistraties	Audits worden vanaf 2015 afgenomen	100%	Geen gegevens; audits zijn vervangen door zelfcontrole

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Basisregistraties

In 2017 hebben we voor de BAG, BGT en WOZ het volgende verricht:

- Harmonisatie werkzaamheden van gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel voor: Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT), Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG) en Waardering Onroerende Zaken (WOZ) 8KTD;
- Harmonisatie inkoop luchtfoto's, oblique en signalering;
- Afronden inventarisatie BAG/WOZ (vrijwel afgerond);
- In 2016 zijn op basis van luchtfoto's verschillen in kaart gebracht tussen 2015 en 2016 voor BAG en BGT. Die verschillen zijn deels in 2016 en deels in 2017 voor Achtkarspelen verwerkt in de registraties.
- Aansluiting op de landelijke voorziening WOZ.

In 2017 heeft een inspectie van de Waarderingskamer plaatsgevonden zijn de processen als goed beoordeeld. Daarnaast zijn de standaard BGT-, BAG- en WOZ processen uitgevoerd.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

In 2017 zijn we niet volledig toegekomen aan de signalering BGT-BAG-WOZ. Deze is qua percentage minder ver gevorderd dan gewenst. Het optimaliseren van de BAG-WOZ relatie en kwaliteit van gegevens en het verwerken van de signaleringen vraagt in 2018 voldoende (externe) inzet.

Wat wilden we bereiken?

Bestuur

- Het college zet in de komende periode stappen om de transparantie en inzicht in de resultaten van de gemeentelijke activiteiten te vergroten. Hiervoor wordt gewerkt met benchmarks zoals bijvoorbeeld 'waar staat je gemeente' en 'vensters op bedrijfsvoering'.
- Het bestuur stimuleert en faciliteert initiatieven van inwoners zoveel mogelijk.
- In het Programma Gebiedsgericht Werken en Burgerparticipatie in 2017 krijgen projecten en activiteiten als Rjocht van Sprekken, Werkgroep Raad van de Toekomst, de rol van plaatselijke belang, burgerparticipatie en burgerinitiatieven een plaats en samenhang. Dit programma zal de komende jaren richting geven aan een nieuwe manier van (net-)werken van de ambtelijke organisatie.
- Om de kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers ook voor de toekomst te garanderen wordt nauw samengewerkt met Tytsjerksteradiel, en andere Friese gemeenten.
- Om ruimte te creëren in de gemeentelijke begroting en voor initiatiefrijke inwoners wordt in 2015 een programma gestart om overbodige regelgeving zowel intern als extern te verminderen. Om het gemeentehuis ook vooral het huis van de gemeente te laten zijn wordt onderzocht welke mogelijkheden aan inwoners, verenigingen en bedrijven kunnen worden geboden om gebruik te maken van de aanwezige voorzieningen.
- Om als college en raad meer zeggenschap te hebben, zowel bestuurlijk als financieel, op de gemeentelijke regelingen, wordt in de ambtelijke organisatie per gemeenschappelijke regeling een verantwoordelijke ambtelijke accounthouder aangewezen om op de juiste momenten en op de juiste manier invloed uit te oefenen. Zij toetsen ook of de gemeenschappelijke regeling en samenwerking meerwaarde heeft, kostenbesparend werkt naast de invloed van de gemeenteraad en het college, de invloed van de inwoners verzekerd.
- De gemeente een aantoonbaar betrouwbare partner te laten zijn en "in control" brengen.

Welke doelen zijn bereikt en wat is daarvoor gedaan?

Bestuur

In 2017 is de samenwerking met Tytsjerksteradiel uitgebreid geëvalueerd. Dat heeft geleid tot het versterken van deze samenwerking onder het motto 'Samen, tenzij'. Zodat de kwaliteit van onze dienstverlening aan inwoners, bedrijven en partner-organisaties op niveau blijft. Vanzelfsprekend is ook in 2017 overbodige regelgeving geen belemmering om goede en snelle oplossingen te vinden.

Onderdeel van de evaluatie was ook het houden van de benchmarks conform de methodiek van "Waar staat je gemeente". Dit heeft geleid tot het houden van een Burgerpeiling en een Ondernemerspeiling. De uitkomsten van beide peilingen zijn goed ontvangen door de gemeenteraad. Verder wordt voor dit onderwerp verwezen naar de paragraaf Dienstverlening waar op de uitkomsten van de peilingen nader is ingegaan.

Welke doelen zijn (nog) niet bereikt en wat gaan we daaraan doen?

Het blijft complex om goed en democratisch grip te krijgen op de gemeenschappelijke regelingen. Omdat dat per definitie samen met andere gemeentebesturen vormgegeven moet worden. Ook in 2018 vergt dat de aandacht. De samenwerking met Tytsjerksteradiel kan wel leiden tot een betere positie in de regio.

Verbonden partijen

Onderstaande vindt u het overzicht van de verbonden partijen aan dit programma. Een verdere specificatie vindt u in de paragraaf Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen–Tytsjerksteradiel
vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum
openbaar belang	-
bestuurlijk belang	
risicoprofiel	 [Hoog]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.08 Dienstverlening	Taakveld 00. Bestuur en ondersteuning			
Indicator	Einheid	Metingen en referentejaar		
Apparaatskosten	euro	195,4	[2017]	195,4 [2017]
Bezetting	fte	3,9	[2017]	3,9 [2017]
Externe inhuur	euro	9,1	[2017]	9,1 [2017]
Formatie	fte	4,0	[2017]	4,0 [2017]

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
8.1 KCC	1.100	1.192	-92
8.2 Basisregistraties	1.164	940	224
8.3 Bestuur	1.056	1.618	-561
8.4 Bedrijfsvoering	703	895	-192
Totaal lasten	4.023	4.645	-662
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
8.1 KCC	397	498	101
8.3 Bestuur	-	3	3
8.4 Bedrijfsvoering	66	145	79

Totaal baten	463	645	182
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-3.560	-3.928	-368
In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
8.4 Bedrijfsvoering	264	264	-
Totaal baten	264	264	
Saldo reservemutaties	264	264	

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten programma	4.023	4.645	-622
Baten programma	727	910	182
Saldo programma	-3.296	-3.725	-439

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Verschil
n.v.t.			
Totaal			
Baten			Verschil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
8.1 KCC	
Door hogere legesopbrengsten, zie baten, zijn de afdrachten voor reisdocumenten en rijbewijzen aan het rijk hoger dan begroot.	-41
Hogere bijdrage aan Werkmaatschappij 8KTD.	-66
Lagere uitvoeringskosten burgerzaken.	15
Subtotaal KCC	-92
8.2 Basisregistraties	
Lagere bijdrage aan Werkmaatschappij 8KTD.	216
Lagere kapitaallasten.	8
Subtotaal Basisregistraties	224

8.3 Bestuur	
Meerkosten van de accountant in met name het Sociaal Domein.	-8
De interim accountantscontrole voor 2017 is, in tegenstelling tot andere jaren, op het huidig boekjaar verantwoord.	-20
De rekenkamer heeft meer deelonderzoeken uitgevoerd, waardoor het jaarlijks budget voor onderzoeken rekenkamer niet volledig is benut.	16
In de begroting is nog een stelpost opgenomen voor het realiseren van de taakstelling op de formatie in zowel de eigen organisatie (€ 336.000) als de Werkmaatschappij 8KTD (€ 250.000). Deze taakstelling wordt in 2018 volledig gerealiseerd.	-586
Lagere kosten externe representatie.	15
Overige kleine verschillen per saldo.	22
Subtotaal bestuur	-561
8.4 Bedrijfsvoering	
Hogere salariskosten (flankerend beleid).	-154
Dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren.	-71
Lagere bijdrage Werkmaatschappij 8KTD.	31
Overige kleine verschillen per saldo.	2
Subtotaal bedrijfsvoering	-192
Totaal	-622
Baten	Vershil
8.1 KCC	
De inkomsten leges burgerzaken zijn hoger dan begroot. Er zijn meer reisdocumenten en rijbewijzen verstrekt dan begroot. Hier staan ook hogere afdrachten aan het rijk tegenover (zie lasten).	101
Subtotaal KCC	101
8.3 Bestuur	
Overige kleine verschillen.	3
Subtotaal bestuur	3
8.4 Bedrijfsvoering	
Vergoeding onderzoekskosten mogelijke komst asielzoekerscentrum.	60
Hogere vergoeding gedetacheerd personeel.	19
Subtotaal bedrijfsvoering	78
Totaal	182

Programma 9 - Overhead

In programma 9 staat het thema Overhead centraal.

Het taakveld Overhead bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Hiërarchische leidinggevenden
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
3. HRM
4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement)
5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie
6. Juridische zaken
7. Informatievoorziening en automatisering (ICT)
8. DIV (documentatie informatie voorziening)
9. Facilitaire zaken
10. Bestuurszaken en bestuurs- en managementondersteuning

Het merendeel van de overheadtaken wordt uitgevoerd door de Werkmaatschappij 8KTD. Voor meer details over deze onderwerpen wordt verwezen naar het jaarverslag van deze organisatie. De belangrijkste ontwikkelingen over 2017 worden hieronder per afdeling vermeld:

1. Hiërarchische leidinggevenden

In 2017 zijn geen significante wijzigingen geweest in de formatie van leidinggevenden.

2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie

Het team Administratie en belastingen voert drie financiële administraties uit. Over de afhandeling van de vele facturen, in de juiste administratie, is (later) in 2017 meer controle gekomen. Projecten zoals het budgethouderschap hebben bijgedragen aan kennis, samenwerking en verantwoordelijkheidsbesef onder budgethouders en andere betrokkenen. Het opstellen van de jaarrekening 2016 is een intensief en complex proces geweest, vanwege de onderlinge afhankelijkheid tussen administraties en nog gewijzigde rollen/verantwoordelijkheden over die administraties. Aansluitend zijn daar projectmatig werkafspraken over gemaakt.

Er zijn stappen gezet in de richting van elektronisch factureren, zoals de aanschaf van software en de servers gereed maken. Vanwege ICT-omstandigheden en vanwege de uitgestelde ingangsdatum van deze verplichte elektronische facturatie, worden vervolgstappen in 2018 opgepakt.

Vanuit het team financieel beleid is in 2017 hard gewerkt aan optimalisatie van het planning en control proces en bijbehorende systemen.

3. HRM

2017 stond voor HRM in het teken van de samenwerking tussen de drie organisaties, de verdere harmonisering van de arbeidsvoorwaardelijke regelingen en HR-beleid, diverse projecten (zoals Arbo en gespreksmethodiek), het medewerkersonderzoek (de eerste na het tot stand komen van de samenwerking), de toekomst van Slagwerk, de synergie binnen het team en het op peil houden van de vakkennis.

Om invulling te kunnen geven aan de ambities van de drie organisaties zijn goede opleidingen, trainingen, inloopsessies of andere ontwikkelingsvormen voor medewerkers van groot belang. Jaarlijks wordt er door Slagwerk in overleg met het management een opleidingsplan opgesteld dat aansluit bij de actuele thema's van de drie samenwerkende organisaties. Slagwerk organiseert deze trainingen.

HRM adviseert de bestuurders bij de medezeggenschap van medewerkers. De medezeggenschapsorganen (het GGO en de OR) zijn partners die, naast hun wettelijke taken, meedenken in het ontwikkelen van arbeidsvoorwaardelijke regelingen en HR-beleid.

4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement)

Uit het oogpunt van doelmatigheid en rechtmatigheid is er behoefte aan uniform inkoopbeleid en een eenduidige werkwijze op het gebied van inkopen en aanbesteden. In 2017 is er een nieuwe kadernota inkoop en aanbesteden 2018 e.v. opgesteld (waarmee ook een aantal standaard inkoopvoorwaarden zijn geïmplementeerd).

Dit vloeit voort uit wijzigingen in de aanbestedingsregelgeving en steeds verdergaande digitalisering en de directe link met contractmanagement.

Ook voor contractmanagement geldt dat de adviseurs vanuit Juridische Zaken faciliterend zijn aan de medewerkers uit de vakafdelingen. In 2017 is in dit kader een startnotitie contractmanagement opgesteld.

5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie

Het is een hectisch en veeleisend jaar geweest voor onderdeel communicatie. Communicatie had in 2017 graag meer willen door ontwikkelen dan gelukt is. Dit heeft te maken met diverse ontwikkelingen en wensen binnen de organisatie, maar ook door structurele onderbezetting in verband met verzuim. Door de beperkte menskracht is het merendeel van de tijd en aandacht gestoken in de verschillende adviestaken en was er minder gelegenheid voor de teamontwikkeling. Toch zijn nog goede stappen gezet in het opbouwen van het gezamenlijk team met gezamenlijke werkwijzen (o.a. een gezamenlijk format voor de infopagina's van beide gemeenten) en zichtbaarheid op de verschillende locaties. Daarnaast heeft communicatie onder meer een belangrijke rol gehad bij de succesvolle Midsimmermoeting in Achtkarspelen en de vluchtelingenopvang.

6. Juridische zaken

Juridische Zaken heeft in 2017 goed kunnen presteren op de reguliere taken zoals het snel en adequaat reageren op adviesvragen uit de organisatie, kwalitatief goede afdoening van bezwaarschriften en ondersteuning van de bezwaarschriftencommissie, snelle en informele afhandeling van klachten door telefonisch contact of gesprek (geen enkele klacht hoefde op formele wijze te worden afgehandeld), afhandelen aanvragen in het kader van het "decoratiestelsel" waaronder Koninklijke Onderscheidingen en de advisering bij de afhandeling van WOB-verzoeken.

Verder is onder meer de mandaatregeling geactualiseerd. Ook is er in het kader van interne kennisoverdracht vanuit Juridische Zaken een interne cursus Algemene wet bestuursrecht verzorgd.

7. Informatievoorziening en automatisering (ICT)

Wat hebben we bereikt in 2017:

- ICT ondersteunt werken, wanneer, waar en waarmee en medewerkers dit willen.
- De digitale selfservicedesk voor automatiseringsonderwerpen wordt goed gebruikt.
- Voor beide gemeenten is een gezamenlijk back-upstelsel in gebruik.
- Op diverse plaatsen is audiovisuele apparatuur verbeterd en er zijn mogelijkheden voor video-conferentie.
- Er is een gezamenlijk beleid voor informatiebeveiliging opgesteld op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). De uitwerking is voor een groot deel afgerond.

8. Documentatie en informatie voorzieningen (DIV)

DIV heeft geen progressie kunnen boeken in 2017. Het zaakgericht werken kwam niet van de grond. Voor DIV is dat het gereedschap om de organisatie mee te nemen in de nieuwe wijze van archivering. Communicatie verandert snel. De verscheidenheid aan digitale communicatiekanalen neemt toe, de snelheid van informatie-uitwisseling en ook de mogelijkheden om informatie op te slaan. Vroeger was het vanzelfsprekend dat dat een papieren dossier naar het archief ging. De compleetheid en de beschikbaarheid van informatie stond niet ter discussie: dat was het archief. Heden ten dage is dat anders en verdient dit aandacht. In 2017 is dat doel niet bereikt. Reden om kritisch naar de ICT-architectuur te kijken.

9. Facilitaire zaken

De afdeling Facilitaire zaken heeft in 2017 de volgende zaken bereikt:

- De eerste stappen in de samenvoeging tot één facilitaire Servicedesk voor beide gemeenten zijn gemaakt.
- De SelfServicedesk is 24/7 bereikbaar en wordt goed gebruikt.
- De reserveringsmogelijkheden voor vergaderaccommodaties in beide gemeentehuizen zijn plaats- en tijdsafhankelijk.
- Er is een gezamenlijke organisatie voor de Bedrijfshulpverlening Medewerkers kunnen voor dienstreizen tussen beide gemeentehuizen of voor woon-werkverkeer gebruik maken van een carpoolapp.

10. Bestuurszaken en bestuurs- en managementondersteuning

De volgende doelen zijn in 2017 gerealiseerd:

- Nieuwe Ondernemingsraad is operationeel met minder leden.
- De nieuwjaarsreceptie 8K is komen te vervallen en daarvoor in de plaats is in samenwerking met communicatie een nieuw concept bedacht in de vorm van een midsimmermoeting tussen gemeente en burgers.

Verbonden partijen

Er zijn geen specifieke verbonden partijen verbonden aan dit programma.

Beleidsindicatoren BBV

Progr.10 – Overhead	Taakveld 00. Bestuur en ondersteuning		
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar	
Overhead	euro	7,4 [2018]	7,4 [2018]

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
10.1 - Overhead	5.252	5.379	-127
Totaal lasten	5.252	5.379	-127
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
10.1 - Overhead	27	43	16
Totaal baten	27	43	16
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	-5.224	-5.336	-111

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal lasten			
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
n.v.t.	-	-	-
Totaal baten			
Saldo reservemutaties			

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	5.252	5.379	-127
Baten programma	27	43	16
Saldo programma	-5.224	-5.336	-111

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
n.v.t.			
Totaal			
Baten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
Hogere doorbelasting aan werkmaatschappij 8KTD.	-259
Lagere afschrijving team Informatiebeheer in verband met minder investeringen dan eerder voorzien.	125
Overige kleine verschillen per saldo.	7
Totaal	-127
Baten	Verschil
Subsidie zonnepanelen	6
Geen bijdrage dragende organisatie in verband met cafetariamodel.	-16
Hogere opbrengsten kantine gemeentehuis.	24
Overige kleine verschillen per saldo.	2
Totaal	16

Programma 10 - Algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk behandelt de algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen van de gemeenten zijn die inkomsten waartegenover geen directe dienstverlening en/of bestedingsverplichtingen staan. Het zijn de vrij besteedbare middelen die jaarlijks worden ingezet ter dekking van de uitgaven op de diverse programma's.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

- De opbrengsten van de lokale heffingen.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds.
- De opbrengsten uit deelnemingen (dividend).
- De rente-inkomsten van de (bestemming)reserves.

Dekkingsmiddelen

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering heeft betrekking op de algemene middelen die de gemeente ontvangt uit het Gemeentefonds.

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2016.

In de tussenliggende periode t/m de decembercirculaire 2017 zijn er voor verschillende onderwerpen middelen aan de begroting toegevoegd.

Deze verhoging is o.a. gebaseerd op de volgende onderdelen (x 1.000):

Onderdelen	Verhoging / Verlaging
Najaarsanalyse:	
Accres en taakmutaties	253
Integratie-uitkering WMO	-52
Decentralisatie-uitkering armoedebestrijding kinderen	160
Verhoogde asielinstream	128
Totaal	489

In de decembercirculaire 2017 is de vooraankondiging gedaan van de overheveling van delen van de integratie uitkeringen Sociaal domein. In het volgend jaar zal een omvangrijk deel van de WMO, Jeugdzorg en Participatie overgaan naar de algemene uitkering.

Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is

Precariobelasting

Op 16 april 2014 heeft de raad een besluit genomen omtrent de invoer van precariobelasting. Op grond van de Verordening precariobelasting op kabels en leidingen hebben we vanaf 2014 aanslagen opgelegd aan Liander, , Stedin en Tennet.

De opbrengsten met betrekking tot de aanslagen aan Liander zijn in de afgelopen jaren toegevoegd aan de voorziening, omdat deze bedrijven bezwaar hebben aangetekend. De stand van deze voorziening per 31-12-2017 is € 4.293.000. Voor het verloop van de voorziening zie paragraaf lokale heffingen.

Dividend

De gemeente heeft aandelen in Eneco, Stedin en de BNG.

Het dividend van Eneco was iets lager ten opzichte van voorgaande jaren. De splitsing van Eneco in een gasnetwerkbedrijf (Stedin) en de energielevering (Eneco) is in 2017 afgerond. Wegens de splitsing van het leidingennetwerk Stedin en de energielevering Eneco ontvangt de gemeente voortaan dividend van twee bedrijven. De besluitvorming over de eventuele verkoop van aandelen Eneco zal in 2018 plaatsvinden.

Door de renteontwikkelingen is het dividend van de BNG hoger dan voorgaande jaren.

Vermoedelijk zal de totale dividendopbrengst niet relevant afwijken dan voorheen.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen hebben betrekking op het saldo voor onvoorzien en het begroting- c.q. rekeningssaldo.

Het rekeningssaldo is de sluitpost van de gerealiseerde exploitatie in 2017.

Incidentele posten

In de dekkingsmiddelen komen op basis van de najaarsanalyse enkele relevante incidentele posten voor. De incidentele baten en lasten worden afzonderlijk verantwoord.

In de najaarsanalyse zijn ook enkele reserveringen opgenomen voor dekking van kosten in de exploitatie van de diverse programma's.

Saldo financieringsfunctie / rente eigen reserves

In 2017 is onder de nieuwe regelgeving van het BBV de rentemethodiek geheel gewijzigd.

De toerekening van rente aan de reserves is vervallen. De werkelijke betaalde rente wordt voortaan toegerekend aan de investeringsposten. Hiermee is er geen verschil meer tussen de betaalde rente en de doorbelaste rente en ontstaat een zuiverder toerekening van de rente aan de exploitatie.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben betrekking op dit programma.

Vennootschap / Coöperatie

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten
vestigingsplaats	Den Haag

openbaar belang

De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten van voorzieningen.

bestuurlijk belang

Deelname in het aandelenkapitaal

risicoprofiel

 [Laag]

Naam	Eneco
------	-------

vestigingsplaats

Rotterdam

openbaar belang

Energieleverancier.

bestuurlijk belang

Deelname aandelenkapitaal

risicoprofiel

 [Middel]

Naam	Stedin
------	--------

vestigingsplaats

Rotterdam

openbaar belang

Energielevering

bestuurlijk belang

Deelname aandelenkapitaal

risicoprofiel

 [Middel]

Beleidsindicatoren BBV

Progr.09 Dekkingsmiddelen	Taakveld 08. Volkshuisv., RO en Sted. Vern. (Vhrosv)					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar				
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	676,0	[2017]	676,0	[2017]	704,0 (2016)
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	761,0	[2017]	761,0	[2017]	789,0 (2016)
WOZ-waarde woningen	euro	164,0	[2017]	159,0	[2016]	159,0 (2016)

Resultaat van dit programma (x € 1.000)

Lasten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
9.1 Dekkingsmiddelen	611	1.538	-926
Totaal lasten	611	1.538	-926
Baten exclusief reserves	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
9.1 Dekkingsmiddelen	49.888	51.658	1.770
Totaal baten	49.888	51.658	1.770
Saldo van baten en lasten (excl. reserves)	49.277	50.121	844

In de reserves gestort	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
9.2 Reserves	10.312	10.013	299
Totaal lasten	10.312	10.013	299
Uit de reserves gehaald	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
9.2 Reserves	2.779	2.237	-542
Totaal baten	2.779	2.237	-542
Saldo reservemutaties	-7.533	-7.776	243

TOTAAL	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten programma	10.923	11.550	-627
Baten programma	52.667	53.895	1.228
Saldo programma	41.744	42.345	601

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Begroting (na wijziging)	Jaarrekening	Vershil
9.1 Dekkingsmiddelen			
Reservering salariskosten najaarsanalyse	253	0	253
Aanpassing bijdrage aan de Werkmaatschappij 8KTD	-69	0	-69
Totaal	184	0	184
Baten			Vershil
n.v.t.			
Totaal			

Analyse verschillen

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Verschil
9.1 Dekkingsmiddelen	
Storting in de voorziening precario. Een groot deel van de precario-inkomsten wordt in de voorziening gestort in afwachting op de definitieve uitspraak.	-1.145
Reservering salariskosten op basis van najaarsanalyse 2017.	253
Aanpassing bijdrage aan de Werkmaatschappij 8KTD.	-69
Reservering vervanging OR leden.	40
Overige verschillen per saldo.	-5
Totaal	-926
Baten	Verschil
9.1 Dekkingsmiddelen	
Hogere OZB inkomsten.	95
Precariorechten.	1.598
Nabetaling algemene uitkering Gemeentefonds over eerdere dienstjaren door bijstellingen in accres en maatstaven.	94
Minder dividend ontvangen van Eneco.	-11
Meer dividend ontvangen van de BNG wegens hogere renteopbrengsten.	44
Toegerekende reële rente investeringen.	-168
Overige verschillen per saldo.	22
Totaal	1.674

Paragrafen

A - Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen bevat een overzicht van de lokale heffingen en belastingen en geeft inzicht in de lokale lastendruk van onze burgers. Door middel van lokale belastingen en heffingen dragen onze inwoners bij aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in onze gemeente.

Er is een verschil tussen belastingen en heffingen. Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Deze behoren tot de algemene dekkingsmiddelen. Heffingen zijn een vergoeding voor door de gemeente verleende diensten of voor door de gemeente beschikbaar gestelde bezittingen. Hiervoor geldt dat er geen winst gemaakt mag worden.

Precariobelasting

Op 16 april 2014 heeft de raad een besluit genomen omtrent de invoer van precariobelasting. Op grond van de Verordening precariobelasting op kabels en leidingen hebben we vanaf 2014 aanslagen opgelegd aan Liander, Stedin en Tennet.

De opbrengsten met betrekking tot de aanslagen aan Liander is toegevoegd aan de voorziening, omdat deze bedrijven bezwaar hebben aangetekend. Voor Liander loopt deze procedure nog. In onderstaande tabel zijn de opgelegde aanslagen en de toevoegingen aan de voorziening weergegeven. Het totaalbedrag voor de voorziening betreft de stand per 31-12-2017.

Bedrijf (x € 1.000)	Jaar van aanslag	Verwerkt in jaar	Voorziening	Exploitatie	Verwerkt in jaar
Tennet	2014	2015	-	4	2016
	2015	2015	-	6	2016
	2016	2016	-	6	2016
	2017	2017	-	-	2017
Liander	2014	2015	761	-	2016
	2015	2015	1.139	-	2016
	2016	2016	1.139	-	2016
	2017	2017	1.145	-	2017
Stedin	2014	2016	-	307	2016
	2015	2016	-	459	2016
	2016	2016	-	459	2016
	2017	2017	-	459	2017
Vitens	2016	2016	109	-	2016
	2017	2017	-	-	2017
TOTAAL			4.293	1.700	

Wabo leges

De bouwleges zijn nader uitgewerkt in het Tarievenboek. De tarieven voor bouwleges zijn in 2017 met 1,5% verhoogd en volgt daarmee de stijging van de begrote personeelslasten voor 2017. De personeelslasten vormen ongeveer 90% van de toe te rekenen kosten aan de leges. De begrote opbrengst is niet gerealiseerd, het verschil wordt verklaard in programma 6.

Wegens na-ijleffecten van de verslechterde economische omstandigheden blijven de verkopen van bouw kavels achter ten opzichte van de planning (zie ook de paragraaf Grondbeleid). Dit heeft effect op de inkomsten uit bouwleges. De verwachte opbrengsten voor bouwleges zijn niet gehaald. De werkelijke leges zijn met een totaal bedrag van €72.000 achter gebleven bij de gemiddelde eerder begrote inkomsten.

Kwijtscheldingen

Er was een bedrag geraamd van €282.646 voor kwijtscheldingen. In werkelijkheid is €268.020 kwijtgescholden, dat is €14.626 minder dan geraamd. Een mogelijke verklaring hiervoor is het verbeteren van de economische omstandigheden, en daarmee de gemiddelde inkomens van huishoudens.

Inkomsten belastingen en heffingen begroot versus werkelijk

In 2017 is er per saldo een kleine meevaller gerealiseerd op de inkomsten van lokale heffingen. De diverse verschillen worden verklaard in de betreffende programma's.

Lokale heffingen	Begroot 2017	Werkelijk 2017	Vershil
OZB	5.248.740	5.343.439	94.699
Afvalstoffenheffing	2.982.169	2.966.647	-15.522
Rioolheffingen	2.142.605	2.131.949	-10.656
Forensenbelasting	5.436	5.436	-
Haven- en opslaggeld	15.000	17.925	2.925
Marktgeden	6.200	4.883	-1.317
Bouwleges	367.500	295.744	-71.756
Leges overige vergunningen	15.500	10.961	-4.539
Leges partiële herziening bestemmingsplannen	21.004	21.088	84
Leges kapvergunningen	6.266	8.836	2.570
Leges burgerzaken	397.000	497.626	100.626
Reclamebelasting	45.000	41.845	-3.155
Totaal	11.252.420	11.346.379	93.959

Lokale belastingdruk

Voor 2017 is op basis van monitoring van het instituut Coelo, de lokale lastendruk van de gemeente Achtkarspelen ten opzichte van andere gemeenten wederom in beeld gebracht. In 2016 werd nog gekeken naar totaalclassificering. Voor 2017 is deze classificering aangepast naar meerpersoonshuishouden eigenaar en meerpersoonshuishouden huurder.

Om een vergelijking te maken met voorgaande jaren is gekeken naar de meerpersoonshuishouden eigenaar. Uit de monitoring blijkt dat gemeente Achtkarspelen van plek 276 in 2016 gestegen is naar plek 227 in 2017. De lokale belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden bedroeg over 2017 gemiddeld €761 en dat is €28 minder dan €789 in 2016.

B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Als onderdeel van het jaarverslag is de gemeente verplicht een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing op te nemen. Het BBV (Besluit begroten en verantwoorden) zegt daarover het volgende:

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat in elk geval:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- Een kengetal voor de:
  - o 1a. netto schuldquote;
  - o 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
  - o 2. solvabiliteitsratio;
  - o 3. grondexploitatie;
  - o 4. structurele exploitatieruimte; en
  - o 5. belastingcapaciteit.
- Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Reserves <i>(x € 1.000)</i>	Boek- waarde per 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boek- waarde per 31-12-2017
• Algemene reserve	3.334	11.736	764	14.306
• Algemene reserve weerstandsvermogen	4.869	-	-	4.869
• Resultaat na bestemming	-	882	-	882
Totaal Eigen Vermogen	8.203	12.618	764	20.057

We beschouwen het jaarrekeningsaldo - dat niet in deze orde van grootte was geraamd - als incidentele weerstandscapaciteit. De reserves zien we als structurele component, omdat er geen structurele onttrekkingen zijn voorzien of gedaan.

Hieronder wordt per onderwerp omschreven in hoeverre een risico zich heeft voorgedaan ten opzichte van het beschrevene in de programmabegroting 2017, wat de invloed is op het weerstandsvermogen en of het risico zich voortzet ná 2017.

Op balansdatum loopt een juridische procedure met een leverancier over niet betaalde facturen voor een gezamenlijk bedrag van circa € 0,5 miljoen. Hoewel de afloop van deze procedure inherent onzeker is, is het bestuur positief over de afloop van deze procedure. Daarom is in de balans geen verplichting opgenomen voor de ontvangen facturen van deze leverancier.

Beheersmaatregel: Wij hebben externe juridische advisering ingezet op deze zaak. Via de reguliere P&C cyclus wordt de raad op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Inventarisatie risico's die van materiële betekenis kunnen zijn

Onderwerp	Krimp
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	In 2017 zijn er geen boekwaarden van schoolgebouwen, die als onderwijsfunctie buiten gebruik zijn gesteld, ten laste van de reserve gebracht.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	Met een daling van het aantal leerlingen is het nog steeds mogelijk dat schoolgebouwen leeg komen te staan. Wellicht dat er de komende jaren nog boekwaarden van leegstaande schoolgebouwen uit de reserve worden gehaald.

Onderwerp	Woonrijp maken Vierstromenland Surhuisterveen
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	De ontwikkelingen rond het woonrijp maken van deze woonwijk zijn in 2017 nog niet afgerond.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	Vermoedelijk zal er in 2018 uitspraak worden gedaan. Dan kunnen tevens de werkzaamheden in de woonwijk worden afgerond en zijn de resterende kosten voor de gemeente bekend.

Onderwerp	Planschadeclaim
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	Er hoeft geen planschade meer te worden uitgekeerd.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Nee
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	Het risico van te betalen planschade is inmiddels achterhaald.

Onderwerp	Overige onvoorziene risico's
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	Er zijn in 2017 geen onvoorziene risico's ten laste van de reserve gebracht.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	De kans blijft reëel dat er zich in de volgende jaren bepaalde gebeurtenissen voordoen die vooraf niet waren in te schatten.

Onderwerp	Gegarandeerde geldleningen
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	Er zijn in 2017 geen verliezen op gegarandeerde geldleningen geweest.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	De portefeuille gegarandeerde geldleningen bedraagt per ultimo 2017 € 23,2 miljoen (2016 € 24,9 miljoen) Er is altijd een risico dat de geldnemer niet aan de verplichtingen kan voldoen, waardoor de gemeente voor de restschuld wordt aangesproken.

Onderwerp	Gesubsidieerde instellingen
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	Het risico dat gesubsidieerde instellingen failliet gaan en de gemeente moet bijspringen blijft in 2018 bestaan.

Onderwerp	Gemeenschappelijke regelingen (excl. SW Fryslân)
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	De uitvoering van gezamenlijke beleidsterreinen binnen gemeenschappelijke regelingen brengt altijd risico's met zich mee, waarvoor eventueel gedurende het jaar dekking binnen de gemeentelijke begroting moet worden gevonden.

Onderwerp	Sociale Werkvoorziening
Risico bewaarheid (J/N)	Nee
Beschrijven optreden risico bij 'J'	
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	De afbouw van de WSW duurt langer dan van te voren werd ingeschat. Ook in 2018 zal nog worden gewerkt aan afbouw . De financiële consequenties hiervan zijn momenteel lastig in te schatten.

Onderwerp	Sociaal Domein Jeugdzorg
Risico bewaarheid (J/N)	Ja
Beschrijven optreden risico bij 'J'	In 2017 is het uitgangspunt voor de raming geweest, dat de specifiek voor deze taak aanwezige middelen voldoende zijn voor het doen van de uitgaven. Dit werd mede ingegeven door het feit dat dit een nieuwe taak is waarmee de gemeente nog onvoldoende ervaring heeft opgedaan, om vast te kunnen stellen wat nodig is. Doordat er sprake is van een zogenoemde "open-einde regeling, is het risico op een overschrijding reëel gebleken.
Onttrokken aan reserve	€ 0
Gestort in reserve	€ 0
Continuering risico na 2017 (J/N)	Ja
Zo ja, beschrijf de gevolgen van de continuering van het risico in 2018	In de eerste jaren van de nieuwe taken kon de overschrijding op de kosten van jeugdzorg nog gecompenseerd worden binnen de beschikbare middelen. In 2017 is dat niet meer het geval. Wat de gevolgen zijn voor 2018 is nog niet bekend. Ter voorbereiding op de begroting wordt onderzocht wat de structurele en de incidentele gevolgen en wat beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare kosten zijn.

Beleid weerstandscapaciteit en risico's

De gemeente Achtkarspelen is zich bewust van financiële risico's bij zijn handelen en het uitvoeren van zijn taken. Gemeenschappelijke regelingen beoordelen we zowel bestuurlijk als ambtelijk kritisch op hun begroting en jaarrekening, waarbij we goed letten op de kwaliteit en omvang van de taken die namens de gemeente worden uitgevoerd. Voor garanties op geldleningen onderzoeken we altijd of garantstelling noodzakelijk is. Indien dat zo is, dan kijken we naar zekerheden in de vorm van onderpand of onroerende bezittingen.

Wijziging risico's volgend jaar

In de programmabegroting 2018 zijn een aantal risico's gewijzigd dan wel toegevoegd ten op zichten van de programmabegroting 2017. Het gaat hierbij om de volgende risico's:

Het risico van het niet conform plan realiseren van de voorgenomen besparingen is niet meer opgenomen in de programmabegroting 2018. Alle besparingen zijn per 2018 gerealiseerd.

Weerstandsvermogen volgend jaar

In vergelijking met de ingeschatte risico's moeten we nagaan wat er werkelijk aan weerstandsvermogen beschikbaar is. Bij het weerstandsvermogen gaan we uit van incidentele dekking. Mocht een risico zich voordoen en een structureel karakter hebben, dan vangen we de gevolgen eerst eenmalig op via het incidentele weerstandsvermogen. Vervolgens zoeken we via de kadernota een structurele oplossing.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de algemene reserve en de reserve weerstandsvermogen. Deze reserve is in het leven geroepen om financiële tegenvallers, die voortvloeien uit de risico's die genoemd zijn in de paragraaf weerstandsvermogen, op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen 2017 is als volgt:

Incidenteel weerstandsvermogen	2017	2018	2019	2020
<i>(x € 1.000)</i>				
Algemene reserve	14.306	14.306	14.306	14.306
Reserve weerstandsvermogen	4.869	4.869	4.869	4.869
Incidenteel saldo van de begroting	882	-	-	-
Totaal incidenteel weerstandsvermogen	-	-	-	-
TOTAAL	20.057	19.175	19.175	19.175

In de programmabegroting 2017 zijn alle risico's ingeschat op € 38,9 miljoen. Met een percentage is de kans aangegeven dat een bepaald risico zich voor kan doen. Voor 2017 is hiermee een schatting gemaakt dat er een weerstandsvermogen nodig is van € 4,2 miljoen. Zoals hiervoor aangegeven is het niet meer noodzakelijk het risico van het onderdeel Niet conform plan kunnen realiseren van voorgenomen besparingen op te nemen. Hiermee wordt het risico verlaagd naar € 4 miljoen.

Hoe hoger het weerstandsvermogen is ten opzichte van de risico's, des te meer zekerheid kan worden geboden. Wanneer we het weerstandsvermogen van € 20,1 miljoen delen door de in beeld gebrachte risico's is de uitkomst van de ratio 5,0. Bij een uitkomst boven een ratio van 2,0 is de risicodekking ruimschoots aanwezig. Een risicodekking met een ratio van 5,0 is hiermee een prima dekkingsgraad.

Kengetallen

Een aantal kengetallen illustreert de positie van de gemeente, waar het gaat om risico's en weerstandsvermogen. In de tabel hieronder wordt de waarde per kengetal voor 2016 en 2017 weergegeven.

Kengetal (x € 1.000)	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening
	2015	2016	2017	2017
1a netto schuldquote	63,0%	55,0%	77,0%	56,9%
1b netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	52,0%	47,0%	68,0%	48,4%
2 solvabiliteitsratio	24,0%	22,0%	18,0%	22,9%
3 grondexploitatie	7,6%	1,0%	0,7%	2,8%
4 struct. exploitatieruimte	2,5%	1,5%	2,0%	1,11%
5 belastingcapaciteit	114,0%	110,0%	105,0%	105,0%

Wat betekent welk kengetal

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente, bestaande uit zowel langlopende als kortlopende schulden, ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar. Bij de gecorrigeerde schuldquote worden verstrekte langlopende geldleningen ook van de schulden afgetrokken, hetgeen leidt tot een lagere schuldquote.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen van de gemeente (= de reserves en het gerealiseerde resultaat) en het balanstotaal.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond in exploitatie zich verhoudt ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling of de begroting structureel en reëel in evenwicht is, wordt een onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Van incidenteel is sprake als een bate of last zich maximaal drie achtereenvolgende jaren voordoet; is deze periode langer, dan spreken we van een structurele bate of last.

De structurele exploitatie-ruimte wordt bepaald door de som van het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. Deze som wordt uitgedrukt in een percentage van de totale baten.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoons-huishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorgaande jaar en dat uit te drukken in een percentage.

C - Onderhoud kapitaalgoederen

Met de kosten van onderhoud van kapitaalgoederen is vaak een substantieel deel van de begroting gemoeid. Deze onderhoudskosten zijn terug te vinden in meerdere programma's. Om een volledig beeld van alle onderhoudskosten aan kapitaalgoederen te verkrijgen hebben we in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen een dwarsdoorsnede van de gehele begroting gemaakt. Hiermee ontstaat een helder en compleet beeld, wat van belang is voor een goed inzicht in de financiële positie. De kapitaalgoederen zijn opgesplitst in wegen (waaronder ook bruggen), riolering, water, groen en gebouwen.

De gemeente wil op duurzame wijze de aanwezige infrastructurele voorzieningen in stand houden. Het gaat hierbij zowel om bovengrondse voorzieningen als om ondergrondse. Het onderhoud moet ertoe leiden dat de gebouwen en infrastructurele voorzieningen voldoen aan de functionaliteitseisen die hieraan gesteld zijn en worden. Sleutelwoorden zijn: veilig, schoon en heel, tegen zo laag mogelijke kosten.

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte. Dit betekent ook dat zij, wanneer hierin iets gebeurt, moet kunnen aantonen dat zij alles heeft gedaan wat in haar vermogen lag om het gevaar te voorkomen. Dit geldt voor alle aspecten van de openbare ruimte en speelt vooral wanneer het vermoeden bestaat dat de gemeente in haar onderhoudstaak is tekort geschoten.

Beheerplan

	Beheerplanning aanwezig	Beheerplan aanwezig	Vastgesteld door Raad of College	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen	ja	ja	Raad	ja	ja
Waterbouwkundige werken	nee	nee			
Riolering	ja	ja	Raad	ja	nee
Water	ja	ja	Raad	ja	nee
Groen	ja	ja	College	ja	nee
Speelruimte	ja	nee			
Gebouwen	ja	ja	College	ja	nee

Wegen

Het beleidskader voor het kapitaalgoed wegen is de laatste jaren een belangrijk bespreekpunt geweest. De gemeenteraad heeft ervoor gekozen (25 november 2010) dat alle wegen binnen de gemeente het kwaliteitsniveau 'basis' dienen te hebben. De raad heeft niet gekozen voor een gedifferentieerd kwaliteitsniveau. Daarnaast heeft de raad gekozen om het aanwezige achterstallig wegenonderhoud gefaseerd in te lopen.

In eerste instantie in tien jaar gerekend vanaf 2010, wat met ingang van 2013 aangepast is naar een temporisering in vijftien jaar.

De hiervoor benodigde financiële middelen zijn voor het genoemde raadsbesluit beschikbaar gesteld en opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierbij is sprake van een jaarlijks structureel bedrag om het basisniveau te behouden en een jaarlijks bedrag voor het wegwerken van de aanwezige achterstand in wegenonderhoud.

Waterbouwkundige werken

De gemeente heeft niet een beheerplan voor waterbouwkundige werken, omdat in de gemeente weinig waterbouwkundige werken zijn en het benodigde onderhoud hiervoor relatief laag is. De benodigde inspanning om een goed beeld te krijgen van de onderhoudstoestand staat in onze beleving niet in verhouding tot de te maken kosten voor onderhoud. Het is veel efficiënter om een bepaald percentage van de investeringswaarde van de waterbouwkundige werken per jaar te reserveren voor onderhoud. Eventuele gebreken en noodzakelijk onderhoud wordt door de medewerkers van de afdeling Beheer gesignaleerd. Verder is het niet altijd mogelijk om de onderhoudstoestand goed te bepalen; denk hierbij aan duikers die grotendeels of volledig onder water liggen. Voor individuele gevallen, bij grootschalig onderhoud of vervanging, wordt per geval in de kadernota geld gereserveerd.

Het Wetterskip Fryslân heeft het beheer en onderhoud van een aantal duikers en bruggen overgedragen aan de aanliggende eigenaren. Het Wetterskip heeft hun beleid geüniformeerd in de Provincie en heeft in dat verband een nieuwe legger kunstwerken vastgesteld. Als gemeente Achtkarspelen hebben wij, tezamen met Tytsjerksteradiel, hiertegen een zienswijze en bezwaar ingediend aangezien er geen financiële compensatie tegenover staat. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de afspraak dat de betreffende duikers (88 voor gemeente Achtkarspelen) pas per 1-1-2025 over gaan naar de gemeente Achtkarspelen zodat de gemeente tijd genoeg heeft om hier middelen voor vrij te maken in de meerjarenbegroting. Tot die tijd blijven deze duikers in beheer en onderhoud bij het Wetterskip.

Riolering

Gemeenten moeten op grond van de Wet milieubeheer beschikken over een actueel gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeenteraad stelt daartoe telkens voor een daarbij te bepalen periode een dergelijk plan vast.

Op 8 december 2016 heeft de gemeenteraad het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2021 vastgesteld. In het plan is aangegeven hoe er invulling wordt gegeven aan de van oudsher geldende zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater.

Daarbij is er ook een tijdstip aangeduid waarop/waarbinnen onderhoud/vervanging van voorzieningen plaatsvindt. De bijbehorende beheercyclus wordt ingevuld door middel van een kostendekkingsplan en het beschikbaar stellen van deze gelden via de begrotingen. Een speerpunt in het GRP is het voorkomen van wateroverlast en het inspelen op toekomstige klimaatontwikkelingen. Hiervoor is een regenwaterstructuurplan opgesteld. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van het GRP 2016-2021 gekozen om de variant wenselijk door te zetten.

Water

Het gemeentelijk waterplan is in 2009 vastgesteld en geeft inzicht in verantwoordelijkheden en bevordert de regionale samenwerking en integrale benadering van de waterketen. De gemeente heeft een watervisie opgenomen die richtinggevend is voor de beleidsontwikkeling van de komende jaren tot 2030 voor de thema's veiligheid, voldoende water, schoon water, afvalwater en zuivering, beheer en onderhoud, gebruik en beleving en samenwerking en organisatie. Het waterplan is daarna niet meer geactualiseerd. De knelpunten zijn reeds opgelost door uitvoering van maatregelen of verwerkt in watergebiedsplannen van het Wetterskip.

VNG, UvW, IPO, VeWin en het Rijk hebben met de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water de ambitie uitgesproken om in gezamenlijkheid de kosten in de waterketen voor de inwoners van Nederland te beperken. Ook de Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, Vitens en provincie Fryslân hebben deze gezamenlijke ambitie onderschreven. Hiervoor hebben de portefeuillehouders Water in 2010 een handtekening onder het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) gezet. Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten, Vitens en provincie Fryslân hebben besloten een vervolg te geven aan het Fries Bestuursakkoord Water Keten 2010-2015. Op 17 november 2016 is het Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020 ondertekend door alle deelnemende partijen.

Groen

Voor het groenonderhoud werken we met een groenbeheerplan (GBI). Hierdoor heeft de gemeente, zowel in de plan- als beheerfase, inzicht in de kosten van het beheer en onderhoud van het openbare groen. Op basis van deze informatie stellen we de jaarlijkse onderhoudsbudgetten vast.

Speelruimte

De gemeente heeft een speelruimteplan vastgesteld. Dit plan bevat het beleid voor planning, aanleg en behoud van buitenspeelruimte voor kinderen. Om aan de wettelijke onderhoudstaak te kunnen voldoen, beoordelen inspecteurs de speelplaatsen ter plaatse aan de hand van de eisen die in het Attractiebesluit zijn gesteld en redigeren logboeken en inspectiegegevens.

Gebouwen

Er is een actuele onderhoudsplanung voor gemeentelijke (openbare) gebouwen. Hierdoor hebben we een goed beeld van de staat van onderhoud van deze gebouwen. Voor een gedeelte van de gemeentelijke gebouwen gebeurt dit via een door de raad vastgesteld IHP voor bijvoorbeeld binnensportaccommodaties en welzijnsaccommodaties. Voor de overige gemeentelijke gebouwen, waar de gemeente verantwoordelijk voor is, zijn inventarisaties en inspecties uitgevoerd.

Op basis van de ingevoerde inspectiegegevens zijn meerjarenonderhoudsplanningen opgesteld (MOP's). Deze overzichten bieden een inzicht in de te verwachten onderhoudswerkzaamheden met bijbehorende benodigde budgetten voor de komende jaren. De beschikbaar gestelde budgetten waren voldoende om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren.

Totale onderhoudskosten per soort kapitaalgoed

Onderstaande tabel toont per soort kapitaalgoed het saldo van de werkelijke bedragen voor onderhoud in het begrotingsjaar 2017, alsmede ter vergelijking het geraamde bedrag en het verschil tussen beide.

Onderh.kosten kapitaalgoederen <i>(x € 1.000)</i>	Begroting 2017	Rekening 2017	verschil
Wegen	4.079	3.629	- 450
Riolering	1.571	1.570	- 1
Water	16	5	- 11
Groen	1.441	1.399	- 42
Speelruimte	56	33	- 23
Gebouwen	619	587	- 32
TOTAAL	7.782	7.223	- 559

Een toelichting op de afwijkingen is te vinden in programma 5.

D - Financiering

Bij financiering gaat het om het beheren van het geld binnen de gemeente. Dit houdt in dat steeds tijdig de financiële middelen aanwezig zijn om de rekeningen te kunnen betalen. Bij tekorten moet de gemeente bijlenen, overschotten moeten we tijdelijk bij de staat beleggen. De spelregels die hiervoor gelden zijn vastgelegd in met name de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido). In deze paragraaf zijn de belangrijkste aspecten die samenhangen met financiering nader toegelicht.

Treasurybeleid

Bij het treasurybeleid heeft de gemeente te maken met zowel landelijke wetgeving als de eigen spelregels. Deze laatste zijn vastgelegd in het treasurystatuut. In dit statuut, dat verplicht is op grond van de wet Financiering Decentrale Overheden, zijn onder andere de verantwoordelijkheden ten aanzien van de treasuryfunctie, de uitvoering hiervan en het risicobeheer opgenomen. De treasuryfunctie is in 2017 binnen de regels van wetgeving en het statuut uitgevoerd.

Schatkistbankieren

Vanaf december 2013 zijn gemeenten verplicht hun eventuele overtollige tegoeden te beleggen in de Nederlandse schatkist. Dit zogenaamde "schatkistbankieren" heeft een verlagend effect op de Nederlandse EMU-schuld. Om efficiencyredenen is het daarbij toegestaan een relatief gering bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist te houden. Dit bedrag, het zogenaamde drempelbedrag, bedraagt voor onze gemeente in 2017 € 552.000. Het gemiddelde tegoed van de gemeente over een kwartaal mag niet hoger zijn dan deze drempel.

Onderstaande tabel toont het gemiddelde tegoed over de vier kwartalen:

Gemiddeld tegoed <i>(x € 1.000)</i>	Bedrag 2017
Kwartaal 1	409
Kwartaal 2	439
Kwartaal 3	420
Kwartaal 4	324

Uit de tabel blijkt dat de gemeente het drempelbedrag niet heeft overschreden.

Renterisico

Grote schommelingen in de stand van de rente voor financieringen kunnen er voor zorgen dat de rente die de gemeente aan de bank betaalt ook sterk fluctueert. Daarom bepaalt de wet Fido (financiering decentrale overheden) dat gemeenten aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm moeten voldoen.

Kasgeldlimiet

Om tijdelijke tekorten op de lopende rekening aan te vullen trekt de gemeente kortlopende geldleningen aan. Het voordeel van dit type leningen is dat het rentepercentage zeer laag is. Dit mag tot aan een bepaald maximum, de kasgeldlimiet. Deze limiet beperkt dus het renterisico op financieringen voor de korte termijn.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen x € 1 miljoen)	2017
Begrotingstotaal per 1 januari	73,7
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	6,3

Uit de tabel blijkt dat de gemeente in 2017 maximaal € 6,3 miljoen aan kortlopende geldleningen mocht aantrekken. Deze middelen werden aangetrokken in de vorm van kasgeldleningen bij de huisbankier van de gemeente, de BNG. In alle vier kwartalen van 2017 heeft de gemeente de kasgeldlimiet niet overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op financieringen voor de lange termijn. Deze norm bepaalt dat het totaal van de aflossingen en het bedrag waarop een renteherziening van toepassing is in ieder jaar niet meer mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de renterisiconorm voor 2017 weergegeven.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1 miljoen)	2017
Begrotingstotaal per 1 januari	73,7
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%
Renterisiconorm	14,7
Renterisico op de vaste schuld	2,2
Ruimte onder renterisiconorm	12,5

Ontwikkeling financieringsbehoefte

In de begroting van 2017 ging de gemeente er in de treasury paragraaf van uit dat onder invloed van een licht aantrekkende economische conjunctuur de tarieven voor langlopende financieringen licht zouden stijgen. Voor een deel is die verwachting uitgekomen. Rond maart 2017 werd een piek bereikt van 0,91% voor een 10-jaars vaste geldlening. Daarna daalden de tarieven echter weer naar een niveau van rond 0,7%.

De tarieven voor kortlopende financieringen stonden ook in 2017 op een historisch laag niveau. Gedurende het hele jaar schommelde het tarief voor een 1-maands geldlening op 0,35% negatief. Dit maakte deze financieringsvorm aantrekkelijk om in de financieringsbehoefte te voorzien.

In de eerste helft van het jaar was er sprake van een relatief gering tekort op de lopende rekening. Dit tekort is aangevuld met kortlopende geldleningen. In de tweede helft van 2017 liepen uitgaven en inkomsten met elkaar in de pas en hoefde geen beroep meer op de geldmarkt te worden gedaan.

Renteschema

Met ingang van begrotingsjaar 2017 bevat de paragraaf financiering een renteschema conform de notitie rente van de commissie BBV. Dit schema biedt een cijfermatig inzicht in de rentelasten en de manier van toerekening en ziet er voor 2017 als volgt uit:

Renteschema begrotingsjaar 2017 (x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten lange financiering	433
Externe rentelasten korte financiering	17
Externe rentebaten (WoonFriesland)	158
Externe rentebaten (MOA)	10
Externe rentebaten korte financiering	21
Saldo externe rentelasten	261
Rente toe te rekenen aan de bouwgrondexploitatie	-1
Rente toe te rekenen wegens projectfinanciering	158
Rentebaten van doorverstrekte leningen projectfinanciering	158
Saldo door te berekenen externe rente	262
Rente eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante	0
Aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toe te rekenen rente	262
Boekwaarde vaste activa per 1-1-2017	72.276
Boekwaarde leningen woningbouw per 1-1-2017	5.429
Boekwaarde voor berekening omslagrentepercentage per 1-1-	66.847
Omslagrentepercentage	0,39%
Omslagpercentage afgerond	0,40%
Werkelijk aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toeger.	267
Renteresultaat op taakveld treasury	5

Het renteresultaat is een administratief resultaat en betreft het verschil tussen het saldo van de externe rentelasten en de aan de programma's toegerekende rentelasten. Dit renteresultaat heeft geen invloed op het begrotings- en/of rekeningsaldo.

Overzicht langlopende geldleningen

Ultimo 2017 bedraagt de langlopende schuld van de gemeente € 39,2 miljoen. De tabel hieronder toont de samenstelling en het verloop daarvan. Een deel van de leningen heeft de gemeente doorgeleend aan WoonFriesland. Volgens het huidige beleid verstrekt de gemeente geen geldleningen meer aan woningbouwinstellingen. De leningenportefeuille ten behoeve WoonFriesland vervalt na aflossing van de laatste termijn.

Opgenomen leningen (bedragen x € 1 miljoen)	Stand 1-1-2017	Nieuwe leningen	Aflossingen	Stand 31-12-2017
Gemeente Achtkarspelen	41,6	0,0	2,4	39,2
waarvan doorgeleend aan WoonFriesland	5,4	0,0	0,2	5,2
Netto gemeente Achtkarspelen	36,2	0,0	2,2	34,0

E - Bedrijfsvoering

Met de verplichte opname van het onderdeel Overhead in de programmabegroting zijn de onderwerpen die voorheen in deze paragraaf werden beschreven opgenomen in het programma Overhead.

In deze paragraaf wordt op onderdelen een inhoudelijke verdieping gegeven. Op het gebied van HRM zijn de volgende beleidsontwikkelingen op te merken:

Employee- en management-selfservice (E-HRM)

Medewerkers hebben de beschikking over en beheren hun eigen personele gegevens en regelen zoveel mogelijk hun eigen zaken. Op de persoonlijke site kan men het eigen digitale personeelsdossier inzien, loopbaanverkenningen doen, jaargesprekken (gesprekken in de werkbegeleidingscyclus) voorbereiden en diverse acties zelf inzetten (zoals reisdeclaraties e.a.). Ook het management handelt vanuit de integrale verantwoordelijkheid veel personele zaken (verzuim, mutaties, in-uitdienst, etc.) zelf af.

In de ultieme flexibele organisatie zal ook HRM zichzelf opnieuw moeten uitvinden, en continu haar toegevoegde waarde, voorbij personeelszaken en P&O, zichtbaar maken. Traditionele HR processen (performance management, werving & selectie, beloningsbeleid) zullen meer en meer door de organisatie zelf worden georganiseerd. HRM zal haar meerwaarde moeten leveren als het gaat om de manier waarop de organisatie werkt. En ook op de weg naar een meer flexibele organisatie kan HRM daarmee een cruciale rol spelen, met kernvragen als "hoe spelen we in op de dynamiek van de arbeidsmarkt?", "hoe krijgen we talent binnen en behouden we onze toppers?", "hoe stimuleren we flexibiliteit?", "hoe geven we invulling aan eigen verantwoordelijkheid en hoe ontwikkelen we het benodigde leiderschap?", "hoe verankeren we de gewenste manier van werken in onze cultuur en maken we dit expliciet in alles wat we doen?" en "hoe zorgen we voor de eerste echte stap?"

F - Verbonden partijen

Bij de realisatie van beleidsvoornemens is het vaak noodzakelijk dat we bepaalde relaties met derden aangaan. In een aantal gevallen zijn dergelijke relaties uitgegroeid tot een zodanige vorm dat de gemeente zeggenschap en financiële belangen in die derde partij heeft gekregen. In dat geval is er sprake van een zogenaamde verbonden partij.

Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Het doel van deze paragraaf is om de gemeenteraad en inwoners inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente Achtkarspelen inzake door derden uit te voeren processen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is.

Wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap kan uitoefenen via een bestuurszetel, dan wel via stemrecht.

Van een financieel belang is sprake wanneer aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld, dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat. Ook is er sprake van een financieel belang wanneer een zekerheid is gegeven, waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Overzicht verbonden partijen

De gemeente Achtkarspelen heeft in 2017 met de volgende verbonden partijen een relatie:

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 04 Werk en Inkomen)</i>		
vestigingsplaats	Drachten		
openbaar belang	<p>De wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot de Wet Sociale Werkvoorziening zijn door de deelnemende gemeenten ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling (SW Fryslân). Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie, maar heeft de taken uitbesteed aan de NV Caparis. De deelnemende gemeenten zijn rechtstreeks aandeelhouder van de NV. Onze gemeente heeft hierin een belang van 8,8%.</p> <p>Per 1 januari 2015 treedt de Participatiewet in werking. Met de inwerkingtreding van deze wet, komt de Wet sociale werkvoorziening te vervallen. De ambtelijke begeleidingscommissie is bezig met de voorbereidingen ten aanzien van de afbouw SW. Gemeenten zijn verplicht om beleid te maken voor het realiseren van beschut werk en deze lokale invulling in een verordening vast te leggen. Het Rijk gaat de inzet van de voorziening beschut werk ook monitoren. Er zal daarom concrete besluitvorming door de GR SW Fryslân moeten plaatsvinden over de afbouw van de bestaande SW en de invulling van de Participatiewet.</p>		
visie op de verbonden partij	Herstructurering moet verder vorm gegeven worden.		
beleidsvoornemens	Afspraken maken omtrent herstructurering.		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
toelichting			
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur		
risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 690
einde	€ 0	€ 690	€ 625
Vreemd vermogen			
begin		€ 8	€ 8.226
einde	€ 14	€ 8.226	€ 6.394
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			€ 0
<i>Bron</i>	<i>Jaarrekening 2017</i>		

Toelichting -

Naam	Veiligheidsregio Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 07 Veiligheid)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> · Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziektenbestrijding; · Ondersteuning van de Friese gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van gezondheidsbeleid; · Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, alsmede hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen. 		
visie op de verbonden partij	Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gemeenschappelijke regelingen GGD Fryslân en Brandweer Fryslân opgeheven en zijn beide organisaties ondergebracht in de nieuwe gemeenschappelijke regeling Hulpverleningsdienst Fryslân.		
beleidsvoornemens	<p>Een belangrijke stap is de ontwikkeling en afronding van Dekkingsplan 2.0 Samen paraat. De ontwikkeling van de brandweer is hierin beschreven. De nieuwbouw van kazernes en vervanging van materieel staat hierin centraal. Verder is de vakbekwaamheid van brandweerpersoneel een belangrijk thema.</p> <p>Voor de gezondheid zijn de wettelijke taken en de ontwikkeling van het rijksvaccinatieprogramma belangrijke ontwikkelingen. Verder worden genoemd de uitzetting vergunninghouders en preventieaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling.</p>		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
toelichting			
bestuurlijk belang	Deelname in algemeen bestuur		
risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin		€ 2.116	€ 2.342
einde		€ 2.343	€ 3.042
Vreemd vermogen			
begin		€ 52.702	€ 53.790
einde		€ 53.790	€ 55.525

Verwacht financieel resultaat

begroot	€ 0	€ 0
werkelijk		€ 1.271

Bron Jaarrekening 2017 Veiligheidsregio

Toelichting

Naam Welstandscommissie Hûs en Hiem

alle bedragen x € 1.000

(zie ook programma 06 Ontwikkeling)

vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	-
visie op de verbonden partij	Het voorzien van de gemeente in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet en adviesing over toepassing van de Monumentenwet en de Monumentenverordening.
beleidsvoornemens	<ul style="list-style-type: none"> > Handhaven van nije pleats methode: bij de bouw van grotere stallen gezamenlijk met de boer vanuit meerdere disciplines kijken naar optimale inpassing in het landschap. > Deelname in het monumenten spreekuur: samen met Steunpunt Monumentenzorg Fryslân en de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed integraal adviseren over planvorming tav monumenten. > Kwaliteitsteams: bij gemeente overstijgende infrastructuur of ontwikkelgebieden deelnemen in een multidisciplinair team tav de ruimtelijke kwaliteit.

financieel belang gemeente	2015	2016	2017
			€ 0

toelichting	
bestuurlijk belang	Een wethouder van de gemeente is lid van het AB van Hûs en Hiem.
risicoprofiel	 [Laag]

<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin	€ 138	€ 184	€ 166
einde	€ 184	€ 166	€ 322
Vreemd vermogen			
begin	€ 97	€ 77	€ 107
einde	€ 77	€ 107	€ 94
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			€ 156

Bron Jaarrekening 2017

Toelichting	-	-	-
--------------------	---	---	---

Naam		FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)		
	<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 06 Ontwikkeling)</i>		
vestigingsplaats		Grou		
openbaar belang		-		
visie op de verbonden partij		De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is een gemeenschappelijke regeling van provincie, gemeenten en waterschap in Friesland. De gemeente heeft een deel van haar milieutaken op het gebied van vergunning verlening en toezicht houden verplicht aan deze organisatie uitbesteed. Daarnaast kan de gemeente vrijwillig extra taken bij deze organisatie uitbesteden (zogenaamde plus taken).		
beleidsvoornemens		De FUMO is gestart in 2014. De organisatie heeft moeite om met het toegekende budget haar basis en plustaken volledig uit te voeren. In 2017 is er met alle deelnemers een ontwikkelprogramma gestart onder de naam FUMO 2.0 met als doel om de organisatie te verbeteren zodanig dat zij haar volledige taak binnen het toegekende budget gaat uitvoeren.		
financieel belang gemeente		2015	2016	2017
				€ 0
toelichting				
bestuurlijk belang				
risicoprofiel		 [Middel]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>		2015	2016	2017
Eigen vermogen				
begin			€ 1.160	€ 431
einde			€ 431	€ 6
Vreemd vermogen				
begin			€ 1.273	€ 1.652
einde			€ 1.652	€ 3.883
Verwacht financieel resultaat				
begroot			€ 0	€ 0
werkelijk			€ -411	€ -198
<i>Bron</i>		<i>Jaarrekening 2017</i>		
Toelichting		-	-	-

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen–Tytsjerksteradiel		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 08 Dienstverlening)</i>		
vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum		
openbaar belang	De Werkmaatschappij 8KTD is een samenwerkingsverband op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waarbij gezamenlijk taken op het terrein van dienstverlening en bedrijfsvoering worden uitgevoerd, die leiden tot een behoud van de kwaliteit van de dienstverlening aan onze inwoners.		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	In 2017 is de samenwerking tussen beide gemeenten in de Werkmaatschappij 8KTD geëvalueerd. De beide colleges en raden hebben besloten tot verbetering en doorontwikkeling van de samenwerking. In 2018 wordt dit nader uitgewerkt.		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
toelichting			
bestuurlijk belang	Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitters van beide colleges en één wethouder per gemeente. Het Algemeen Bestuur bestaat uit de leden van de twee colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten.		
risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin		€ 0	€ 0
einde		€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin		€ 0	€ 5.142
einde		€ 5.142	€ 10.341
Verwacht financieel resultaat			
begroot		€ 0	€ 0
werkelijk			€ 0
<i>Bron</i>	<i>Jaarrekening 2017</i>		
Toelichting	-	-	

Stichting / Vereniging

Naam	Stichting Simke Kloostermanlien		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 01 Mienskip)</i>		
vestigingsplaats	Twijzel		
openbaar belang	-		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
			€ 1
toelichting			
bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin			
einde			
Vreemd vermogen			
begin			
einde			
Verwacht financieel resultaat			
begroot			
werkelijk			
<i>Bron</i>	-		
Toelichting	-	-	De Simke Kloostermanprijs is een driejaarlijkse prijs; subsidiebedrag is € 1.000.

Naam	Stichting Markant Friesland		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 01 Mienskip)</i>		
vestigingsplaats	Buitenpost		
openbaar belang	Met het aanstellen van een coördinator wordt de kwaliteit van en de samenwerking tussen de musea in Noordoost Fryslân vergroot, met als beoogd effect toename van recreatie en toerisme.		
visie op de verbonden partij	De activiteiten van Markant Friesland leveren een bijdrage aan de doelstelling 'meer actieve en passieve cultuurparticipatie'.		
beleidsvoornemens	De gemeenten verstrekken gedurende de jaren 2017 t/m 2020 een bedrag van € 4.500 (hierboven afgerond op € 5.000).		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017

				€ 5
toelichting				
bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur			
risicoprofiel	 [Laag]			
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017	
Eigen vermogen				
begin				
einde				
Vreemd vermogen				
begin				€ 0
einde				€ 0
Verwacht financieel resultaat				
begroot				€ 0
werkelijk				€ 0
<i>Bron</i>	-			
Toelichting	-	-		Directeur Kruidhof is secretaris van Stichting Markant Friesland. De stichting ontvangt gedurende de periode 2017 t/m 2020 jaarlijks € 4.500 van Achtkarspelen voor het aanstellen van een coördinator (afgerond € 5.000). De zes gemeenten in Noordoost Fryslân verstrekken jaarlijks eenzelfde subsidiebedrag.

Naam	MOA
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 04 Werk en Inkomen)</i>
vestigingsplaats	Surhuisterveen
openbaar belang	De gemeente heeft de opdracht om inwoners te laten participeren naar vermogen vanuit de WSW, de participatiewet en de WMO.
visie op de verbonden partij	De gemeente Achtkarspelen beschikt over een lokaal werkbedrijf waarin inwoners activiteiten kunnen ontwikkelen die ze dichterbij de arbeidsmarkt brengen of lokaal van waarde laten zijn.

beleidsvoornemens	De MOA start in januari 2017 op een fysieke locatie in Surhuisterveen. In 2017 gaat MOAi Grien van start. Binnen MOAi Grien werken WSWers in het openbaar groen, in opdracht van de gemeente. De besteksopdracht aan Caparis is opgezegd hiervoor. In 2017 ontwikkelt de MOAi Wûrk nieuwe activiteiten, in samenspraak met de deelnemers, werkgevers en werkmaatschappij waardoor mensen hun talenten leren (her)kennen en inzetten.		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017 € 487
toelichting	De daadwerkelijke herstructurering van Caparis is opnieuw vertraagd. Hierdoor wordt ook de opbouw van de MOA beïnvloed omdat het beeld is dat alle Achtkarspelse WSWers via de MOA werkzaam zijn. Nu is dit alleen nog voor de groenmedewerkers het geval.		
bestuurlijk belang risicoprofiel			
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin			€ 0
einde			€ 212
Vreemd vermogen			
begin			€ 0
einde			€ 831
Verwacht financieel resultaat			
begroot			€ -/-91
werkelijk			€ 212
<i>Bron</i>	-		
Toelichting	-	-	Financieel belang o.b.v. lening aan de MOA. Concept Jaarrekening 2017

Vennootschap / Coöperatie

Naam	OMRIN NV (Fryslân Miljeu)
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 05 Leefomgeving)</i>
vestigingsplaats	Leeuwarden
openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval

visie op de verbonden partij OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken”

beleidsvoornemens -

financieel belang gemeente 2015 2016 2017

toelichting

bestuurlijk belang

risicoprofiel ● [Middel]

Kerncijfers verbonden partij 2015 2016 2017

Eigen vermogen

begin € 5.796 € 6.970 € 7.412

einde € 6.970 € 7.412 € 7.908

Vreemd vermogen

begin € 16.871

einde € 9.300 € 16.979

Verwacht financieel resultaat

begroot

werkelijk € 1.167

Bron

Jaarstukken en begrotingen NV Fryslân Miljeu
(<http://omrindigitaaljaarsverslag.nl>)

Toelichting - - -

Naam NV Bank Nederlandse Gemeenten

alle bedragen x € 1.000 (zie ook programma 09 Dekkingsmiddelen)

vestigingsplaats Den Haag

openbaar belang De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten van voorzieningen.

visie op de verbonden partij	De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en is een betrouwbare en solide dienstverlener. De deelname in het aandelenkapitaal zien wij als een duurzame belegging.		
beleidsvoornemens	De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal en is bij de bank aangesloten voor het betalingsverkeer. Er zijn geen voornemens dit te veranderen.		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017 € 219
toelichting			
bestuurlijk belang	Deelname in het aandelenkapitaal		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin	€ 3.582.000	€ 4.163.000	€ 4.486.000
einde	€ 4.163.000	€ 4.486.000	€ 4.953.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 149.891.000	€ 145.317.000	€ 149.483.000
einde	€ 145.317.000	€ 149.483.000	€ 135.041.000
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk			€ 393.000
<i>Bron</i>	<i>Jaarstukken 2017</i>		

Toelichting	-	-	-
Naam	Eneco		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 09 Dekkingsmiddelen)</i>		
vestigingsplaats	Rotterdam		
openbaar belang	Energieleverancier.		
visie op de verbonden partij	Achtkarspelen heeft aandelen in Eneco. De verhouding tot het aandelenbezit in het totale eigen vermogen is onze zeggenschap gering. Wel wordt er jaarlijks een rendement op de belegging behaald. De nettowinst wordt voor de helft uitgekeerd aan de aandeelhouders. Het jaarlijks dividend geeft hiermee een behoorlijke structurele bate op de begroting.		
beleidsvoornemens	De verplichte splitsing van Eneco in bedrijven voor de energieleverantie en distributienetwerk Stedin is voor de gemeente een belangrijk keuze moment omtrent het aandelenpakket. De aandelen Eneco zullen vermoedelijk worden verkocht. De gemeente is dan alleen nog aandeelhouder in het distributienetwerk van Stedin.		

financieel belang gemeente	2015	2016	2017
			€ 947

toelichting

bestuurlijk belang
risicoprofiel

Deelname aandelenkapitaal
 [Middel]

<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin	€ 5.188.000	€ 5.350.000	€ 3.121.000
einde	€ 5.350.000	€ 5.310.000	€ 2.869.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 4.900.000	€ 4.551.000	€ 1.952.000
einde	€ 4.551.000	€ 4.502.000	€ 2.787.000
Verwacht financieel resultaat			
begroot			
werkelijk		€ 192.000	€ 127.000

Bron

Jaarstukken 2017

Toelichting	De dividenduitkering kan wijzigen wanneer er een splitsing komt tussen de gaslevering en het distributienetwerk.	Interimdividend in 2016 bedraagt € 188.680,-.	De gemeente ontvangt ca. € 200.000 dividend per jaar.
--------------------	--	---	---

Naam	Caparis NV		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 04 Werk en Inkomen)</i>		
vestigingsplaats	Drachten		
openbaar belang	De NV is verantwoordelijk voor het bieden van werk aan WSW-ers.		
visie op de verbonden partij	Beschut werken in het kader van de WSW voert Caparis NV uit voor de gemeente achtkarspelen, begeleid werken, detacheringen en beschut buiten voert de MOA uit.		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
			€ 160
toelichting			
bestuurlijk belang			

risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin		€ 10.131	€ 13.920
einde		€ 13.920	€ 16.091
Vreemd vermogen			
begin		€ 13.210	€ 9.966
einde		€ 9.966	€ 7.505
Verwacht financieel resultaat			
begroot		€ 2.914	€ 2.813
werkelijk			€ 2.171
<i>Bron</i>	-		
Toelichting	-	Financieel belang berekend obv deelneming in % * eigen vermogen.	Cijfers op basis van jaarrekening Caparis.

Naam	OMRIN NV (Afvalsturing Friesland)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 05 Leefomgeving)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval.		
visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken"		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017
toelichting			
bestuurlijk belang			
risicoprofiel	 [Middel]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin	€ 41.939	€ 43.108	€ 44.721

einde	€ 43.108	€ 44.721	€ 48.680
Vreemd vermogen			
begin	€ 184.584	€ 183.242	€ 180.871
einde	€ 183.242	€ 180.871	€ 160.130
Verwacht financieel resultaat			
begroot		€ 1.839	€ 2.256
werkelijk			€ 4.080

Bron *Jaarstukken en begrotingen Afvalsturing Friesland NV*
(<http://omrindigitaaljaarsverslag.nl>)

Toelichting	-	-	Het jaarresultaat van Afvalsturing bedroeg (na belastingen) ruim € 4.000.000. Dit bedrag wordt na uitkering van het dividend (totaal € 125.000) toegevoegd aan de reserves.
--------------------	---	---	---

Naam	Stedin		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 09 Dekkingsmiddelen)</i>		
vestigingsplaats	Rotterdam		
openbaar belang	Energielevering		
visie op de verbonden partij	De aandelen Stedin komen uit de verplichte splitsing van Eneco in een netwerkgroep (Stedin) en een energiebedrijf (Eneco). De dividenduitkering van beide bedrijven blijft naar verwachting gelijk ten opzichte van de eerdere dividenduitkering.		
beleidsvoornemens	De aandelen Stedin blijven bij de mogelijke verkoop van aandelen in eigendom van de gemeenten. De aandelen Eneco zullen vermoedelijk worden verkocht.		
financieel belang gemeente	2015	2016	2017 € 947
toelichting			
bestuurlijk belang	Deelname aandelenkapitaal		
risicoprofiel	 [Middel]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2015	2016	2017
Eigen vermogen			
begin			€ 5.310.000
einde			€ 2.583.000
Vreemd vermogen			
begin			€ 4.486.000

einde € 3.968.000

Verwacht financieel resultaat

begroot

Werkelijk € 424.000

Bron jaarstukken 2017

Toelichting - - -

G - Grondbeleid

Op grond van wettelijke voorschriften moet in de jaarstukken het grondbeleid in een aparte paragraaf worden opgenomen, dit met als doel het grondbeleid transparant te maken zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende rol kan vervullen.

Visie op grondbeleid en de uitvoeringswijze

In het gemeentelijk grondbedrijf worden gronden beheerd, die door bestemmingsplanprocedures en besluitvorming zijn aangewezen voor woningbouwdoeleinden en/of bedrijfsmatige/industriële doeleinden (gronden in exploitatie). Conform de besluiten van de gemeenteraad zijn op diverse locaties binnen de gemeente gronden in exploitatie. Op basis van het woonplan en de beschikbare woningbouwcontingenten vindt uitgifte van bouwrijpe kavels plaats. In de afgelopen periode is bij herhaling aandacht gevraagd voor demografische ontwikkelingen, die tot vertraging en aanpassingen kunnen leiden. Voor het gemeentelijk grondbedrijf geldt dat de te behalen "winst" het verhogen van kwaliteit van leefomgeving en leefbaarheid is.

Op 11 december 2008 heeft de gemeenteraad een nota grondbeleid vastgesteld. Deze nota is door de gewijzigde regelgeving en de aankomende veranderingen vanwege de Omgevingswet niet meer één-op-één toepasbaar. Om die reden worden in de kadernota middelen vrijgemaakt om de nota grondbeleid te herzien.

Het college geeft invulling aan het in de nota vastgesteld beleid. De belangrijkste consequenties uit de nota grondbeleid zijn:

- de keuze voor het voeren van een actief grondbeleid;
- het college van burgemeester en wethouders is een budget tot € 1.000.000 (excl btw) gegeven voor het doen van strategische (vastgoed) aankopen, onder de voorwaarde van verantwoording achter af;
- winstuitname op basis van de voorschriften van de BBV.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Voor bouwgronden in exploitatie

Rentetoerekening en disconteringsvoet. De rente die wordt toegerekend aan grondexploitatie moet worden gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen. In 2017 was deze 0,44% in plaats van de geprognosticeerde 1,95%. Dit lagere rentepercentage geeft een positiever resultaat.

De disconteringsvoet is in de BBV vastgesteld op 2,0%. Deze is toegepast bij het bepalen van de resultaten op netto contante waarde. Hierdoor worden de resultaten net iets lager.

Voor strategische gronden

Zolang gronden nog niet de classificatie van bouwgrond in exploitatie hebben, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'. De voorwaarden die in acht moeten worden genomen is dat gronden en vastgoed binnen een redelijke termijn worden omgezet naar een Bouwgrond in exploitatie (BIE) en/of worden verkocht.

Waardering van strategische gronden.

De waardering van de strategische gronden wordt bepaald door;

1. Regelgeving

In de BBV 2016 is een overgangperiode opgenomen waarin ruwe bouwgronden van de juiste waardering moeten worden voorzien. Op peildatum 31 december 2019 dienen alle gronden gewaardeerd te zijn tegen een waarde die overeenstemt met de bestemming die ze volgens het geldende bestemmingsplan hebben.

2. Beleidskeuzes

Er zijn ontwikkelingen in het beleidsveld Volkshuisvesting die invloed hebben op de waardering van de strategische gronden. Onderstaande tekst komt uit het vastgestelde woningbouwprogramma 2014-2020:

De cijfermatige trends die in de Woonvisie in beeld zijn gebracht, wijzen erop dat aan grote aantallen nieuwe woningen geen behoefte meer zal zijn. We nemen daarom voorlopig afscheid van een aantal grote uitbreidingsplannen die voorzien waren voor de periode na 2016, zoals Lutkepost fase II in Buitenpost, Vierhuisterweg fase II in Surhuisterveen, IJsbaanlocatie en kassencomplex in Buitenpost en Koartewyk 2e fase in Boelenslaan.

In 2017 is geanticipeerd op de regelgeving door de strategische gronden te waarderen tegen de nu geldende bestemming. Daarin is tevens in meegenomen dat een aantal gronden voorlopig niet meer voor woningbouw bestemd worden. Dit leidt tot een afwaardering van de strategische gronden in 2017 van € 481.130.

Tevens heeft een nabetaling van € 1.090.000 plaatsgevonden aan een oorspronkelijke grondeigenaar omdat op een deel van de strategische gronden in Buitenpost commercieel wordt gebruikt voor een Sinnegreide.

Initiële plankosten

Achtkarspelen neemt haar bouwgrondexploitaties pas in exploitatie op het moment dat de uitvoering van een exploitatie voor wat het bestemmingsplan betreft mogelijk is. In de begroting 2017 is gesteld dat de initiële plankosten niet langer geactiveerd mogen worden en dat deze kosten vanaf 1 januari 2016 in de Algemene Dienst vallen. Er is geconstateerd dat dit niet de juiste interpretatie is van de regelgeving zoals opgenomen in de "notitie Grondexploitaties 2016" uitgebracht door de commissie BBV in maart 2016. De werkwijze is daarom aangepast.

Het activeren van voorbereidingskosten voor grondexploitaties als kosten van onderzoek en ontwikkeling onder de immateriële vaste activa is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

1. de kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst van het Bro (besluit ruimtelijke ordening); én
2. de kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; én

3. plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, moeten bestuurlijke instemming hebben, wat blijkt uit een raadsbesluit of – indien gedelegeerd – een collegebesluit.

Het gevolg van de aanpassing is hierdoor financiële dekking ontstaat de opstartfase van ontwikkelprojecten.

Marktomstandigheden en Krimp

In 2017 is er nog een zeer beperkte vraag geweest naar woningbouwkavels. Er was een verkoop 20 woningbouwkavels gepland en er zijn er acht daadwerkelijk verkocht. Desondanks lijkt de markt de eerste voorzichtige tekenen van herstel te tonen. Er ontstaat meer vraag naar kavels en er vinden weer verkopen plaats. Op het gebied van bedrijventerreinen is er in 2017 een aantal kavels verkocht. Ook hier blijft de verkoop achter op de planning. Er was een verkoop van 2,30 hectare gepland in 2017 en er is 0,85 hectare verkocht.

Geprognosticeerd resultaat en risico's totale grondexploitatie

De in de begroting opgenomen winstneming voor 2017 was; Mûnewyk € 420.000.

In de BBV zijn tevens nieuwe regels betreffende de winstneming op BIE's opgenomen. In de jaarrekening van 2016 werden nog andere constructies gedoogd. Bij de jaarrekening 2017 is de toepassing van de nieuwe regelgeving doorgevoerd.

Voor winstneming geldt de *percentage of completion methode* (POC): voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

Naast de winst die genomen is door de toepassing van de POC is er ook winst genomen in verband met de afsluiting van complex 378 (Dalweg e.o.) in 2017.

Het toepassen van de POC-methode betekent een gedeeltelijke verschuiving in de tijdsplanning naar 2017 van de voorziene winsten in de bouwgrondexploitaties. Voorheen werd de winstneming gepland bij realisatie van 70% van de opbrengsten. Dit heeft geleid tot de onderstaande winstnemingen in 2017:

Complex	2017
<i>Woningbouw</i>	
Complex 002 - De Boppelannen II	€ 54.344
Complex 003 - Vierstromenland	€ 113.940
Complex 007 - Nije Jirden- Zuid	€ 81.818
Complex 010 - Munewyk	€ 359.685
<i>Bedrijventerreinen</i>	
Complex 369 - Oastkern	€ 1.822.863
Complex 378 - Dalweg e.o.	€ 17.030
Totaal	€ 2.449.680

Door de toepassing van de voorgeschreven methode van winstneming wijzigingen tevens de te nemen resultaten voor de toekomstige jaren.

Complexen in exploitatie <i>(x € 1.000)</i>	2017	2018	2019	2020	2021
Verwacht resultaat 2017- 2021 volgens programmabegroting 2017	420	578	75	500	-
Werkelijk resultaat 2017	2.450				
Bijgestelde verwachting 2018- 2021		126	96	99	100

H. Overzicht taakvelden versus programma's

De indeling van taakvelden met onderstaande nummering is met ingang van 2017 verplicht en van belang voor de intergemeentelijke vergelijking van informatie. De toedeling van deze taakvelden aan gemeente-eigen programma's is aan de gemeenten zelf. Hieronder is de vertaling van de taakvelden per programma weergegeven.

Verdeling (hoofd)taakvelden over de programma's

Saldi begroting en rekening vóór stortingen in en onttrekkingen aan de reserves

(negatieve bedragen zijn nadelig, positief bedragen zijn voordelig)		Begroting	Rekening	Saldo
Programma	01 Mienskip	-2.736	-2.893	-158
Hoofdtakveld 5. Sport, cultuur en recreatie				
5.1	1.2 Sport	-272	-307	-35
5.2	1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	-1.256	-1.133	123
5.3	1.3 Cultuur	-366	-358	9
5.6	1.3 Cultuur	-536	-535	1
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
6.1	1.4 Uitvoeringskosten Mienskip	-306	-561	-255
Programma	02 Onderwijs en Jeugdbeleid	-2.779	-2.817	-38
Hoofdtakveld 4. Onderwijs				
4.2	2.1 Onderwijs	-1.013	-1.026	-12
4.3	2.3 Uitvoeringskosten Onderwijs en Jeugdbeleid	-1.406	-1.399	7
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
6.1	2.2 Jeugdbeleid	-360	-387	-26
6.2	2.3 Uitvoeringskosten Onderwijs en Jeugdbeleid			
Hoofdtakveld 7. Volksgezondheid en milieu				
7.4	2.1 Onderwijs		-6	-6
Programma	03 Preventie en Zorg	-17.506	-19.049	-1.543
Hoofdtakveld 4. Onderwijs				
4.3	3.1 Jeugd	-103	-7	96
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
6.1	3.3 Uitvoeringskosten Zorg	-1.854	-1.388	466
6.2	3.1 Jeugd	-2.566	-3.161	-595
6.6	3.2 Zorg	-640	-551	89
6.71	3.2 Zorg	-6.257	-5.951	305
6.72	3.1 Jeugd	-4.522	-6.115	-1.593
6.81	3.2 Zorg	475	369	-106
6.82	3.1 Jeugd	-810	-792	18

Hoofdstaakveld 7. Volksgezondheid en milieu

7.1	3.2	Zorg	-1.230	-1.455	-226
7.5	3.2	Zorg		3	3

Programma	04 Werk en Inkomen	-9.229	-9.465	-236
------------------	---------------------------	---------------	---------------	-------------

Hoofdstaakveld 6. Sociaal domein

6.1	4.1	Participatie	-15	-14	1
6.3	4.3	Uitvoeringskosten Werk en Inkomen	-2.494	-2.809	-315
6.4	4.1	Participatie	-5.741	-5.741	
6.5	4.1	Participatie	-924	-879	45
6.71	4.2	Inkomen	-54	-22	33

Programma	05 Leefomgeving	-4.886	-4.369	518
------------------	------------------------	---------------	---------------	------------

Hoofdstaakveld 1. Veiligheid

1.2	5.2	Wegen en Verkeer	-41	-38	4
-----	-----	------------------	-----	-----	---

Hoofdstaakveld 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1	5.2	Wegen en Verkeer	-4.381	-4.011	370
2.2	5.2	Wegen en Verkeer	-24	-43	-19
2.4	5.2	Wegen en Verkeer	-8	-4	5

Hoofdstaakveld 3. Economie

3.3	5.2	Wegen en Verkeer	-3	-2	1
-----	-----	------------------	----	----	---

Hoofdstaakveld 5. Sport, cultuur en recreatie

5.4	5.1	Groen	-21	-16	4
5.6	5.3	Gebouwen	-30	-30	
5.7	5.1	Groen	-1.582	-1.452	130

Hoofdstaakveld 6. Sociaal domein

6.1	5.9	Uitvoeringskosten Leefomgeving			
6.3	5.5	Riolering	-283	-266	17

Hoofdstaakveld 7. Volksgezondheid en milieu

7.2	5.5	Riolering	636	569	-67
7.3	5.4	Afval	851	923	71
7.4	5.5	Riolering			

Hoofdstaakveld 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.3	5.3	Gebouwen	-1	2	3
-----	-----	----------	----	---	---

Programma	06 Ontwikkeling	-2.118	-244	1.874
------------------	------------------------	---------------	-------------	--------------

Hoofdstaakveld 0. Bestuur en ondersteuning

0.2	6.4	Bouwen en wonen	-2	12	15
-----	-----	-----------------	----	----	----

Hoofdstaakveld 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1	6.9	Uitvoeringskosten Ontwikkeling	-237	-253	-16
-----	-----	--------------------------------	------	------	-----

Hoofdstaakveld 3. Economie

3.1	6.1	Economische zaken en toerisme	-187	-165	22
3.2	6.1	Economische zaken en toerisme	170	-1.517	-1.687
3.3	6.1	Economische zaken en toerisme	6	5	-1
3.4	6.1	Economische zaken en toerisme	-114	-113	1
Hoofdtakveld 5. Sport, cultuur en recreatie					
5.7	6.1	Economische zaken en toerisme	-353	-376	-23
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein					
6.5	6.1	Economische zaken en toerisme	-25	-23	1
Hoofdtakveld 7. Volksgezondheid en milieu					
7.2	6.9	Uitvoeringskosten Ontwikkeling	92	120	27
7.4	6.6	Duurzame ontwikkeling	-761	-610	150
Hoofdtakveld 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1	6.3	Ruimtelijk beleid	-553	-535	18
8.2	6.2	Locatie-ontwikkeling	423	3.828	3.405
8.3	6.4	Bouwen en wonen	-577	-617	-40
Programma	07	Veiligheid	-1.429	-1.391	38
Hoofdtakveld 1. Veiligheid					
1.1	7.2	Fysieke veiligheid	-1.222	-1.184	38
1.2	7.1	Veilige woon- en leefomgeving	-207	-207	
Programma	08	Dienstverlening	-3.560	-3.999	-439
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning					
0.1	8.3	Bestuur	-1.740	-2.089	-349
0.2	8.1	KCC	-901	-776	126
0.4	8.3	Bestuur	-102	-76	25
0.61	8.2	Basisregistraties	-91	-189	-98
0.64	8.1	KCC	-8	-3	6
0.8	8.4	Bedrijfsvoering	-499	-578	-79
Hoofdtakveld 2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1	8.4	Bedrijfsvoering	-55	-20	35
Hoofdtakveld 4. Onderwijs					
4.3	8.2	Basisregistraties	-20		20
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein					
6.1	8.2	Basisregistraties	-44	-47	-2
6.3	8.4	Bedrijfsvoering	-61	-62	
Hoofdtakveld 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1	8.2	Basisregistraties	-22	-96	-75
8.2	8.2	Basisregistraties	4		-4
8.3	8.4	Bedrijfsvoering	-20	-65	-45

Programma	09 Dekkingsmiddelen	49.277	50.121	844
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning				
0.1	9.1 Dekkingsmiddelen	-11	-11	
0.5	9.1 Dekkingsmiddelen	283	149	-134
0.61	9.1 Dekkingsmiddelen	3.441		-3.441
0.62	9.1 Dekkingsmiddelen	1.808	5.343	3.536
0.64	9.1 Dekkingsmiddelen	58	533	475
0.7	9.1 Dekkingsmiddelen	43.918	44.009	91
0.8	9.1 Dekkingsmiddelen	-226	94	320
Hoofdtakveld 3. Economie				
3.4	9.1 Dekkingsmiddelen	5	5	
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
6.3	9.1 Dekkingsmiddelen		-2	-2
Programma	10 – Overhead	-5.224	-5.336	-111
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning				
0.4	10.1 – Overhead	-5.224	-5.336	-111
TOTALEN	(exclusief stortingen/onttrekkingen reserves)	-191	1.487	1.678

('+'-bedragen = voordelig / '-'-bedragen = nadelig)

Stortingen in en onttrekkingen aan de reserves

	Begroting	Rekening	Saldo	
Programma	01 Mienskip	477	477	
Hoofdtakveld 5. Sport, cultuur en recreatie				
0.10	Mutaties reserves	207	207	
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
0.10	Mutaties reserves	270	270	
Programma	03 Preventie en Zorg	3.018	3.018	
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
0.10	Mutaties reserves	3.018	3.018	
Programma	04 Werk en Inkomen	3.728	3.849	121
Hoofdtakveld 6. Sociaal domein				
0.10	Mutaties reserves	3.728	3.849	121
Programma	05 Leefomgeving	150	150	
Hoofdtakveld 2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
0.10	Mutaties reserves	55	55	
Hoofdtakveld 5. Sport, cultuur en recreatie				
0.10	Mutaties reserves	95	95	
Programma	06 Ontwikkeling	343	343	
Hoofdtakveld 3. Economie				

0.10 Mutaties reserves	93	93	
Hoofdstaakveld 5. Sport, cultuur en recreatie			
0.10 Mutaties reserves	200	200	
Hoofdstaakveld 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
0.10 Mutaties reserves	50	50	
Programma 08 Dienstverlening	264	264	
Hoofdstaakveld 0. Bestuur en ondersteuning			
0.10 Mutaties reserves	264	264	
Programma 09 Dekkingsmiddelen	-7.533	-7.776	-243
Hoofdstaakveld 0. Bestuur en ondersteuning			
0.10 Mutaties reserves	-7.533	-7.776	-243
0.8 Overige baten en lasten			
TOTALEN stortingen in en onttrekkingen aan de reserves	447	325	-122

('+'-bedragen = voordelig / '-'-bedragen = nadelig)

Lasten en baten ná stortingen in en onttrekkingen aan de reserves

	Begroting	Rekening	Saldo
Programma 01 Mienskip	-2.259	-2.417	-158
Hoofdstaakveld 6. Sociaal domein			
0.10 Mutaties reserves	477	477	
5.1 Sportbeleid en activering	-272	-307	-35
5.2 Sportaccommodaties	-1.256	-1.133	123
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-366	-358	9
5.6 Media	-536	-535	1
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-306	-561	-255
Programma 02 Onderwijs en Jeugdbeleid	-2.779	-2.817	-38
Hoofdstaakveld 4. Onderwijs			
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.013	-1.026	-12
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.406	-1.399	7
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-360	-387	-26
6.2 Wijkteams			
7.4 Milieubeheer		-6	-6
Programma 03 Preventie en Zorg	-14.489	-16.031	-1.543
Hoofdstaakveld 6. Sociaal domein			
0.10 Mutaties reserves	3.018	3.018	
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-103	-7	96
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.854	-1.388	466
6.2 Wijkteams	-2.566	-3.161	-595
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-640	-551	89
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-6.257	-5.951	305

6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-4.522	-6.115	-1.593
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	475	369	-106
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-810	-792	18
7.1	Volksgesondheid	-1.230	-1.455	-226
7.5	Begraafplaatsen en crematoria		3	3
Programma	04 Werk en Inkomen	-5.501	-5.616	-115

Hoofdtakveld 6. Sociaal domein

0.10	Mutaties reserves	3.728	3.849	121
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-15	-14	1
6.3	Inkomensregelingen	-2.494	-2.809	-315
6.4	Begeleide participatie	-5.741	-5.741	
6.5	Arbeidsparticipatie	-924	-879	45
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-54	-22	33
Programma	05 Leefomgeving	-4.736	-4.219	518

Hoofdtakveld 5. Sport, cultuur en recreatie

0.10	Mutaties reserves	150	150	
1.2	Openbare orde en veiligheid	-41	-38	4
2.1	Verkeer en vervoer	-4.381	-4.011	370
2.2	Parkeren	-24	-43	-19
2.4	Economische havens en waterwegen	-8	-4	5
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-3	-2	1
5.4	Musea	-21	-16	4
5.6	Media	-30	-30	
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.582	-1.452	130
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie			
6.3	Inkomensregelingen	-283	-266	17
7.2	Riolering	636	569	-67
7.3	Afval	851	923	71
7.4	Milieubeheer			
8.3	Wonen en bouwen	-1	2	3
Programma	06 Ontwikkeling	-1.775	99	1.874

Hoofdtakveld 3. Economie

0.10	Mutaties reserves	343	343	
0.2	Burgerzaken	-2	12	15
2.1	Verkeer en vervoer	-237	-253	-16
3.1	Economische ontwikkeling	-187	-165	22
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	170	-1.517	-1.687
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	5	-1
3.4	Economische promotie	-114	-113	1
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-353	-376	-23
6.5	Arbeidsparticipatie	-25	-23	1
7.2	Riolering	92	120	27

7.4	Milieubeheer	-761	-610	150
8.1	Ruimtelijke ordening	-553	-535	18
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	423	3.828	3.405
8.3	Wonen en bouwen	-577	-617	-40
Programma	07 Veiligheid	-1.429	-1.391	38
Hoofdtakveld 1. Veiligheid				
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-1.222	-1.184	38
1.2	Openbare orde en veiligheid	-207	-207	
Programma	08 Dienstverlening	-3.296	-3.735	-439
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning				
0.1	Bestuur	-1.740	-2.089	-349
0.10	Mutaties reserves	264	264	
0.2	Burgerzaken	-901	-776	126
0.4	Overhead	-102	-76	25
0.61	OZB woningen	-91	-189	-98
0.64	Belastingen Overig	-8	-3	6
0.8	Overige baten en lasten	-499	-578	-79
2.1	Verkeer en vervoer	-55	-20	35
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-20		20
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-44	-47	-2
6.3	Inkomensregelingen	-61	-62	
8.1	Ruimtelijke ordening	-22	-96	-75
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4		-4
8.3	Wonen en bouwen	-20	-65	-45
Programma	09 Dekkingsmiddelen	41.744	42.345	601
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning				
0.1	Bestuur	-11	-11	
0.10	Mutaties reserves	-7.533	-7.776	-243
0.5	Treasury	283	149	-134
0.61	OZB woningen	3.441		-3.441
0.62	OZB niet-woningen	1.808	5.343	3.536
0.64	Belastingen Overig	58	533	475
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	43.918	44.009	91
0.8	Overige baten en lasten	-226	94	320
3.4	Economische promotie	5	5	
6.3	Inkomensregelingen		-2	-2
Programma	10 - Overhead	-5.224	-5.336	-111
Hoofdtakveld 0. Bestuur en ondersteuning				
0.4	Overhead	-5.224	-5.336	-111
TOTALEN	(inclusief stortingen/onttrekkingen reserves)	256	882	625

('+'-bedragen = voordelig / '-'-bedragen = nadelig)

JAARREKENING

Balans

Balans per 31 december 2017 (x € 1.000)

ACTIVA	31-12-2017	31-12-2016
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	3.150	3.316
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	-	-
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	-
Totaal immateriële vaste activa	3.150	3.316
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	34.581	34.385
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	18.137	18.142
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	9.770	9.088
In erfpacht	-	-
Totaal materiële vaste activa	62.488	61.615
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	336	336
- gemeenschappelijke regelingen	-	-
- overige verbonden partijen	-	-
Leningen aan:		
- openbare lichamen	-	-
- woningcorporaties	5.250	5.429
- deelnemingen	-	-
- overige verbonden partijen	-	-
Overige langlopende leningen	1.484	899
Uitzettingen in Rijks schatkist met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	-
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	-
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	568	680
Totaal financiële vaste activa	7.638	7.344
TOTAAL VASTE ACTIVA	73.276	72.275

VLOTTENDE ACTIVA		
Vorraden		
Grond- en hulpstoffen	-	-
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	2.215	468
Gereed product en handelsgoederen	-	-
Vooruitbetalingen	-	-
Totaal voorraden	2.215	468
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	7.887	5.258
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	-	-
Overige verstrekte kasgeldleningen	-	-
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	74	5.172
Rekening-courantverhouding met het Rijk	-	-
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	-	-
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd < 1 jaar	-	-
Overige vorderingen	3.545	2.567
Overige uitzettingen	-	-
Totaal uitzettingen rentetypische looptijd >= 1 jaar	11.506	12.997
Liquide middelen		
Kas-, bank- en girosaldo	237	706
Totaal liquide middelen	237	706
Overlopende activa		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	-	-
- Europese overheidslichamen	8	-
- Het Rijk	22	-
- Overige Nederlandse overheidslichamen	164	1.197
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	266	122
Totaal overlopende activa	460	1.319
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	14.418	15.490
TOTAAL	87.694	87.765

PASSIVA	31-12-2017	31-12-2016
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	19.174	8.203
Bestemmingsreserve	-	9.573
Resultaat na bestemming	882	1.723
Totaal eigen vermogen	20.056	19.499
Voorzieningen		
Voorzieningen	9.745	7.516
Financiële vaste passiva	9.745	7.516
Vaste schulden met een rentetypische looptijd		
>= 1 jaar		
Obligatieleningen	-	-
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	-	-
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	39.257	41.616
- binnenlandse bedrijven	-	-
- openbare lichamen	568	680
- overige binnenlandse sectoren	-	-
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	-
- door derden belegde gelden	-	-
- waarborgsommen	1	1
Totaal vaste schulden met een rentetypische looptijd	39.826	42.297
>= 1 jaar		
TOTAAL VASTE PASSIVA	69.627	69.312
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd		
< 1 jaar		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	-	5.000
Overige kasgeldleningen	-	-
Banksaldi	2.066	-
Overige schulden	4.882	4.304
Totaal netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	6.948	9.304

Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume arbeidskosten	10.983	8.238
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	-	-
- Overige Nederlandse overheidslichamen	135	912
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	-	-
Totaal overlopende passiva	11.118	9.150
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	18.066	18.454
TOTAAL	87.694	87.765
Gewaarborgde leningen (specificatie borg- en garantstellingen: zie toelichting op de balans)	23.228	24.928

Overzicht baten en lasten

Programma <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Raming voor begrotingswijziging			Raming na begrotingswijziging			Realisatie		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
01 Mienskip	463	3.058	-2.596	624	3.360	-2.736	433	3.326	-2.893
02 Onderwijs en jeugdbeleid	184	3.479	-3.294	372	3.151	-2.779	369	3.186	-2.817
03 Preventie en zorg	475	17.232	-16.757	475	17.981	-17.506	323	19.372	-19.049
04 Werk en Inkomen	12.575	22.574	-9.999	12.973	22.202	-9.229	12.734	22.199	-9.465
05 leefomgeving	5.899	10.771	-4.873	5.601	10.487	-4.886	5.739	10.108	-4.369
06 Ontwikkeling	2.936	4.793	-1.857	2.821	4.939	-2.118	7.335	7.579	-244
07 Veiligheid	44	1.473	-1.429	44	1.473	-1.429	55	1.446	-1.391
08 Dienstverlening	463	3.799	-3.336	463	4.023	-3.560	645	4.645	-3.999
09 Dekkingsmiddelen	49.523	373	49.150	49.888	611	49.277	51.658	1.538	50.121
10 Overhead	37	5.493	-5.456	27	5.252	-5.224	43	5.379	-5.336
Saldo van lasten en baten	72.598	73.045	-447	73.287	73.478	-191	79.334	78.777	557
Mutaties reserve									
01 Mienskip	33		33	477		477	477		477
03 Preventie en Zorg				3.018		3.018	3.018		3.018
04 Werk en Inkomen	288		288	3.728		3.728	3.849		3.849
05 Leefomgeving	22	45	-24	150		150	150		150
06 Ontwikkeling		420	-420	343		343	343		343
08 Dienstverlening	324		324	264		264	264		264
09 Dekkingsmiddelen	395	50	345	2.779	10.312	-7.533	2.237	10.013	-7.776
Totaal mutaties reserves	1.062	515	547	10.759	10.312	447	10.338	10.013	325
TOTAAL RESULTAAT	73.660	73.560	100	84.046	83.790	256	89.671	88.790	882

Grondslagen financiële verslaglegging

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Daarbij geldt dat activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde.
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate verantwoord in het jaar waarin zij betaalbaar zijn gesteld.
- Personeelslasten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop ze betrekking hebben.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigings-prijs. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden hierop in mindering gebracht.

Materiële vaste activa met economisch nut

- De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.
- Slijtende investeringen worden vanaf het moment van gereedkomen of ingebruikneming afgeschreven gedurende de verwachte gebruiksduur. Eventuele restwaarden worden buiten beschouwing gelaten. Op grond met economisch nut, dus buiten de openbare ruimte, wordt niet afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten vangt met ingang van 2005 aan op het moment dat het betreffende actief gereed dan wel in gebruik genomen is
- Op activa die voor 2004 al bestonden zijn in het verleden soms extra afschrijvingen gedaan zonder dat daar een economische noodzaak voor was. Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt. Het verkrijgen van lagere toekomstige lasten lag aan deze handelwijze ten grondslag.
- De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs vermeerderd met de vóór 2016 bijgeschreven rente. Als de taxatiewaarde van deze gronden lager is dan de boekwaarde dan worden deze gronden uiterlijk 2019 afgewaardeerd tot die taxatiewaarde.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn niet formeel vastgesteld en zijn altijd zoveel mogelijk afgestemd op de verwachte economische levensduur of de verwachte nuttigheids-duur.

In januari 2006 heeft de raad voor komende investeringen de volgende richtinggevende afschrijvingstermijnen vastgesteld:

Huisvesting en inrichting	10 - 40 jaar
Installaties	3 - 15 jaar
Infrastructurele voorzieningen	7 - 50 jaar
Voertuigen	6 - 15 jaar
Onderwijsvoorzieningen	10 - 40 jaar
Sportvoorzieningen	10 - 40 jaar

Daarbij heeft de raad bepaald dat investeringen met een verkrijgingsprijs lager dan € 10.000 niet geactiveerd worden, maar rechtstreeks ten laste van het programma worden gebracht.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

Voor investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut geldt dat zij vanaf 2017 worden geactiveerd. Daarbij worden zij gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. In voorkomende gevallen zijn bijdragen van derden in mindering gebracht zodat op het saldo wordt afgeschreven. De boekwaarden van investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut moeten worden gezien als nog te dekken investeringsrestanten.

In het verleden zijn de afschrijvingstermijnen steeds zoveel mogelijk afgestemd op de verwachte economische levensduur of de verwachte nuttigheidsduur.

In januari 2006 heeft de raad voor komende investeringen de volgende richtinggevende maximale afschrijvingstermijnen vastgesteld:

Infrastructurele voorzieningen	15-40 jaar
Waterbeheer	15-40 jaar

Daarbij heeft de raad bepaald dat investeringen met een verkrijgingsprijs lager dan € 25.000 niet geactiveerd worden, maar rechtstreeks ten laste van het programma worden gebracht.

Financiële vaste activa

- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen betreffen de participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's. Deze zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Daalt de actuele waarde van de aandelen onverhoopt tot onder de verkrijgingsprijs, dan vindt afwaardering tot die actuele waarde plaats.
- Leningen u/g zijn opgenomen tegen de nominale waarde i.c. het uitgeleende bedrag verminderd met de reeds afgeloste termijnen. Vanwege de beperkte risico's inzake oninbaarheid zijn voor deze activa geen voorzieningen voor oninbaarheid gevormd.
- De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer worden gewaardeerd op de nominale waarde i.c. het betaalde bedrag verminderd met aflossingen. Het begrip rentetypische looptijd heeft betrekking op de periode van de uitzetting waarin op basis van de voorwaarden van de uitzetting er sprake is van een constante rentevergoeding die niet door de verstrekker beïnvloedbaar is.

Voorraad bouwgronden

- De in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengsten uit verkopen. Deze prijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals kosten van verwerving en kosten van bouwrijp maken), alsmede rente- en beheerskosten.
- Kunnen met voldoende mate van zekerheid winsten uit de bouwgrondexploitatie als gerealiseerd worden aangemerkt, dan worden deze winsten genomen. Daarbij wordt de POC-methode (percentage of completion) toegepast. Zolang deze zekerheid niet bestaat worden de verkregen verkoopopbrengsten volledig op de vervaardigingsprijs in mindering gebracht. Is winst genomen, dan is dit opgenomen in de boekwaarde van de grond. Voor zover uit de exploitatieopzetten blijkt dat complexen in de toekomst verlieslijdend zullen zijn, is een voorziening gevormd ter grootte van dit verlies. Dit verlies wordt bepaald op de contante waarde van het bedrag, dat zich aan het eind van de looptijd als verlies zal voordoen. Het bedrag van dit verlies en de contante waarde ervan wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld.

Vorderingen

De vorderingen worden, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid, gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende activa

Waardering geschiedt tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gevormd voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs is in te schatten;
- bestaande risico's op balansdatum van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalitatie;
- van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de desbetreffende verplichting of het voorzienbare verlies. Rentetoevoegingen aan voorzieningen vinden niet plaats, tenzij dit voor een specifieke voorziening door een hogere overheid is voorgeschreven.

Vaste schulden

De waardering geschiedt tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Onder de langlopende schulden zijn - naast de ten behoeve van de financiering van de gemeentelijke uitgaven opgenomen leningen - tevens opgenomen de ten behoeve van een woningcorporatie opgenomen geldleningen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente wordt gevormd door de reserves en het gerealiseerde saldo van de voorliggende jaarrekening. De reserves kunnen bestaan uit:

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves.

Vorming van reserves, alsmede toevoegingen en onttrekkingen aan reserves geschieden conform daartoe door de gemeenteraad genomen besluiten en vinden altijd plaats in het kader van de resultaatbestemming. Voor zover in het verslagjaar nieuwe reserves zijn gevormd worden deze bij de jaarstukken door de raad bekrachtigd. Voor zover aan reserves rente wordt toegevoegd, vindt deze toevoeging eveneens plaats in het kader van de resultaatbestemming.

Eigen bijdragen Centraal administratiekantoor (CAK)

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen."

Gerealiseerd resultaat

Het gerealiseerd resultaat over het verslagjaar volgt uit de programmarekening en is afzonderlijk als passiefpost op de balans opgenomen. Bestemming van dit saldo vindt plaats nadat de rekening is vastgesteld.

Toelichting balans

Activa

Vaste activa

Het verloop van de vaste activa in het boekjaar is als volgt weer te geven:

Vaste activa <i>(x € 1.000)</i>	Boek- waarde per 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Aflossing/ afwaar- dering	Boek- waarde per 31-12-2017
Immateriële vaste activa	3.316	-	-	166	-	-	3.150
Materiële vaste activa	61.616	6.300	229	3.344	1.061	795	62.487
Financiële vaste activa	7.344	684	-	-	-	390	7.638
Totaal	72.276	6.984	229	3.510	1.061	1.185	73.275

In overeenstemming met de notitie grondexploitatie van de commissie BBV zijn onder de materiële vaste activa ook de niet in exploitatie genomen gronden opgenomen. Dit betreft per 31-12-2017 een bedrag van € 4.766.000.

Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Immateriële vaste activa <i>(x € 1.000)</i>	Boek- waarde per 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- dering	Boek- waarde per 31-12-2017
Boeterente herfinanciering	3.316	-	-	166	-	-	3.150
	-	-	-	-	-	-	-
Totaal immateriële vaste activa	3.316	-	-	166	-	-	3.150

In 2016 is een groot deel van de portefeuille vaste geldleningen geherfinancierd. De in verband hiermee betaalde boeterente is in dat jaar geactiveerd. Vanaf 2017 wordt dit actief gedurende de looptijd van de nieuwe lening, 20 jaar, afgeschreven.

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

Materiële vaste activa <i>(x € 1.000)</i>	Boek- waarde per 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- dering	Boek- waarde per 31-12-2017
Gronden en terreinen	6.845	2.464	75	157	-	795	8.282
Strategische gronden	-	-	-	-	-	-	-
Woonruimten	2	-	-	2	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	23.846	570	-	1.328	-	-	23.088
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	27.648	2.989	154	1.151	1.061	-	28.271
Vervoermiddelen	267	33	-	93	-	-	207
Machines, apparaten en installaties	708	-	-	136	-	-	572
Overige materiële activa	2.300	244	-	477	-	-	2.067
Totaal materiële vaste activa	61.616	6.300	229	3.344	1.061	795	62.487

Onder de gronden en terreinen is opgenomen de post in erfpacht genomen gronden voor een bedrag van € 145.000.

Om de boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden af te stemmen op de marktwaarde ervan is in het begrotingsjaar een afboeking doorgevoerd van € 795.000.

In 2016 is abusievelijk een verkocht actief niet in mindering gebracht op de boekwaarde van de post gronden en terreinen. Om dit te corrigeren is deze vermindering in 2017 opgenomen in de kolom afwaardering. Om dergelijke omissies in de toekomst te voorkomen zal dit punt onderdeel worden van een project met betrekking tot grondzaken waar ook het analyseren en eventueel anders organiseren van het proces en de organisatie rondom de administratie van ruwe gronden/MVA/NIEGG aan de orde komt.

Economisch en maatschappelijk nut

Het overzicht hieronder geeft het verloop van de materiële vaste activa weer, ingedeeld naar economisch en maatschappelijk nut, alsmede de categorie investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden gevraagd.

Econom. en mij. nut <i>(x € 1.000)</i>	Boek- waarde per 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Afwaar- dering	Boek- waarde per 31-12-2017
Economisch nut	34.386	3.283	75	2.218	-	795	34.581
Economisch nut met tarief	18.142	562	-	567	-	-	18.137
Maatschappelijk nut	9.088	2.455	154	559	1.061	-	9.769
Totaal	61.616	6.300	229	3.344	1.061	795	62.487

Door een wijziging van de verantwoordingsvoorschriften (BBV) kunnen vanaf 2017 reserves niet meer ingezet worden voor investeringen. In de begroting 2017 worden afschrijvingstermijnen gehanteerd van 1 tot 50 jaar. Deze zijn op overeenkomstige wijze bij de bepaling van de werkelijke afschrijvingen toegepast.

Financiële vaste activa

De specificatie van deze post is als volgt:

Financiële vaste activa (x € 1.000)	Boek- waarde per 1-1-2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Aflossing	Boek- waarde per 31-12-2017
a Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	336	-	-	-	336
b Leningen aan woningcorporaties	5.429	-	-	179	5.250
c Overige langlopende leningen	899	684	-	99	1.484
d Overige uitzettingen met rentetype looptijd > 1 jaar	680	-	-	112	568
Totaal	7.344	684	-	390	7.638

De samenstelling van de post kapitaalverstrekking aan deelnemingen per 31 december 2017 is als volgt:

Aandelen Friesland Milieu	62.453
Aandelen Afvalsturing NV	54.454
Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten	<u>219.277</u>
	336.184

Naast de hierboven genoemde aandelen bezit de gemeente ook nog aandelen in Eneco en Caparis. Deze zijn tegen nihil gewaardeerd. De overige aandelen zijn tegen nominale waarde opgenomen.

De post Leningen aan woningcorporaties betreft leningen die zijn verstrekt aan WoonFriesland te Grou. Op grond van het huidige beleid worden geen nieuwe leningen meer verstrekt.

Overige langlopende leningen

De onderverdeling en het verloop van deze leningen in 2017 is als volgt:

Overige lang- lopende leningen (x € 1.000)	Boek- waarde per 1-1-2017	Verstrek- kingen	Aflossing	Boek- waarde per 31-12-2017
a Leningen t.b.v. het startersproject	469	-	-	469
b Leningen t.b.v. duurzaamheid	372	100	-	472
c Overige leningen	58	584	99	543
Totaal	899	684	99	1.484

De verstrekking onder de post overige leningen betreft een lening aan de Maatschappelijke Onderneming Achtkarspelen (MOA).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar

Onder deze post vallen de vorderingen debiteuren BBZ - langlopend deel en de vorderingen in het kader van het fiets-privé project. De aflossingen bedroegen respectievelijk € 112.000 en € 479, waarmee het fiets-privé project geheel is afgelost.

Overzicht investeringskredieten

Op grond van de financiële verordening bevat de jaarrekening een overzicht van de geraamde bedragen voor investeringen en de aanwending daarvan. Omwille van de overzichtelijkheid is dit overzicht weergegeven op programmaniveau.

Programma <i>(x € 1.000)</i>	Begrote uitgaven	Werkelijke uitgaven	Begrote	Werkelijke inkomsten
1 Mienskip	1.548	1.347	893	-
2 Onderwijs en Jeugdbeleid	843	570	206	-
3 Preventie en Zorg	-	-	-	-
4 Werk en Inkomen	584	584	-	-
5 Leefomgeving	8.878	3.050	2.986	1.215
6 Ontwikkeling	416	1.195	215	75
7 Veiligheid	-	-	-	-
8 Dienstverlening	987	238	-	-
9 Overhead	-	-	-	-
10 Alg. dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Totaal	13.256	6.984	4.300	1.290

Vlottende activa

Voorraden

Dit betreft de voorraad bouwgronden per ultimo van het boekjaar. Deze zijn opgenomen tegen de boekwaarde minus de opgebouwde voorziening bouwgrondexploitatie.

Overeenkomstig de regelgeving in de notitie grondexploitaties van de commissie BBV zijn de niet in exploitatie genomen gronden niet meer onder de voorraden opgenomen maar onder de materiële vaste activa.

Van de gronden in exploitatie kan het volgende overzicht worden gegeven:

Bouwterreinen	Boek- waarde per	Investe- ringen	Desinves- teringen	Winstname	Boekwaarde per	Voorziening verliezen	Balans- waarde per
<i>(x € 1.000)</i>	1-1-2017				per		31-12-2017
1 Twijzel, Boppelannen	- 47	3	-	54	10	-	10
2 S'veen, Vierhuisterweg	696	7	431	114	386	-	386
3 T"heide, De Swadde	192	-	-	-	192	-	192
4 S'veen, Nije Jirden	582	16	83	82	597	-	597
5 B'post, Mûnewyk	- 867	156	-	360	- 351	-	- 351
6 B'post, Over de Vaart	586	116	12	-	690	-	690
7 Harkema, De Singel	329	4	1	-	332	435	- 103
8 Harkema, Centrum	126	1	-	-	127	274	- 147
9 K'tille, De Koaten	-	-	-	-	-	-	-
10 B'laan, De Wiken	15	-	64	-	- 49	-	- 49
Totaal	1.612	303	591	610	1.934	709	1.225
Industrieterreinen	Boek- waarde per	Investe- ringen	Desinves- teringen	Winstname	Boekwaarde per	Voorziening verliezen	Balans- waarde per
<i>(x € 1.000)</i>	1-1-2017				31-12-2017		31-12-2017
1 S'veen, Kommiezebosk	- 29	9	-	-	- 20	-	- 20
2 B'post, De Swadde	737	26	241	-	522	50	472
3 K'tille, Oost	- 1.236	28	76	1.823	539	-	539
4 S'veen, Dalweg	100	12	129	17	-	-	-
Totaal	- 428	75	446	1.840	1.041	50	991
Totaal	1.184	378	1.037	2.450	2.975	759	2.216

Voor de bouwgrondexploitatie wordt een voorziening aangehouden met een omvang per 31-12-2017 van € 758.000. Deze voorziening bouwgrondexploitatie is bedoeld voor het opvangen van verwachte verliezen op de in exploitatie genomen gronden. Op de balans is de waarde van de voorraad bouwterreinen verminderd met de voorziening voor verliezen.

Toekomstig exploitatieresultaat

	Bouwterreinen	Industrieterreinen	Totaal
<i>(x € 1.000)</i>			
1 Geraamde nog te ontvangen opbrengsten	3.458	2.947	6.405
2 Geraamde nog te maken kosten	3.821	1.626	5.447
3 Toekomstig resultaat op basis van eindwaarde	- 363	1.321	958
4 Toekomstig resultaat op basis van contante waarde	- 379	1.197	818

Bovenstaand overzicht geeft het verwachte exploitatieresultaat op basis van de exploitatieopzetten per 1-1-2018 weer. Voor een nadere toelichting op de bouwgrondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag.

Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar kunnen als volgt worden weergegeven:

Rentetypische looptijd < 1 jaar <i>(x € 1.000)</i>	Stand per 31-12-2016	Stand per 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen		
1 Te vorderen omzetbelasting fiscus	153	- 54
2 Te vorderen omzetbelasting BTW compensatiefonds	4.360	7.119
3 Diverse vorderingen	745	821
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar		
4 Rekening courant schatkistbankieren	5.172	74
Overige vorderingen		
5 Debiteuren algemeen	1.621	2.682
6 Debiteuren sociaal domein	938	848
7 Overig	8	16
Totaal	12.997	11.506

De debiteuren sociaal domein betreffen vorderingen in verband met terug te betalen bijstand, krediethypotheke, leenbijstand en dergelijke.

Liquide middelen

De specificaties luiden:

Liquide middelen <i>(x € 1.000)</i>	Stand per 31-12-2016	Stand per 31-12-2017
Kasrekeningen	8	9
Banksaldi	698	228
Totaal	706	237

Overlopende activa

De specificatie van de overlopende activa is als volgt:

Overlopende activa <i>(x € 1.000)</i>	Stand per	Stand per
	31-12-2016	31-12-2017
De voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:		
-Europese overheidslichamen	0	8
-het Rijk	0	22
-overige Nederlandse overheidslichamen	1.197	164
Overige nog te ontvangen bedragen	104	266
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	18	0
Totaal	1.319	460

De nog te ontvangen bedragen betreffen o.a. de post rente in verband met aan WoonFriesland verstrekte geldleningen.

Van de nog te ontvangen voorschotbedragen van de EU, het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen kan onderstaand verloop worden gegeven:

Voorschotbedrag (x € 1.000)	Saldo 1-1	Toevoeging	Ontvangen	Saldo 31-12
EU, project B-RAP	0	8		8
Rijksoverheid, inzake BBZ 2017	0	22		22
Nederl. overh. lichamen, inz T-diel 661040	22			22
idem, afrekening SVB 2016	852		852	0
idem, Leeuwarden bovenregionaal	323		323	0
idem, afdrachten WMO bijdragen	0	45		45
idem, afrekening 2017 SVB PGB	0	97		97
totaal overige Nederl. overheidslichamen	1.197	142	1.174	164

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Met ingang van 2014 is voorgeschreven dat de gemeente inzicht geeft over de benutting van het drempelbedrag in het kader van het verplicht schatkistbankieren. In de paragraaf Financiering van het jaarverslag wordt hier nader op ingegaan. De drempel voor 2017 bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal, dat is $0,75\% \times € 73.659.737 = € 552.448$. Uit de tabel blijkt dat de drempel niet is overschreden.

<i>(x € 1.000)</i>	
Kwartaal 1	409
Kwartaal 2	439
Kwartaal 3	420
Kwartaal 4	324
Gemiddeld	398

Passiva**Vaste passiva****Eigen vermogen**

Het op de balans verantwoorde bedrag aan eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

<i>(x € 1.000)</i>	Stand per	Stand per
	31-12-2016	31-12-2017
1 Algemene reserve	8.203	19.174
2 Bestemmingsreserve t.b.v. egalisatie exploitatie	9.280	-
3 Bestemmingsreserve t.b.v. dekking van investeringen	293	-
4 Gerealiseerd resultaat	1.723	882
Totaal	19.499	20.056

Het verloop van de afzonderlijke reserves in 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

<i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 1-1-2017	Toevoeging via resultaat- bestemming	Bestemming resultaat	Vermindering	Saldo per 31-12-2017
1 Vrije algemene reserve	3.334	10.013	1.723	764	14.306
2 Algemene reserve weerstandvermogen	4.869	-	-	-	4.869
3 Resultaat 2016	1.723	-	- 1.723	-	-
4 Resultaat 2017	-	-	882	-	882
5 Flankerend beleid personeel	264	-	-	264	-
6 Sociaal Ontwikkelingsfonds Achtkarspelen	138	-	-	138	-
7 Armoede	379	-	-	379	-
8 Monumenten en aanpak verpaupering	200	-	-	200	-
9 Dekking afschrijving renovatie sportvelden	207	-	-	207	-
10 Waarborgfonds schulddienstverlening	121	-	-	121	-
11 WMO	3.018	-	-	3.018	-
12 Verzelfstandiging MFC Surhuisterveen	132	-	-	132	-
13 Inburgering	38	-	-	38	-
14 Reintegratie participatiebudget	1.058	-	-	1.058	-
15 Inkomensvoorziening	2.253	-	-	2.253	-
16 Overlopende posten	1.473	-	-	1.473	-

17 Ontwikkelingsfonds Achtkarspelen	93	-	-	93	-
18 Inhaalslag groot onderhoud wegen	55	-	-	55	-
19 Vervanging speeltoestellen	95	-	-	95	-
20 Herziening bestemmingsplannen	50	-	-	50	-
Totaal	19.499	10.013	882	10.337	20.056

Nadere toelichting reserves

Hieronder wordt per reserve een nadere toelichting gegeven omtrent de aard en reden van elke reserve, alsmede, voor zover van toepassing, de mutatie daarin in 2017. Deze mutaties zijn gebaseerd op de begroting, een afzonderlijk raadsbesluit of de in de laatst vastgestelde nota reserves en voorzieningen opgenomen detailbeschrijvingen. Deze mutaties passen alle binnen de doelstelling die de raad voor elke reserve heeft vastgesteld.

Algemene reserves

Tot de algemene reserve worden gerekend alle reserves, niet zijnde een bestemmingsreserve. De algemene reserve bestaat uit de volgende twee componenten:

Vrije algemene reserve

Deze reserve is beschikbaar is voor alle mogelijke doeleinden. Onvoorziene kosten, de lasten verbonden aan nieuw beleid of tekorten kunnen ten laste van deze reserve worden gebracht. Een eventueel positief financieel resultaat per ultimo begrotingsjaar komt ten gunste van deze reserve. Ook kunnen de saldi van reserves die overbodig zijn aan de vrije algemene reserve worden toegevoegd. Saldo 31-12-2017 € 14.305.250.

Algemene reserve weerstandsvermogen

Deze reserve is bedoeld om financiële tegenvallers, calamiteiten en risico's voortvloeiend uit de risico's die genoemd zijn in de paragraaf weerstandsvermogen op te vangen.

Saldo 31-12-2017 € 4.869.040.

Aan de algemene reserve is in totaal € 764.169 onttrokken. Dit betreft de volgende posten:

Kunst-, taal- en cultuurbeleid ontwikkelingskosten	5.000
Laaggeletterdheid	66.275
Gezondheid - uitvoering beleidsnota	6.647
Jeugdgezondheidszorg bijdragen	20.000
Minimabeleid - kans regeling	133.977
Minimabeleid schulddienstverlening	20.000
Huisvesting diverse kosten	5.186
Re-integratie - MOA	100.000

Wegen bibeko, openbare verlichting	34.668
Buig gelden	32.175
Anno	38.100
Afschrijving slechte sportvelden	7.995
Flankerend beleid	264.146
Bedrijfsverplaatsing DAB	<u>30.000</u>
	764.169

Daartegenover staat dat € 11.735.517 is toegevoegd. Dit betreft de volgende posten:

Resultaatbestemming van 2016	1.722.993
Opheffen bestemmingsreserves	8.100.553
Overlopende posten 2017	1.671.889
Verkoop basisschool De Stile	145.000
Reguliere toevoegingen	<u>95.082</u>
	11.735.517

De toevoeging wegens overlopende posten valt in 2018 in beginsel weer vrij voor de bekostiging van de daarbij behorende onderwerpen.

Op de algemene reserve weerstandsvermogen zijn geen mutaties geweest.

Saldo 2016

Conform Besluit Begroting en Verantwoording wordt het saldo van de rekening van baten en lasten afzonderlijk opgenomen in de balans en vindt bestemming van het saldo plaats nadat de jaarrekening is vastgesteld. Het saldo over 2016 bedroeg € 1.722.993 positief. Dit bedrag is aan de algemene reserve toegevoegd.

Saldo 2017

Het saldo lopend dienstjaar geeft het gerealiseerd resultaat uit de programmarekening weer. Dit saldo is (mits positief) vrijelijk te bestemmen en valt onder de vrije algemene reserve. Het voordelig gerealiseerd resultaat over 2017 bedraagt € 881.678.

Reserve overlopende posten

Ieder begrotingsjaar worden sommige exploitatiebudgetten door verschillende omstandigheden niet (geheel) besteed. Deze komen in beginsel tot uitdrukking in het rekeningresultaat. In sommige gevallen dienen dergelijke budgetten toch behouden te blijven. Deze bedragen worden gestort in deze reserve en vallen in het volgend begrotingsjaar weer vrij. De toevoeging van 2016 (€ 1.472.790) is in 2017 weer vrijgevallen. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen.

Saldo 31-12-2017 € 0.

Bestemmingsreserves

Programma 1 – Mienskip

Reserve Sociaal Ontwikkelingsfonds Achtkarspelen (SOFA)

De reserve is ontstaan uit de reserve project Noflik Wenjen. Met de middelen van het SOFA wordt beoogd het tot stand brengen van structurele verbeteringen in de leefbaarheid, in de sociale cohesie en de eigen kracht van dorpen en/of wijken. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve verzelfstandiging MFC Surhuisterveen

De reserve is in 2002 ontstaan en heeft vanaf 2010 als doel de het dekken van eventuele kosten voortvloeiende uit de verzelfstandiging van het MFC Surhuisterveen. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve dekking afschrijving renovatie slechte sportvelden

Deze reserve is ingesteld om de afschrijvingskosten te dekken die voortvloeien uit investeringen voor de renovatie van slechte sportvelden. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Programma 3 - Preventie en Zorg

Reserve Wmo

De reserve is in 2006 ingesteld met als doel het opvangen van onder- en overschrijdingen in de besteding van de jaarlijks begrote Wmo-budgetten. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Programma 4 – Werk en Inkomen

Reserve waarborgfonds schulddienstverlening

De reserve is in 2010 gevormd uit de gelijknamige voorziening. Doel ervan is burgers met een acute schuldproblematiek (cliënten) snel en tegen zo weinig mogelijk kosten uit de problemen met schuldeisers helpen. Daarbij worden crediteuren van cliënten afgekocht. Cliënten lossen maandelijks af en deze bedragen komen weer ten gunste van de reserve. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve inburgering

De reserve vangt de fluctuaties in het uitgavenpatroon van de regeling opvang asielzoekers op. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve re-integratiedeel participatiebudget

Deze reserve is structureel bestemd om de schommelingen in het re-integratiedeel op te vangen. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve inkomensvoorziening

De reserve dient om de risico's die voortvloeien uit de schommelingen in het aantal bijstandsgerechtigden en de fluctuaties in de rijksbijdrage op te vangen. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve armoede

Deze reserve is in 2015 ingesteld op basis van het beleidsplan Armoedebestrijding 'Iedereen van waarde'. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve.

Saldo 31-12-2017 € 0.

Programma 5 - Leefomgeving

Reserve inhaalslag groot onderhoud wegen (niet-levensduur verlengend)

Deze reserve wordt gebruikt voor dekking van de component niet levensduur verlengend onderhoud binnen het wegenbeheersysteem RAWEB. Het bestanddeel (regulier) onderhoud mag niet worden geactiveerd. Jaarlijks kan een onttrekking aan deze reserve worden gedaan ter hoogte van het benodigde budget niet levensduur verlengend onderhoud binnen RAWEB. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0

Reserve vervanging speeltoestellen

Deze reserve dient ter dekking van de kosten van vervanging van speeltoestellen, die worden gezien als een investering met maatschappelijk nut. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 €0.

Programma 6 - Ontwikkeling

Reserve ontwikkelingsfonds Achtkarspelen (OFA) Deze reserve is in 2008 ontstaan. Het doel van deze reserve is het realiseren van de strategische lange termijn doelen van de gemeente Achtkarspelen door effectieve, rendabele structuurversterkende en duurzame investeringen in de:

- hoofdinfrastructuur (weg, water, spoor, telecommunicatie, terminals);
- economische infrastructuur (bedrijfslocaties, kennis, detailhandelsstructuur, toerisme etc.);

- woningmarktversterkende infrastructuur (m.n. herstructurering; er wordt namelijk vanuit gegaan dat woningbouwlocaties, eventueel met behulp van externe subsidiestromen, zoveel mogelijk rendabel zijn qua exploitatie;
- versterking van de sociale infrastructuur.

Het fonds moet leiden tot het geconcentreerd inzetten van middelen voor de realisatie van de echt strategische projecten die noodzakelijk zijn om de politieke en strategische doelen van Achtkarspelen te bereiken. Het fonds dient dus niet ad hoc en versnipperd ingezet te worden voor het oplossen van allerlei incidentele knelpunten. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve herziening bestemmingsplannen

De reserve is bestemd voor de herziening van verouderde bestemmingsplannen en het aanpassen van woon- en structuurvisies. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Reserve monumenten en aanpak verpaupering

Deze reserve is in 2014 ontstaan. Doel ervan is behoud en/of verbetering van de kwaliteit van de bebouwde omgeving en bijdragen aan het behouden en versterken van de leefbaarheid van de woonomgeving. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Programma 8 - Dienstverlening

Reserve flankerend beleid personeel

De reserve is ingesteld ter dekking van frictiekosten, het concernbrede opleidingsprogramma, flankerend beleid, concernbrede cultuuractiviteiten en andere personeel gerelateerde kosten. In verband met het raadsbesluit alle bestemmingsreserves op te heffen is deze reserve vervallen. Het openstaande saldo is overgeboekt naar de algemene reserve. Saldo 31-12-2017 € 0.

Voorzeningen

Het op de balans opgenomen bedrag bestaat uit de volgende componenten:

Voorzeningen <i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 1-1-2017	Toevoeging ten laste van	Vrijgevallen bedragen	Aanwen- dingen	Saldo per 31-12-2017
1 Financiering openstelling zwembad	347	-	-	41	306
2 Bijdrage reconstructie N358	91	-	-	-	91
3 Bouwrijp maken bouwgrond- exploitatie	457	-	-	137	320
4 Precariogelden	1.985	2.308	-	-	4.293
5 Personeelsfeest	10	5	-	-	15
6 Bindingsgelden	7	7	-	-	14
7 Inhaalslag wegen, niet ldv	937	-	-	101	836
8 Baggeren	141	-	-	133	8
9 Onderhoud sporthallen	107	88	-	118	77
10 Welzijnsaccommodaties	830	88	-	73	845
11 Groot onderhoud gym- lokalen	84	65	-	67	82
12 Riolering	1.925	367	-	-	2.292
13 Reiniging	595	-	-	29	566
Totaal	7.516	2.928	-	698	9.745

De voorziening bouwgrondexploitatie is op de balans geheel gesaldeerd met de post voorraden en komt daarom in dit overzicht niet voor.

Nadere toelichting voorzieningen

Hieronder wordt per voorziening een nadere toelichting gegeven omtrent de aard en reden van elke voorziening, alsmede indien van toepassing, de mutatie daarin in 2017.

Programma 1 - Mienskip

Voorziening onderhoud sporthallen

Het doel van deze voorziening is het financieren en dekken van planmatig onderhoud aan sporthallen. Conform de begroting is € 87.500 toegevoegd terwijl onderhoudskosten ter grootte van € 117.924 ten laste van deze voorziening zijn gebracht. Saldo 31-12-2017 € 76.102.

Voorziening onderhoud welzijnsaccommodaties

Het doel van deze voorziening is het dekken van planmatig onderhoud aan welzijnsaccommodaties (peuterspeelzalen, dorpshuizen, Mfc's en jongerencentra c.q. jeugdthons) op basis van meerjarige onderhoudsplannen. De toevoeging over 2017 bedroeg € 88.470 terwijl € 72.608 wegens onderhoudskosten ten laste van deze voorziening zijn gebracht. Saldo 31-12-2017 € 845.685.

Voorziening groot onderhoud gymlokalen

De voorziening is in 2009 ingesteld om meerjarig de kosten van planmatig onderhoud aan gymlokalen te dekken. De toevoeging was conform de begroting € 65.000 en de onderhoudskosten bedroegen € 67.114. Saldo 31-12-2017 € 81.587.

Voorziening financiering openstelling zwembad Buitenpost

De exploitatie van het zwembad Buitenpost is overgegaan naar een stichting. De gemeente heeft zich verbonden in de periode 2014-2018 bij te dragen in de kosten. De benodigde middelen daarvoor zijn in deze voorziening gebracht. Kosten ten bedrage van € 40.931 zijn ten laste van deze voorziening gebracht. Saldo 31-12-2017 € 306.399.

Programma 5 - Leefomgeving

Voorziening baggeren

De voorziening baggeren is bedoeld om werkzaamheden aan de havens van Gerkesklooster, Kootstertille en De Swadde te Twijzelerheide uit te kunnen voeren. In verband hiermee is € 133.275 ten laste van deze voorziening gebracht. Saldo 31-12-2017 € 8.171.

Voorziening onderhoud wegen, niet levensduurverlengend

Deze voorziening is in 2016 ingesteld voor de dekking van de kosten van het niet levensduurverlengend onderhoud aan wegen. Onderhoudskosten ter grootte van € 100.936 zijn ten laste van deze voorziening gebracht. Saldo 31-12-2017 € 836.264.

Voorziening bijdrage reconstructie N358

Deze voorziening is ontstaan uit de reserve "gemeentelijke bijdrage PVVP" en is bestemd voor de gemeentelijke bijdrage aan de provincie voor de reconstructie van de N358 Lutkepost-afslag Augustinusga. Saldo 31-12-2017 € 91.000.

Voorziening riolering

Deze voorziening is in 2014 gevormd vanuit de reserve tariefegalisatie riolering en dient ter vereffening van de lasten en baten op het product riolering. In het Gemeentelijk Rioleringsplan wordt uiteengezet hoe de middelen in deze voorziening in de toekomst gebruikt zullen worden om grote fluctuaties in tarieven te voorkomen. Wegens het saldo op riolering is € 367.339 aan deze voorziening toegevoegd. Saldo 31-12-2017 € 2.292.451.

Voorziening reiniging

Deze voorziening is in 2014 gevormd vanuit de reserve tariefegalisatie reiniging en dient ter vereffening van de baten en lasten op het product afval. Wegens het saldo op afval is € 29.004 ten laste van deze voorziening gebracht. Saldo 31-12-2017 € 566.062.

Programma 6 - Ontwikkeling

Voorziening bouwgrondexploitatie

De voorziening is bedoeld voor het opvangen van verwachte verliezen op de in exploitatie genomen complexen in de bouwgrondexploitatie. Aan deze voorziening, die op de balans gesaldeerd is met de voorraden, is € 41.207 toegevoegd. Saldo 31-12-2017 € 758.413.

Voorziening bouwrijp maken bouwgrondexploitatie

De voorziening is bedoeld voor het dekken van de kosten van het afronden van werkzaamheden in verband met het bouwrijp maken van nagenoeg afgewikkelde complexen. In verband hiermee is € 136.661 ten laste van deze voorziening gebracht. Saldo 31-12-2017 € 320.031.

Programma 8 – Dienstverlening

Voorziening personeelsfeest

Deze voorziening dient ter dekking van de kosten van een personeelsactiviteit gemiddeld eens in de drie jaar. De toevoeging over 2017 bedroeg € 5.000. Saldo 31-12-2017 € 15.000.

Voorziening bindingsgelden

Deze voorziening dient ter dekking van de kosten van teambuildingsdagen van de verschillende teams. De toevoeging bedroeg € 6.565. Saldo 31-12-2017 € 13.130.

Algemene dekkingsmiddelen

Voorziening precariogelden

Deze voorziening is ingesteld om aan eventuele terugbetalingsverplichtingen met betrekking tot ontvangen precariogelden te kunnen voldoen. De toevoeging wegens opgelegde aanslagen 2017 bedroeg € 2.308.105. Saldo 31-12-2017 € 4.293.277.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar

De samenstelling en het verloop van de vaste schuld is als volgt:

Vaste schulden <i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 1-1-2017	Opname	Aflossing	Saldo per 31-12-2017
a Onderhandse leningen	-	-	-	-
– WoonFriesland	5.429	-	179	5.250
– eigen financiering	36.187	-	2.180	34.007
b Onderhandse leningen openbare lichamen	680	-	112	568
c Waarborgsommen	1	-	-	1
Totaal	42.297	-	2.471	39.826

De rente- en aflossingsverplichtingen van de leningen berusten bij de gemeente Achtkarspelen. De totale rentelast over 2017 bedroeg € 432.579. De verstrekte geldleningen ten behoeve van de woningbouw zijn op de balans opgenomen onder de financiële vaste activa. Het bedrag aan aflossingen dat binnen één jaar vervalt, dus in begrotingsjaar 2018, bedraagt € 2.365.594.

De onderhandse leningen aan openbare lichamen betreft de schuld aan het Rijk wegens debiteuren BBZ.

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan uit de volgende componenten:

<i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 31-12-2016	Saldo per 31-12-2017
1 Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	9.304	6.949
2 Overlopende passiva	9.150	11.118
Totaal	18.454	18.067

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

Deze schulden kunnen als volgt worden onderverdeeld:

<i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 31-12-2016	Saldo per 31-12-2017
1 Kasgeldleningen	5.000	-
2 Banksaldi	-	2.066
3 Overige schulden		
- crediteuren	3.342	3.889
- crediteuren sociaal domein	368	437
- salarissen en sociale lasten	574	503
- overig	20	53
Totaal	9.304	6.948

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva zijn in de jaarrekening diverse schattingen opgenomen die betrekking hebben op de uitvoering van de Jeugdzorg waarvan de activiteiten vanaf 2015 zijn gedecentraliseerd/overgedragen aan de gemeente vanuit het Rijk. Vorig jaar was sprake van diverse onzekerheden en achterstanden bij zorgaanbieders waardoor er geen betrouwbare verantwoordingsinformatie beschikbaar was om een adequate inschatting te kunnen maken van de balansposities inzake Jeugd. Ondanks dat deze situatie in 2017

verbeterd is blijft er vooral over oudere jaren nog steeds sprake van schattingsonzekerheden omtrent de balansposities.

De overlopende passiva bestaan uit de volgende componenten:

<i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 31-12-2016	Saldo per 31-12-2017
1 Nog te betalen bedragen	4.910	3.725
2 Nog te betalen aan de Werkmaatschappij	2.549	5.817
3 Tussenrekening bank sociaal domein	779	1.441
4 Vooruitontvangen bedragen	-	-
5 Vooruit ontvangen bedragen overige overheden	912	135
Totaal	9.150	11.118

Van de vooruit ontvangen bedragen overige overheden kan onderstaande opbouw van het eindsaldo worden weergegeven:

<i>(x € 1.000)</i>	Saldo per 1-1-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Terug- betalingen	Saldo per 31-12-2017
1 7211026, Uitvoeren halteplan	43	-	2	-	41
2 Bijdrage COA huisvesting statushouders	60	-	18	-	42
3 Prov. Fryslân manifest verkeersveiligheid	22	-	6	-	16
4 ANNO bijdrage D5 projecten	787	-	787	-	-
5 Innovatieve aanpak energiebesparing	-	35	-	-	35
Totaal	912	35	812	-	135

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op balansdatum loopt, in gezamenlijkheid met de werkmaatschappij 8KTD en de gemeente Tytsjerksteradiel, een juridische procedure met een leverancier over niet betaalde facturen voor een gezamenlijk bedrag van circa € 0,5 miljoen. Hoewel de afloop van deze procedure inherent onzeker is, is het bestuur positief over de afloop van deze procedure. Daarom is in de balans geen verplichting opgenomen voor de ontvangen facturen van deze leverancier.

De gemeente heeft de volgende meerjarige inkoopcontracten:

Verplichting	Afloop in	Kosten per jaar
Schoonmaakonderhoud en glasbewassing	2023	€ 68.549
Binnenbeplanting gemeentehuis	2021	€ 4.900
Plaatsing hygiënebakken gemeentehuis	2018	€ 1.095
Accountantsdiensten controle jaarstukken	2017	€ 26.500
Wmo hulpmiddelen	2017	variabel
Onderhoud openbare ruimte, maaien/sloten schonen	2021	€ 112.899

Onderhoud openbare verlichting	2021	€ 388.257
Onderhoud van IBA systemen	2018	€ 3.029
Diensten BHV herhalingscursussen	2017	€ 5.536
Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân*	nvt	€ 536.597
Opstalverzekering Marsh	2021	€ 70.990
Taxicentrale Waaksma B.V.*	2017	€ 427.772
De Vrije Energie Producent B.V.	2018	€ 140.751
Eneco Zakelijk B.V.	2018	€ 107.773

*In 2017 is de gemeenschappelijke regeling Mobiliteitsbureau Noordoost Fyslan in het leven geroepen. Deze GR faciliteert het WMO-vervoer en leerlingenvervoer namens meerdere gemeenten in de regio Noordoost Fryslan waaronder de gemeente Achtkarspelen.

WAARBORGEN EN GARANTIES

De gemeente Achtkarspelen heeft zich garant gesteld voor de betaling van de rente en aflossing van door diverse instellingen en particulieren aangegane geldleningen. De navolgende groepen zijn te onderscheiden:

specificatie <i>(x € 1.000)</i>	Oorspronkelijk bedrag	% borg- stelling	Restant per 1-1-2017	Restant per 31-12-2017	Risico gemeente
1 Verkrijgen/verbeteren eigen woning	26.136	50%	3.285	2.911	1.456
2 Rechtspersonen	47.107	100%	23.286	21.772	21.772
Totaal	73.243		26.571	24.683	23.228

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

Toelichting baten en lasten

De jaarrekening met toelichting is de tegenhanger van het overzicht van baten en lasten met toelichting, zoals die in de begroting is opgenomen. Het overzicht van baten en lasten in de begroting 2017 is ingedeeld naar de acht programma's waarin alle baten en lasten zijn opgenomen, alsmede de algemene dekkingsmiddelen en de mutaties in de reserves.

De jaarrekening over begrotingsjaar 2017 sluit met een voordelig saldo van € 882.000. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig saldo van € 256.000, een verschil dus van € 626.000. Hieronder volgt een overzicht met de verschillen per programma tussen begroot en werkelijk.

Programma	Saldo begroot	Saldo werkelijk	Vershil
01 Mienskip	-2.736	-2.893	-158
02 Onderwijs en jeugdbeleid	-2.779	-2.817	-38
03 Preventie en zorg	-17.506	-19.049	-1.543
04 Werk en Inkomen	-9.229	-9.465	-236
05 leefomgeving	-4.886	-4.369	518
06 Ontwikkeling	-2.118	-244	1.874
07 Veiligheid	-1.429	-1.391	38
08 Dienstverlening	-3.560	-3.999	-439
09 Dekkingsmiddelen	49.277	50.121	844
10 Overhead	-5.224	-5.336	-111
Onttrekkingen/stortingen reserves	447	325	-122
Totaal	256	882	625

De grootste verschillen (x € 1.000) tussen begroting en realisatie in begrotingsjaar 2017 zijn:

Prog.	Product	Bedrag
3	Jeugdzorg in het Sociaal Domein	-1.813
4	Inkomensvoorziening	518
6	Bouwgrondexploitatie	1.787
8	Samenwerking	-586

Voor een nadere toelichting op deze en andere verschillen tussen begroot en realisatie wordt verwezen naar de verschillenanalyse in het jaarverslag. Ook het overzicht van de incidentele baten en lasten is opgenomen in het jaarverslag.

De toelichting hierna is een weergave van de belangrijkste verschillen tussen het begrote bedrag per 1-1-2017 en 31-12-2017.

ANALYSE**Verklaring verschil per programma**

Programma 1	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	463	624	161
Lasten	3.058	3.360	-301
Saldo van baten en lasten	-2.596	-2.736	-140

Baten

De baten zijn op begrotingsbasis toegenomen met € 166.000. Dit heeft betrekking op product huisvesting welzijnsaccommodaties -mfc Kootstertille opbrengst grond.

Lasten

De raming van de lasten is bij begrotingswijziging verhoogd met € 301.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Huisvesting welzijnsaccommodaties	389.000
Bibliotheekwerk, najaarsanalyse	-46.000
Overige invloeden	<u>-42.000</u>
	301.000

Verklaring verschil per programma

Programma 2	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	184	372	188
Lasten	3.479	3.151	327
Saldo van baten en lasten	-3.294	-2.779	515

Baten

De begrote baten zijn verhoogd met € 188.000. Dit is veroorzaakt door de opbrengst verkoop basisschool te Boelenslaan en de rijksbijdrage voor het onderwijsachterstanden beleid.

Lasten

De begrote lasten zijn verlaagd met € 327.000. Dit is veroorzaakt door:

Onderwijshuisvesting -accommodatiebeleid en najaarsanalyse	303.000
Onderwijsachterstandenbeleid	-43.000
Onderwijs en Jeugdbeleid - personele kosten	53.000
Overige invloeden	<u>14.000</u>
	327.000

Verklaring verschil per programma

Programma 3	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	475	475	
Lasten	17.232	17.981	-750
Saldo van baten en lasten	-16.757	-17.506	-750

Baten

Bij de baten hebben zich geen begrotingswijzigingen voorgedaan.

Lasten

De lasten zijn bij begrotingswijziging verhoogd met € 750.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

WMO in het sociaal domein- actualiseren personeelsbegroting	563.000
WMO bestaande activit. - personeelsbegr. en najaarsanalyse	387.000
Zorg - personele kosten	141.000
Jeugdzorg in het sociaal domein - actualis. personeelsbegroting	-89.000
Jeugdzorg algemeen - actualiseren personeelsbegroting	-235.000
Overige invloeden	<u>-17.000</u>
	750.000

Verklaring verschil per programma

Programma 4	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	12.575	12.973	398
Lasten	22.574	22.202	372
Saldo van baten en lasten	-9.999	-9.229	770

Baten

De begrote baten zijn verhoogd met € 398.000. Dit is met name veroorzaakt door een verhoging van de rijksbijdrage BUIG bij de najaarsanalyse.

Lasten

De begrote lasten zijn gedaald met € 372.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Sociale werkvoorziening - najaarsanalyse	260.000
Inkomensvoorziening - met name WWB	349.000
Minimabeleid - kansregeling	200.000
Re-integratie - metselproject en MOA	-374.000
Overige invloeden	<u>-63.000</u>
	372.000

Verklaring verschil per programma

Programma 5	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	5.899	5.601	-298
Lasten	10.771	10.487	284
Saldo van baten en lasten	-4.873	-4.886	-14

Baten

De begrote baten zijn gedaald met € 298.000. Dit houdt verband met de verrekening met de voorziening op het product riolering.

Lasten

De begrote lasten zijn gedaald met € 284.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Wegen, straten en pleinen, m.n. actualiseren personeelsbegroting	925.000
Riolering, m.n. verrekening met de voorziening	290.000
Uitvoeringskosten Leefomgeving, actualiseren personeelsbegr.	-819.000
Groenvoorzieningen, najaarsanalyse	-99.000
Overige invloeden	<u>-13.000</u>
	284.000

Verklaring verschil per programma

Programma 6	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	2.936	2.821	-115
Lasten	4.793	4.939	-146
Saldo van baten en lasten	-1.857	-2.118	-261

Baten

De begrote baten zijn gedaald met € 115.000. Dit is het saldo van diverse wijzigingen bij de bouwgrondexploitatie.

Lasten

De begrote lasten zijn gestegen met € 146.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Toerisme en recreatie, actualiseren personeelsbegroting	136.000
Structuur- en bestemmingsplannen, actualiseren personeelsbegr.	117.000
Woningbouw, actualiseren personeelsbegroting	-104.000
Duurzaamheid, overlopende posten 2016 & 2017	119.000
Bedrijfsmatige activiteiten, actualiseren personeelsbegroting	-105.000
Overige invloeden	<u>-17.000</u>
	146.000

Verklaring verschil per programma

Programma 7	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	44	44	
Lasten	1.473	1.473	
Saldo van baten en lasten	-1.429	-1.429	

Baten/lasten

Zowel bij de baten als de lasten hebben zich op de programmatotalen geen begrotingswijzigingen voorgedaan.

Verklaring verschil per programma

Programma 8	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	463	463	
Lasten	3.799	4.023	-224
Saldo van baten en lasten	-3.336	-3.560	-224

Baten

Bij de baten hebben zich geen begrotingswijzigingen voorgedaan.

Lasten

De begrote lasten zijn toegenomen met € 224.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Bestuursorganen, najaarsanalyse m.n. wachtgeldlasten	106.000
Algemene bedrijfsvoering, diverse correcties	123.000
Overige invloeden	<u>-6.000</u>
	223.000

Verklaring verschil per programma

Programma 9	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	49.523	49.888	365
Lasten	373	611	-238
Saldo van baten en lasten	49.150	49.277	127

Baten

De begrote baten zijn toegenomen met € 365.000. Dit heeft met name betrekking op de raming van de algemene uitkering die door overlopende posten (€ 166.000) en mutaties in de najaarsanalyse (€ 230.000) met in totaal € 396.000 is verhoogd.

Lasten

De begrote lasten zijn toegenomen met € 238.000. Dit is veroorzaakt door de volgende posten:

Inkomsten uit deelname - geldleningen en uitzettingen	200.000
Overige baten en lasten - diverse posten	184.000
Uitkeringen gemeentefonds - lasten Krimpgelden	-150.000
Overige invloeden	<u>4.000</u>
	307.000

Verklaring verschil per programma

Programma 10	Begroting 1-1-2017	Begroting 31-12-2017	Vershil
Baten	37	27	-10
Lasten	5.493	5.252	241
Saldo van baten en lasten	-5.456	-5.224	231

Baten

De verlaging van de begrote baten met € 10.000 heeft betrekking op het eigen risicodragerschap WGA en ZW uit de begrotingswijzigingen mei 2017.

Lasten

De begrote lasten zijn gedaald met € 241.000. Dit heeft betrekking op de volgende posten:

Financiën, toezicht en controle - actualiseren personeelsbegr.	111.000
P&O / HRM - met name actualiseren personeelsbegroting	79.000
Huisvesting - gemeentehuis najaarsanalyse	60.000
Informatievoorziening en automatisering - najaarsanalyse	36.000
Leidinggevende primair proces - m.n. actualiseren pers.begr.	-49.000
Som overige invloeden	<u>4.000</u>
	241.000

Onvoorzien

Structureel onvoorzien

Het bedrag voor structureel onvoorzien volgens de primitieve begroting bedroeg € 1.000. Hieraan zijn geen bedragen toegevoegd en ook hebben zich geen toepassingen voorgedaan.

Eenmalig onvoorzien

In de begroting was geen specifiek bedrag voor eenmalig onvoorzien opgenomen.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Onderstaande tabel toont de reserves waarbij zich in elk van de afgelopen drie jaren een toevoeging of een onttrekking heeft voorgedaan.

	Saldo per 1-1-2015	Mutaties 2015	Mutaties 2016	Mutaties 2017	Saldo per
<i>(x € 1.000)</i>					
1 Vrije algemene reserve	2.411	1.164	- 241	10.971	14.305
2 Sociaal ontwikkelingsfonds	169	- 18	- 14	- 137	-
3 Armoede	-	510	- 131	- 379	-
4 Waarborgfonds schulddienstverl.	177	- 17	- 40	- 120	-
5 Reserve WMO	2.030	96	891	- 3.017	-
5 Inburgering	43	- 3	- 2	- 38	-
6 Re-integratiedeel participatiebudget	802	170	86	- 1.058	-
7 Inkomensvoorziening	1.425	597	230	- 2.252	-
8 Overlopende posten	1.408	- 308	373	- 1.473	-
9 Ontwikkelingsfonds Achtkarspelen	3.505	- 1.003	- 2.409	- 93	-
11 Vervanging speeltoestellen	60	15	20	- 95	-

Verantwoording Wet Normering Topinkomens (WNT)

In de jaarrekening moet voor bepaalde functies verplicht een aantal gegevens worden opgenomen. In Achtkarspelen betreft het de functies van gemeentesecretaris en raadsgriffier. Om te bepalen of een functionaris voldoet aan de WNT norm wordt de totale bezoldiging 2017 van elke functionaris afgezet tegen de WNT norm (€ 181.000 op jaarbasis).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat Achtkarspelen geen functionarissen had die de WNT norm hebben overschreden.

2017	Van der Laan	Van Hoppe
Duur dienstverband	1/1-31/12	1/1-31/12
Aantal dgn in dienst (#1610)	365	365
Omvang dienstverband (in fte)	1,00 *1	1,00
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	regulier db	regulier db
WNT-maximum	181.000	181.000
Individueel WNT-maximum (dgn i.c.m. FTE)	181.000	181.000
Bezoldiging		
Beloning	131.103	77.084
Belastbare vaste en variabele onk.verg	446	446
Wg-deel voorzieningen	17.250	11.489
Subtotaal	148.799	89.019
Onverschuldigde betaling	-	-
Totaal bezoldiging	148.799	89.019

* Van der Laan heeft een WTF van 1,11. Voor de WNT geldt een maximum van 1,00.

Single Information Single Audit

Achtkarspelen ontvangt van diverse departementen specifieke uitkeringen, waaraan voorwaarden zijn verbonden als het gaat om de besteding van de gelden. De verantwoording die daarover moet worden afgelegd vindt plaats door middel van de zogenaamde SISA-bijlage (Single Information, Single Audit).

Hierin zijn alle specifieke uitkeringen opgenomen, die de gemeente ontvangt en waarvan door het rijk is besloten de verantwoording via deze methode te laten plaatsvinden.

Voor 2017 vallen de volgende specifieke uitkeringen van de gemeente onder deze verantwoordingssystematiek:

- Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015 (OAB)
- Brede doeluitkering verkeer en vervoer SISA tussen medeoverheden
- Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2015
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente_deel 2015

Nadere toelichting bij SISA-tabel

- Kolom 1 = afkorting van de naam van het betreffende departement
- Kolom 2 = nummer van de specifieke uitkering
- Kolom 3 = naam van de specifieke uitkering en de juridische grondslag
- Kolom 4 t/m 9 = indicatoren

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017	<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04</i>
			€ 237.340	€ 0	€ 0	€ 0
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	<i>Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 05</i>	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag
				<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08</i>

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/06</i>	
		€ 8.669.821	€ 244.812	€ 1.065.515	€ 3.347	€ 25.800	€ 839		
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente			
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)			
		<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/08</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/09</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/10</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2/12</i>		
		€ 46.092	€ 11.536	€ 0	€ 83.487	€ 0	Ja		
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob	
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/06</i>	
			€ 48.086	€ 59.689	€ 10.602	€ 80.960	€ 13.660	€ 0	
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee					
		<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3/09</i>					
		€ 0	€ 0	Ja					

lenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01</i>	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02</i>	Overige bestedingen (jaar T) <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03</i>	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04</i>	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen <i>Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05</i>
			1 1294958 (manifest verkeersveiligheid 2016-2020)	€ 4.936	€ 4.936		
			2 1161551(P&R Buitenpost 2e fase)	€ 49.386	€ 39.957		
			3 821782 (Fietsvoorziening Jeltینگalaan)	€ 42.743	€ 64.115		
			4 821309 (aanleg fietsvoorziening Oude Dijk)	€ 0	€ 0		
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06</i>	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07</i>	Toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08</i>	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09</i>
			1 1294958 (manifest verkeersveiligheid 2016-2020)	€ 10.163	€ 10.163		Nee
			2 1161551(P&R Buitenpost 2e fase)	€ 187.229	€ 151.501		Ja
			3 821782 (Fietsvoorziening Jeltینگalaan)	€ 42.743	€ 64.115		Nee
			4 821309 (aanleg fietsvoorziening Oude Dijk)	€ 0	€ 0		Nee

Controleverklaring accountant